POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 10

glasilo Planinske zveze Slovenije oktober 1999

MAMMUT - EDEN VODILNIH SVETOVNIH PROIZVAJALCEV GORNIŠKE, OUTDOOR IN TREKING OPREME; 130 LET INOVACIJ, KVALITETE, IZKUŠENJ, TRADICIJE IN ZAUPANJA KUPCEV

MAMMUT OPREMA USTREZA EN, CE, UIAA, ISO 9001 NORMAM

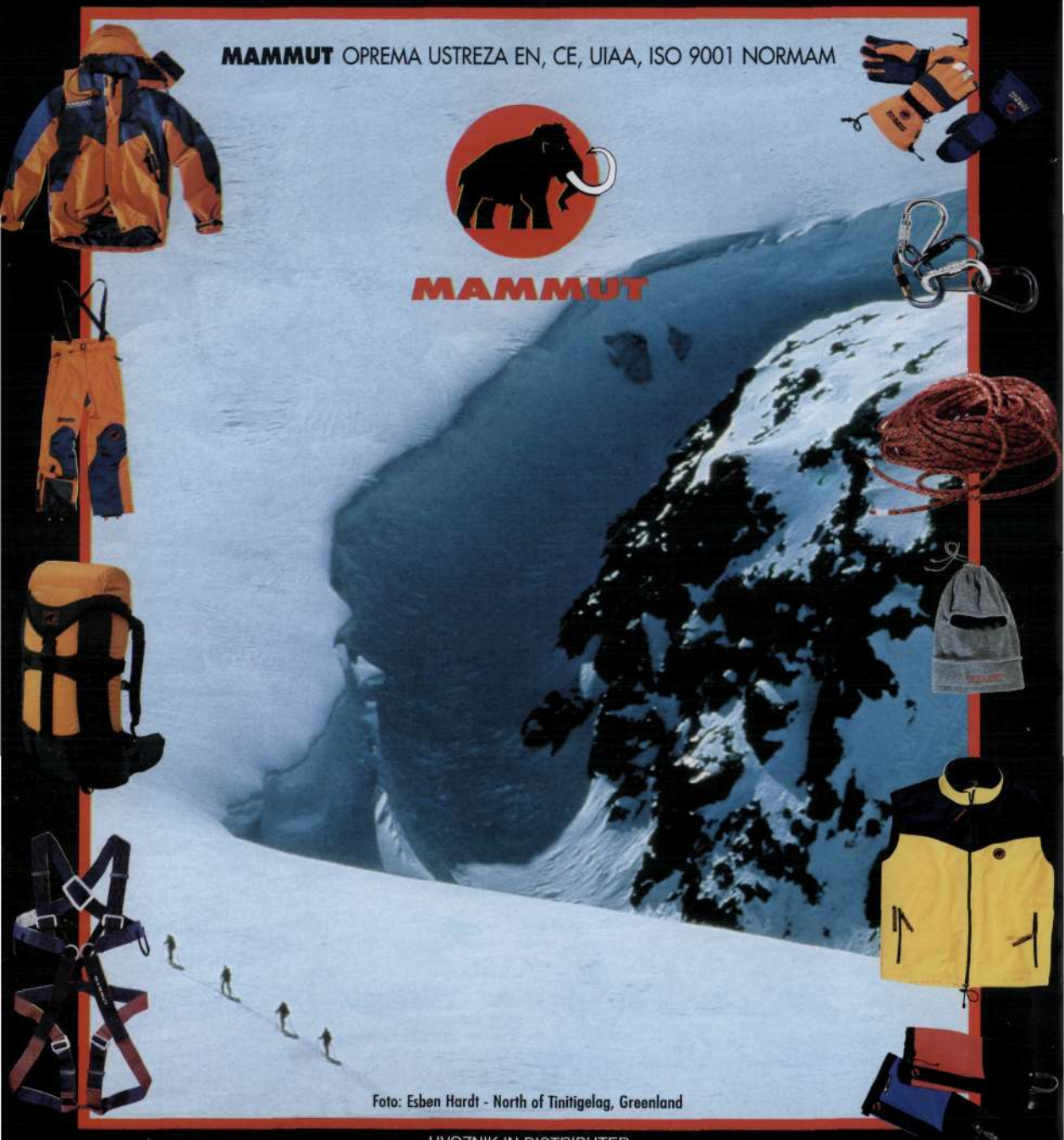

Foto: Esben Hardt - North of Tinitigelag, Greenland

UVOZNIK IN DISTRIBUTER

T.E.R.R.A.

GORNIŠKA OPREMA
MOUNTAINEERING EQUIPMENT
SI 2000 Maribor, I. Internacionale 22, Slovenija
Tel.: +386 62 227 613, 109 53 20
Fax: +386 62 109 53 21

NA VAŠO ŽELJO VAM POŠLJEMO BREZPLAČEN KATALOG; ZA DRUŠTVA, ORGANIZACIJE IN USTANOVE POSEBNE UGODNOSTI.

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

oktober 1999 10

letnik XCIX izhaja od leta 1895

vsebina

Janez Bizjak	Valentin Stanič in Watzmannovo leto	418
Marjan Raztresen	Preroki lastne domovine	419
Vinko Hrovatič	Mrzliška koča	420
Marjan Raztresen	Mož, ki je goram jemal mero	421
Žarko Rovščcek, Dušan Jelinčič	Vprašanje se je razvilo v polemiko	422
Marjan Bradeško	Kupovanje gore	427
	80 let prvega osvajalca Everesta	429
Viki Grošelj	»Stipe Božič, Slovenija«	431
Božo Benedik	Začetki slave Triglavskega doma	433
Jože Šibila	Triglav, moj doslej najlepši dom	437
Milan Vošank	Poletna igra	439
	Odmevi	442
Vera Pipal	Kavke na Raduhi	443
	Iz planinske literature	445
	Društvene novice	447
Majda Senica	Viharniku	447

Slika na naslovni strani: **Jutro na Jalovcu – pogled proti Mangartu**

Foto: Klemen Čepič

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojin, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d.d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 1999 znaša 3850 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1999, posamezna številka stane 400 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

200 – LETNICA PRVEGA VZPONA VALENTINA STANIČA NA NAJVIŠJO GORO NEMČIJE

VALENTIN STANIČ IN WATZMANNOVO LETO

JANEZ BIZJAK

V Bodrežu pri Kanalu rojeni **Valentin Stanič** je kot salzburški študent teologije leta 1800 (po nekaterih zapiskih pa 1799) kot prvi pristopnik priplezal na 2713 m visoki Watzmann-Mittespitze, najvišji vrh v dolgem in prepadnem grebenu nad Watzmannovo vzhodno steno. Na vrhu je bil sam. Sam je tudi izmeril višino. Merilno mizico in instrumente je nosil v nahrbtniku, kar mu je še bolj otežilo prosto plezanje. Spremljevalce je bilo preveč strah vrtoglavih robov, zato so ostali na nižjem in lahko dostopnem vrhu (Hocheck), od koder so »z grozo opazovali gospodovo plezanje na najvišjo goro in molili, da ne bi padel v prepad.«

Danes je ta greben zavarovan z jeklenicami in klini, Stanič tistikrat ni imel drugega kot silno korajžo, drznost in težko razumljivo raziskovalno strast.

Dvestoletnico so na Bavarskem vzeli resno: Nemški Alpenverein (DAV), Bavarsko-slovensko društvo, uprava narodnega parka Berchtesgaden in neutrudna **dr. Tanja Peterlin-Neumaier** iz Münchna. Program praznovanj so raztegnili na leti 1999 in 2000. Watzmann je Bavarcem več kot najvišja gora (Zugspitze je višji, vendar leži na meji z Avstrijo); to je gora mitov, legend, ponos in simbol Bavarske. Njihova sveta gora. V Vzhodnih Alpah so tri gore ovite v skrivnostne legende in mitologijo: Watzmann, Veliki Klek (Grossglockner) in Triglav. Na vseh treh je Stanič prvi izmeril njihovo višino, na vse tri se danes navezujejo trije narodni parki: Berchtesgaden, Visoke Ture in Triglavski.

Kdo je bil Valentin Stanič, pionir odkrivanja in raziskovanja Vzhodnih Alp? Nemci so šele lani priznali, da je bil Slovenec in začeli pisati Stanič namesto prejšnjega Stanig. Ta veliki Slovenec in veliki Evropejec deli usodo številnih svojih rojakov: doma neznan, nepriznan, morda celo zamolčan, v tujini cenjen in priznan tako, da so si ga lastili za svojega. Kje je njegov grob, ne vemo. Pokopališča v Gorici, kjer je bil pokopan, ni več. Modrost pravi: majhnim ljudem mavzoleje, velikim kamen in ime. Staniču je ostalo le ime. In njegov Watzmann.

Življenje tega nemirnega človeka lahko delimo na dve obdobji: salzburško in goriško. Pot iz Bodreža do Salzburga je prepešačil v šestih dneh. Menda kar štirikrat. Salzburška študentska leta so bila nabita z raziskovanjem Alp: prosto plezanje na najvišje vrhove, merjenje višin, nabiranje mineralov in botaniziranje. Vmes je pisal pesmi in članke v strokovne časopise; v nemškem jeziku. V slavnostnem govoru ob 200-letnici ga je bavarski minister za okolje imenoval znanstvenik, Evropejec in kozmopolit.

Goriško obdobje se začne novembra leta 1802, ko se je Stanič vrnil domov in nastopil službo kaplana pri Sv. Duhu na Banjšicah, nadaljeval kot župnik v Ročinju in končal kot stolni kanonik v Gorici. Staničevo goriško

Od letošnjega 3. julija je na Watzmannovi koči tale dvojezična spominska plošča.

Foto: Janez Bizjak

življenje je nenavadna široka paleta različnosti. Bil je raziskovalec Julijskih in Karnijskih Alp, botanik, učitelj nedeljske šole in pevovodja, učitelj plavanja in plezanja na pečinah ob Soči, pesnik, pisatelj in tiskar, ljudski zdravnik in terapevt, sadjar, zbiratelj slovenskih knjig in knjižničar, konstruktor in organizator za novi most v Kanalu (starega je porušila Napoleonova vojska), ustanovitelj prvega društva proti mučenju živali v tedanji monarhiji, ustanovitelj zavoda za gluhonemo mladino v Gorici in neutrudni delavec tega zavoda. Star 73 let je *na dvorišču zavoda postavljal velike skale in se tako* hudo pretegnil, da je v treh dneh umrl. Veliki prosvetljenec, humanist in dobrotnik je bil sodobnik **Prešerna** in **Slomška**. Ko sta bila s Slomškom na obisku v Ogleju, ga je zvlekel na kupolo stolnice in mu razkazoval Julijce in gore Karnije, ki jih je v svojih najlepših letih prehodil in premeril.

PRIREDITVE OB WATZMANNOVEM JUBILEJU – 200-LETNICI PRVEGA VZPONA

Petek, 28. maja 1999: Odprtje skupne razstave narodnega parka Berchtesgaden in Triglavskega narodnega

parka v središču mesta Berchtesgaden z naslovom Dve divji gori, dva evropska narodna parka. Razstava je bila namenjena kratkemu prikazu Staničevega raziskovalnega dela na Bavarskem ter v Julijskih Alpah in predstavitvi naravnih posebnosti obeh narodnih parkov. Jeseni so razstavo prestavili v München. Natisnjen je bil barvni poster Watzmannovo leto z značilno fotografijo gore in Staničevim portretom. Ob odprtju razstave sta bili zelo odmevna okrogla miza in tiskovna konferenca, na kateri so sodelovali sekretarka za okolje pri bavarski vladi, predsednik DAV, predstavnik bavarskega senata in direktorja obeh narodnih parkov.

Petek, 2. julija 1999: Glavni prireditveni dan Watzmannovega leta se je začel s tiskovno konferenco v kongresnem centru Berchtesgaden. Na glavni slovesnosti sta govorila bavarski minister za okolje **dr. Werner Schnappauf** in njegov slovenski kolega **dr. Pavel Gantar**. Novinarji so v nemških časopisih zapisali, *da se je zbralo več kot 200 politikov in planinskih prijateljev, da bi počastili Staniča kozmopolita, znanstvenika iz današnje Slovenije.* Zadnja prireditev tega dne je bila večerna bavarsko slovenska kulturna akademija, na kateri se je zbralo vsaj 800 ljudi. Slovenija se je predstavila s folklorno skupino France Marolt; plesi iz Posočja, Rezije, Prekmurja in Gorenjske so navdušili nabito polno kongresno dvorano. Nastop naše folklorne skupine je plačal Center za promocijo turizma iz Ljubljane. Obenem je poskrbel za predstavitev slovenskih izdelkov.

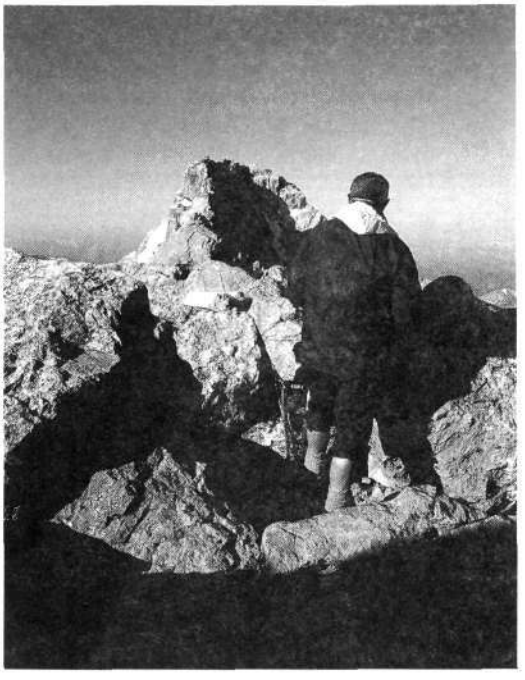

Watzmann-Mittelspitze: »Staničev greben« s severnega vrha
Foto: Janez Bizjak

namesto komentarja

PREROKI LASTNE DOMOVINE

*Ne dogaja se prav pogosto, da bi tujci Slovencem, pa naj so bili še tako zaslužni, postavljali spomenike. To se je zgodilo letošnjega 3. julija v nemškem Berchtesgadnu, planinski koči Watzmannhaus in na Watzmannu, ko so Nemci Slovencu **Valentinu Staniču** pripravili tako počastitev, kakršne menda ne bi niti sami Slovenci svojemu rojaku, kaj šele tujcu.*

Če za svet nasploh velja, da ni nihče prerok v lastni deželi, velja še toliko bolj za Slovenijo in Slovence; drugi nam morajo pokazati može in žene, o katerih sicer s spoštovanjem govorimo tudi pri nas, vendar njihovih dejanj nekako nočemo ukovati v zvezde, da vendarle ne bi preveč odskočili od povprečja.

*Imeli smo vrhunske alpinistke, ki so jih radi videli v mondenih alpskih plezalskih druščinah, **Miro Marko Debelak, Pavlo Jesih** in **Nadjo Fajdiga**, na primer, v domovini pa so morale same pisati o svojih podvigih, če so hotele, da je bilo o njihovih prvenstvenih smereh kaj zapisanega. Čeprav so plezale smeri, ki jih dotlej niti moški niso zmogli, je bilo pozneje kdaj slišati, češ, lahko so to preplezale, ko so jih soplezalci vlekli za seboj. Ko je alpinistična generacija **Staneta Belaka-Šraufa** v Himalaji preplezala stene, kakršnih dotlej še ni zmogel nihče, smo pri nas raje poveličevali kakšnega Južnotirolca, ker je bil po svetu pač bolj znan, ker so ga takega pač naredili – in ker ni bil naš. Ko sta **Andrej Štremfelj** in njegova žena **Marija** kot prvi zakonski par stala na vrhu Mount Everesta, kar bi katerikoli narod povzdignil med svoje pomembne gorniške dogodke, je šel v Sloveniji ta dogodek komajda opazno mimo, in ko je **Viki Grošelj** začel nabirati osemtisočake, so se takoj našli ljudje, ki so poskušali kakorkoli zmanjšati te dosežke. In čeprav je **Tomaž Humar** dobil marsikatero od najvišjih svetovnih plezalskih priznanj (in pokojni **Janez Jeglič** z njim), jima (ali pozneje samo Humarju) v lastni domovini te vrhunskosti v svetovnem merilu niso hoteli priznati.*

Nemci so zdaj pod svojo najvišjo goro in na njej dali priznanje slovenskemu gorniku Staniču, ki je pred 200 leti kot prvi, odkar svet stoji, priplezal na vrh njihove najvišje gore; ker je bil takrat, ko je opravil to pogumno dejanje, državljan neke druge in ne slovenske države, bi ga lahko kot takega obravnavali še zdaj – pa ga niso.

Morda bi se Slovenci tudi na tem »segmentu«, ki se imenuje planinstvo v najširšem smislu, lahko zgledovali po gorniških somišljenikih tako širokih obzorij.

Marjan Raztresen

Pred vhodom v Staničevo klimatsko raziskovalno postajo stoji informacijska tabla, na kateri je napisano, kaj lahko obiskovalci pričakujejo v tej postaji.

Foto: Janez Bizjak

skega turizma in pokušino slovenskih vin. Na akademiji so prvič zaigrali Watzmannovo himno, posvečeno Staničevemu pogumnemu prvemu vzponu.

Sobota, 3. julija 1999: Odkritje Staničeve spominske plošče na planinskem domu Watzmannhaus. Načrt zanjo je narisal arhitekt **Vlasto Kopač**, izdelal pa kipar **Marjan Keršič-Belač**. Doslej edina dvojezična (slovensko-nemška) plošča v Alpah izven slovenskih gora ima kratko besedilo:

Valentin Stanič – 1774/1847 – prvopristopnik na Watzmann-Mittelspitze – *alpinist in raziskovalec Vzhodnih* Alp – ob 200-letnici prvega vzpona v letu 1800.

Denar za ploščo so prispevali Ministrstvo za kulturo RS, uprava Triglavskega narodnega parka in krajevna skupnost Kanal, odkrila pa sta jo direktorja obeh narodnih parkov **dr. Hubert Zierl** in **Janez Bizjak**. Za kulturni program so poskrbeli Kamniški koledniki in Veseli planšarji. Krajši govor o Staniču je v slovenskem in nemškem jeziku pripravil podpisani. Slovensko planin-

Staničeva klimatska raziskovalna postaja ob poti na Watzmann

sko srenjo so predstavljali predstavniki PZS in Gorniškega kluba Skala. Po odkritju plošče je bil v planinskem domu slovesno odprt še Staničev kot, *namenjen stalni razstavi fotografij in dokumentov, povezanih s* Staničem. Nemški Alpenverein je ob tej priložnosti prvič podelil Staničevo priznanje. Prvi nosilec tega priznanja (in denarne nagrade) je gorski vodnik in reševalec **Eduard Kastner** iz Berchtesgadna. Priznanje bodo podeljevali vsako leto, namenjeno pa bo za posebne zasluge pri ohranjanju narave in okolja v gorah.

Obiskovalci koče si lahko privoščijo tudi Staničev jedilnik. Glavni kuhar se je naučil nekaj tipičnih slovenskih jedi (tudi idrijske žlikrofe); slovenski gorniki bodo v koči vedno prijazno sprejeti.

Nedelja, 4. julija 1999: Spominski vzpon na vrh Watzmanna po stopinjah Valentina Staniča. Na gori sta »delali« tudi dve televizijski ekipi. Bavarska TV je imela skupino parkovnih nadzornikov, oblečenih v slogu izpred dvesto let. Slovensko TV je vodila **Marjeta Svetel-Keršič**; *za pripravo posebne oddaje Gore in ljudje* so imeli opremljenega svojega originalnega Staniča. Bavarski gorniki načrtujejo, da bi pot na Watzmann preimenovali v Staničevo pot. Ker ideje ni mogoče uresničiti čez noč, so storili prvi korak in klimatsko raziskovalno postajo tik ob poti do Watzmannovega doma preimenovali in primerno informacijsko opremili v Staničevo raziskovalno postajo.

Mrzliška koča

VINKO HROVATIČ

Večkrat požgana in spet obnovljena
si v preteklosti naši bila,
lega najlepša ti tukaj je dana,
tu se počutim, kot bil bi doma.

Tvoje prijazno nas sprejme ognjišče,
križajo tukaj se pota gorá,
kdor te v življenju le enkrat obišče,
srce njegovo te večno pozna.

Bodi ponosna na rod naš naslednji,
čista ostani v zavetju gora,
ko te obišče planinec poslednji,
bodi še takšna, kot zdaj si bila.

PO POČASTITVI V NEMČIJI JE VALENTIN STANIČ DOBIL ŠE DOKUMENTARNI TV FILM

MOŽ, KI JE GORAM JEMAL MERO

MARJAN RAZTRESEN

Zlepa ni neki Slovenec v tujini doživel tolikšne počastitve kot jo je letošnjega 3. julija v bavarskih gorah in v Berchtesgadnu **Valentin Stanič**. Nemci (v sodelovanju s Slovenci) so mu na pročelju planinske koče Watzmannhaus, visoko na pobočju »najvišje popolnoma nemške gore« Watzmann, odkrili dvojezično, slovensko in nemško, spominsko ploščo, za katero je izdelal načrt **arh. Vlasto Kopač**, oblikoval pa jo je kipar **Marjan Keršič-Belač**. Preštevilne planinske obiskovalce te koče in te gore bo plošča spominjala, da je bil Slovenec Stanič »odkar svet stoji« prvi človek, ki je priplezal na vrh prepadnega Watzmanna, nemške gore z največ legendami in strašljivimi zgodbami. Že pred to slovesnostjo je redaktorica televizijskih oddaj »Gore in ljudje« **Marjeta Keršič Svetel** začela pripravljati dokumentarni TV film o Valentinu Staniču, ki je bil na sporedu 20. septembra ob 21. uri.

Tudi spominska plošča na planinski koči pod nemškim Watzmannom je precejšen prispevek k turistični in drugačni prepoznavnosti Slovenije: gotovo so v državi, iz katere je ta mož, velike gore, so prepričani občudovalci lepe bronaste plošče, po gorah te svoje domovine je gotovo hodil ta človek, preden se je pred 200 leti drznil povzpeti na 2713 metrov visoko najvišjo nemško goro Watzmann (preden je Nemčija dobila Zugspitze, ki pa je na meji z Avstrijo in zato najbolj navdušeni nemški gorniki višinsko državno prvenstvo še vedno priznavajo Watzmannu).

Ne zgodi se torej prav pogosto, da bi v tujini postavljali spomenike zaslužnim Slovencem, duhovnik in polihistor Valentin Stanič, rojen leta 1774 v Bodrežu pri Kanalu ob Soči, je glede tega izjema. Proti koncu 18. stoletja je bil med redkimi pionirji raziskovanja Alp, ki se je tveganih gorskh vzponov loteval iz znanstvene radovednosti, pa tudi iz čiste želje po pustolovščini. V času, ko so si v visokogorje upali samo prav redki, pa še ti večinoma v spremstvu domačih gorskih vodnikov, je Stanič sam odhajal v najvišje gore in večkrat na take vrhove, na katerih pred njim še ni stala človeška noga.

Bil je prvi na najvišji nemški gori, bil bi tudi v prvenstveni »navezi« na Grossglocknerju leta 1800, pa so ga neke meritve zadržale v dolini, tako da je na Veliki Klek prišel dan za prvopristopniki, takrat pa je v skale zapičil svojo dolgo palico in se dvignil nanjo, da je bil še višje od vrha in od tistih, ki so bili pred njim na najvišji točki Avstrije...

Tudi na Triglavu je bil, ko je bilo pred njim na vrhu le nekaj ljudi. Ne da bi posebej hotel, je postal prvi, ki je izmeril višine treh najvišjih gora treh držav, Watzmanna v Nemčiji, Velikega Kleka v Avstriji in Triglava v Sloveniji. Na vse te tri in še na druge gorske vrhove je zato poleg najnujnejše osebne opreme vzel tudi preproste

S preprostim inštrumentom je Valentin Stanič izmeril višine nekaterih najvišjh gorá.

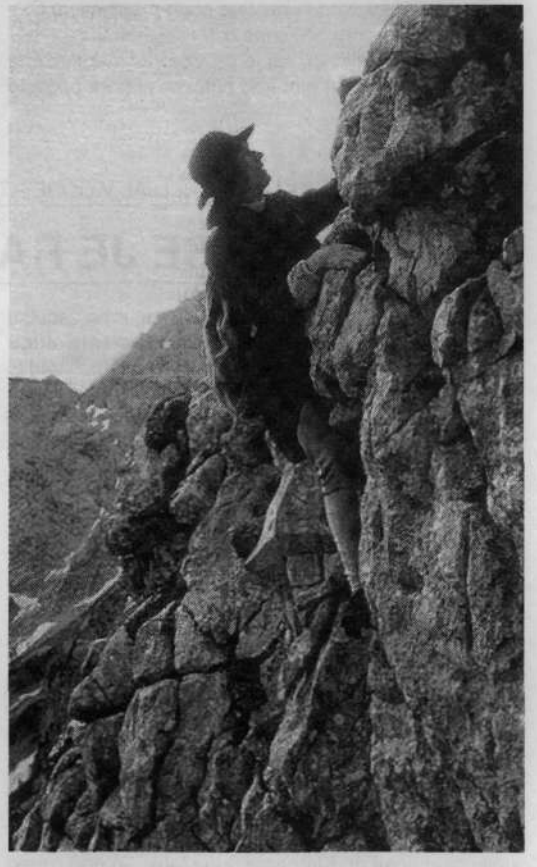

Prepadne visočine, ki jih je moral Stanič premagati, da je priplezal na Watzmann, Grossglockner in Triglav.

merilne inštrumente, takšne pač, kakršni so bili takrat v rabi.

Predvsem nemško govoreči in gorniški svet pozna odslej Valentina Staniča kot izvrstnega slovenskega gornika in prvopristopnika na več visokih gorskih vrhov, Slovenci, predvsem z Banjške planote, kjer je služboval kot duhovnik, so ga poznali tudi kot učitelja, zdravilca, umnega kmetovalca, tiskarja in vsestranskega ljudskega prosvetitelja, poleg tega je v odročnih krajih sam cepil ljudi proti kozam, v Gorici je ustanovil zavod za gluhoneme, pa tudi prvo društvo proti mučenju živali v tem delu Evrope.

O tem možu pripoveduje 50-minutni dokumentarni TV film »Valentin Stanič«, za katerega je scenarij napisala Marjeta Keršič Svetel, v naslovni vlogi pa nastopa **Miro Nagode**. Film je deloma dokumentaren, deloma igran, v njem govorijo o Staniču preučevalci njegovega življenja iz Slovenije in Nemčije.

Nemci so 3. julija letos pred 200-letnico prvega (Staničevega) pristopa na Watzmann pri svoji koči pod vrhom gore ob začetku »Watzmannovega leta« pripravili slavje, kakršnega niso Slovenci niti ob 200-letnici prvega pristopa na Triglav, katerega »akterji« so bili sami Slovenci. Prihodnje leto bodo podobno slavje ob 200-letnici prvega pristopa na Grossglockner pripravili pod to avstrijsko goro in spet ne bodo mogli mimo Slovenca, ki jim je goro prvi izmeril.

O takih (tudi turističnih, saj je pravzaprav vse turizem) promocijah Slovenije nimamo priložnosti prav pogosto pisati.

Valentin Stanič, kot ga je v dokumentarnem TV filmu upodobil Miro Nagode, sicer tudi jamarski reševalec.

KDO JE KLEMENTA JUGA PRVI PELJAL V GORE – TRETJIČ IN ČETRTIČ

VPRAŠANJE SE JE RAZVILO V POLEMIKO

Najraje bi kar pritrdil **dr. Tonetu Strojinu**, ki na začetku svojega odgovora na moj članek o **Klementu Jugu** izraža upanje, da se vprašanje iz naslova ne bo izrodilo v polemiko (svoj prispevek v PV 7-8 1999 na strani 304 je naslovil s podobnim vprašanjem: *»Kdo je koga prvi peljal v gore?«*). Ne glede na to najino – upam, da dobronamerno – uverturo pa mi vest ne dá miru. Menim, da sem bralcem, ki so temu vprašanju na straneh Vestnika sledili, že zaradi načina odgovora dr. Strojina dolžan nekaj pojasnil. Brez sprenevedanja je (hočeš nočeš) torej polemika tu.

Pa pojdimo lepo po vrsti!

NE VEMO, KDO GA JE NAGOVORIL

Dne 20. 3. 1999 sem glavnemu uredniku Planinskega vestnika poslal prispevek z naslovom *»Stoletnica rojstva* Klementa Juga« in ga prosil za objavo v rubriki *»Odmevi«*, po lastni presoji pa lahko tudi kje drugje. Prispevek je bil objavljen uokvirjen v letošnji majski številki PV pod naslovom *»Kdo je Klementa Juga prvi peljal v gore«*. Vprašanje, ki je ob celovitem obravnavanju osebnosti dr. Klementa Juga lahko le eno izmed mnogih, je tako nehote dobilo bolj polemično noto in v zvezi z Jugom osrednji pomen. Dr. Strojin celo pravi, da je *»to vprašanje danes za nekatere problem«*. Lahko le sklepam, da med »nekatere« prišteva tudi *mene*.

Sicer pa se s tem »problemom« ukvarja tudi sam, ko v svojem prispevku v lanskoletnem decembrskem Planinskem vestniku (*Dr. T. S.: Stoletnica rojstva Klementa Juga – Filozofski nazor in etika dr. Klementa Juga v alpinizmu in alpinistiki*, str. 529–531) piše o Jugu: »Ne vemo, kdo ga je nagovoril, da je šel v gore.«

Na to, da ga je za prvo planinsko turo na Triglav pravzaprav nagovoril prijatelj **Zorko Jelinčič**, sem ga opozoril na posvetovanju ob stoletnici Jugovega rojstva v Solkanu, kasneje pa v svojem omenjenem prispevku v PV. Izšel je letos v maju, torej približno sočasno s knjižico *Dr. Klement Jug 1898–1924 – gradivo pogovora ob stoletnici rojstva dr. Klementa Juga* (Solkan, 4. 12. 1998). V njej je v prispevku *»Filozofski nazori in etika dr. Klementa Juga v alpinizmu in alpinistiki«* v poglavju *»Jugova pot v gore«* (str. 33) dr. Strojin svojo prvotno tezo popravil in zapisal: *»Zorko Jelinčič ga je nagovoril, da je šel v gore. Iz njegovega spisja vemo, da je pokazal žilavo naravo in pristnost tovarištva v go-*

rah...« Smatram, da je slednja, popravljena trditev korektna. Če bi bila v taki obliki izrečena in napisana že poprej, se gotovo – vsaj jaz – ne bi spuščal v polemiko.

Toliko v pojasnilo vprašanju, ki za celovito oceno prispevka dr. Klementa Juga k razvoju alpinizma, filozofske misli in splošni narodni kulturi gotovo ni osrednje, je pa tako kot vsako drugo dejstvo kamenček v zgradbi poznavanja življenja in dela te osebnosti.

Želel bi komentirati še nekatere izjave in dele citatov, ki jih je dr. Strojin uporabil v prid svojih pogledov. Tudi meni je iskreno žal, da mu ni uspelo izkoristiti priložnosti in izvedeti kaj več podrobnosti od pokojnega **Albina Torellija** in **dr. Vladimirja Kajzelja**. Vsak podatek bi bil pri preučevanju osebnosti Klementa Juga dobrodošel. Dovoljujem si celo trditi, da ga je med skalaši Kajzelj kot plezalca gotovo najbolje poznal, saj sta bila – kadar Jug ni plezal sam – nekakšna »zlata naveza«. Poleg njega je bil najpogostejši Jugov soplezalec še **Volkar**. Torelli je kot plezalski tovariš sodeloval ob **Janezu Kvedru** samo pri plezanju variante Kaltennegerjeve smeri v severnem ostenju Razorja (4. 8. 1924). Morda ga je poznal sicer, ne pa kot pogosti soplezalec.

SPORNA JUGOVA PRVA TURA

Res je to, da je Klement Jug plezalska nagnjenja nosil v sebi; najmanj toliko če ne še več kot povprečen otrok. V obdobju, ko so se otroci merili v obvladovanju vseh mogočih naravnih ovir, ki jih je bilo v skalovju vzpetin nad rodnim Solkanom na pretek, je po spretnosti in vztrajnosti med vrstniki vsekakor izstopal. To pa gotovo ni bil zadosten pogoj, da je Jug postal vrhunski alpinist. Med instinktivnim otroškim obleganjem bližnjega skalovja in zavestno opredelitvijo za plezalca v zreli dobi je treba vendarle potegniti ločnico.

S Strojinovo trditvijo, da Triglav ni bil prva Jugova tura, ne morem soglašati, vsaj dokler niso znani njegovi morebitni prejšnji podvigi. Ne bom uporabljal iztrganih citatov iz posameznih virov, čeprav se jih tudi dr. Strojin poslužuje. To pa kaj rado zamegli popolno predstavo o določenem problemu. Iz celotnega *»Pregleda planinskih izletov in plezalnih vzponov«* Klementa Juga (*Jelinčič, dr. Kajzelj, dr. Bartol: Dr. Klement Jug* – Ljubljana 1956), iz poglavja *»Planinec«* (isti vir), iz spominskega članka *»Neiztrohnjeno srce«* (PV 1924, str. 239, avtorja J. Z. /Podmelec/), pa tudi iz zapiskov in pričevanj Zorka Jelinčiča in **Franceta Štruklja** (študentska, stanovska in planinska tovariša Klementa Juga) lahko zaključim samo to, da je Jug svojo prvo gorsko turo opravil na Triglav v družbi in na pobudo Zorka Jelinčiča (leta 1920). Temu so sledile številne v omenjenem pregledu zapisane ture, pa tudi tiste, katerih datum ni točno zabeležen. Vsaj v obdobju do leta 1922, ko je Jug vstopil v TK Skala in se preizkusil na prvi plezalni turi (Mojstrovka), je bilo tudi več ilegalnih prehodov grebena tolminsko-bohinjskih gora v poletnih in zimskih razmerah s ciljem prenesti propagandni material in slovensko literaturo na drugo stran rapallske meje. Po poročilih Jelinčiča in Štruklja je v njih sodeloval tudi Jug. Tako je počasi gorniško dozoreval. V svojem stremljenju po razvoju, po vedno zahtevnejših preizkušnjah samega sebe in popolnem obvladovanju sveta vertikal je postal tudi alpinist.

O tem, koliko lahko mladostno občudovanje vrhov, divjih globeli Alp in narave vpliva na usmeritev nekoga v alpinizem, ne mislim na široko razpravljati. Dr. Strojin se namreč v zvezi s tem v svojem odgovoru poslužuje iztrganega Jelinčičevega citata. Poleg filozofije je bila Jugova študijska usmeritev izrazito naravoslovna, o čemer priča njegova personalna dokumentacija, ki sem jo imel priložnost preučiti v univerzitetnem arhivu. Vendar so znani tudi številni pasivni častilci gorske narave, ki se niso še nikdar odpravili niti na resen izlet v gore, kaj šele v stene. Zato se mi zdijo taki dokazi majavi, z njimi pa je približno tako kot s tezo dr. Strojina, da na Triglav leze na desettisoče ljudi, pa zaradi tega vzpona

Ena od redkih fotografij dr. Klementa Juga

še nobeden ni postal alpinist Jugovega kova. Lahko jih obračamo kakorkoli želimo.

KDO JE DAL POBUDO ZA ZIMSKO TURO

Dr. Strojin mi pripisuje tudi pretiravanje in pravi: »Govoriti danes, da je imel Zorko Jelinčič, ki ga izjemno cenim kot zavednega primorskega Slovenca, ključno vlogo pri nastanku in razvoju Jugove plezalne poti, je malo pretirano.« Tega nisem napisal jaz. Nisem namreč tako naiven, da bi verjel, da je samo zaradi tega postal Klement Jug vrhunski alpinist. Lahko pa sklepamo, da je Jelinčičeva pobuda in njuna prva skupna tura zbudila pritajena Jugova gorniška in plezalska nagnjenja. O

Prva stran Jugovega dnevnika iz leta 1920

tem navsezadnje pričajo tudi številni (že našteti in drugi) viri, iz katerih se zelo lepo vidi kronologija Jugovega razvoja. Svojevrsten dokument Jugovega gorniškega dozorevanja pa je tudi njegovo literarno ustvarjanje v Planinskem vestniku: od članka *»Trije krti v snegu«* – 1922, preko *»Zgodbe planinskega trmoglavca – Na Jalovec«* – 1923 do *»Plezalnih tur v vzhodnih Julijskih in v Kamniških planinah«* – 1924 in 1925). Tako je predvsem po zaslugi silne volje zaradi odmevnih alpinističnih dosežkov, podkrepljenih z znanstvenimi preučevanji, postal osrednja in spoštovanja vredna osebnost našega tedanjega alpinizma. To vlogo so mu priznavali vsi, tudi Jelinčič in dr. Bartol, kot pravi dr. Strojin. Škoda je le, da za dokaz tega ni izbral kakšnega bolj primernega citata kot je Bartolova izjava o *»prijateljih smrti«*. Ta se zlasti v dnevnem tisku, ne da bi upoštevali celoten kontekst, kaj rada napačno rabi pri dokazovanju suicidnih nagnjenj Klementa Juga in njegovih tovarišev.

O tem, kdo je dal pobudo za zimsko turo Juga, Štruklja in Jelinčiča na Grintovec, obstajajo tudi drugačne trditve, kot jih navaja dr. Strojin, vendar se mi o njih ne zdi pomembno polemizirati. Je pač potreboval dokaz za to, da me prepriča o Jugovi vodilni vlogi, o kateri sem tudi sam prepričan, a mu jo priznavam šele po letu 1922, ko je postal vse bolj uspešen in samozavesten alpinist.

O njegovi tedanji samozavestnosti priča kar nekaj primerov iz korespondence s tovariši skalaši, kjer dobesedno naroča, kdo bo z njim plezal in kdaj. Po letu 1922 so bile tudi njegove ture z Jelinčičem in Štrukljem vse bolj poredke. Štrukelj se je povsem predal študijskim obveznostim na tehniški fakulteti v Ljubljani, Jelinčič je v študijskem letu 1922/23 nadaljeval filozofski študij v Padovi (7. in 8. semester) in kasneje izgoreval v prosvetno-političnem delu na Primorskem, Juga pa so zaključni izpiti in doktorska disertacija za pol leta odmaknili goram. Ostali so jim posamezni, redki in kratki obiski gorá, predvsem pa hrepenenje, o čemer pričajo nekateri primerki korespondence iz tega obdobja.

ODNOSI JUG–JELINČIČ

V začetku poletja 1923 je Klement Jug uspešno opravil vse študijske obveznosti, vključno z doktorsko disertacijo. Tedaj se je pravzaprav intenziviralo njegovo kratko in uspešno plezalsko obdobje v družbi z ostalimi tovariši iz TK Skala, najpogosteje z Volkarjem in Kajzeljem. Za to obdobje se povsem strinjam z dr. Strojinom, ko pravi, da dr. Klement Jug ni potreboval vodstva in vodenja drugih. Dober tovariš mu je bil dobrodošel, kadar je ta zatajil, se je brezkompromisno podal v steno tudi sam – tako kot na svojo poslednjo pot.

Preden sklenem svoj odgovor odgovoru dr. Strojina, ki me je nekako ex cathedra ošvrknil, da sem *»žal, površno prebral Zorka Jelinčiča članek...«*, bi rad vsem tistim, ki ste ves čas pazljivo sledili tej razpravi, natočil čistega vina. Zagotavljam vam, da sem zelo pozorno preučil Jelinčičev članek in še številne druge vire. Ne morem pa mimo dejstva, da imamo vsi, ki se za to problematiko zanimamo, le določen krog razpoložljivih originalnih in sekundarnih virov. Na podlagi proučenega gradiva si lahko vsakdo ustvari in izreče svoje mnenje, ki je lahko zelo različno. Osebnost Klementa Juga si tudi sicer, ne samo ob jubilejih, zasluži pozornega preučevanja.

Rad bi opozoril še na napotilo **Borisa Pahorja** bodočim piscem Jugove biografije (*B. P.: Triglavske razsežnosti*, PV 1965/št. 10), ki je na kratko spregovoril tudi o odnosih Jug–Jelinčič. Priporoča primerjavo njune usode, ki bi odkrila »sorodnosti in razločke« obeh osebnosti. Priložnost, da – vsaj planinci – kaj več spregovorimo o Zorku Jelinčiču, pa je ob bližajoči se stoletnici njegovega rojstva (leta 2000) tako rekoč pred nami.

Žarko Rovšček

***

ZELO POMEMBNO JE, KDO JE JUGA PRVIČ PELJAL V GORE

Zelo nerad se oglašam v zvezi s polemiko o tem, kdo je Klementa Juga prvič peljal v gore, vendar pa menim, da moram pojasniti nekatere stvari, ker se neposredno tičejo mojega pokojnega očeta Zorka Jelinčiča.

Dr. Tone Strojin trdi, da ni znano in pravzaprav niti ni pomembno, kdo je prvi peljal Klementa Juga v gore, Žarko Rovšček pa pojasnjuje, da je iz njegovih raziskav jasno razvidno, da je bil to nihče drug kot njegov

najboljši prijatelj, sošolec in pravi življenjski sobrat Zorko Jelinčič. Tisti Jelinčič, ki je nato ustanovil domoljubno revolucionarno tajno organizacijo TIGR, ki se je prva s silo uprla fašizmu v vsej Evropi; tisti Jelinčič, ki je pod fašizmom ustanovil okrog 80 in vodil kakih 400 društev na Primorskem; tisti, ki je nato presedel vrsto let v ječi in si s svojim delovanjem prislužil naziv »legenda slovenskega naroda«; in ne nazadnje tisti, ki ga je po koncu vojne oblast odrinila na stran, ker je bil po srcu, razumu in dejanju »le« odprt levičar, napreden človek in dosleden narodnjak, ne pa registrirani komunist in še najmanj tipični slovenski povojni ortodoksni komunist z izkaznico v žepu in kariero v glavi, tak, kot jih je bilo tedaj toliko na površju in ki jih je oblast potrebovala, da je obnavljala samo sebe, po vojni seveda. Marsikoga od teh »do srca rdečih« ljudi so namreč pred in med vojno videvali po naših vaseh in trgih s črno srajco; a to je že druga zgodba – ali pa ne. Ko so le nekaj let po Jelinčičevi smrti predlagali, da bi po njem poimenovali ulico v Novi Gorici, je prav neki tak kameleon cvilil, da si Jelinčič ne zasluži ulice, ker je premalo žrtvoval za narod! Seveda na ulico še vedno čaka.

Ne bom obširno dokazoval, da je bil prav Zorko Jelinčič tisti, ki je Juga prvi peljal v gore, ker se mi to zdi že razčiščeno. Sam Jelinčič je namreč večkrat napisal, kako in predvsem zakaj ga je navdušil za hribe. Pisanih virov je s tem v zvezi mnogo. Ne bom povzemal Jelinčičevih citatov iz znamenite zelene knjižice o Jugu iz leta 1956 (predvsem na strani 34, kar pa je že omenil **Rovšček**), saj je prav Jelinčič že na 240. in 241. strani oktobrske številke Planinskega vestnika iz leta 1924, ki je v celoti posvečena ponesrečenima Jugu in **Topolovcu**, pa tudi na 124. in 125. strani Jugove spominske knjige iz leta 1926, jasno zapisal to dejstvo.

Kaj niso dovolj ta pričevanja iz prve roke, da je dilema dokončno rešena, ko pa jih je izpostavil tisti, ki je Juga najbolj je poznal in ga je torej tudi znal najbolje interpretirati?

Citiral bi kvečjemu še uglednega zgodovinarja in najboljšega poznavalca zgodovine Primorske sploh **dr. Branka Marušiča**. V septembrski številki Planinskega vestnika iz leta 1966 je med drugim zapisal: »Prebral sem številne Jelinčičeve biografske prikaze Jugovega življenja, polne tovariške predanosti, sočutja, naklonjenosti in ne nazadnje občudovanja. Jug mu je bil nekakšen učitelj, čeravno ga je Jelinčič leta 1920 navduševal za gore in mu tako odprl novo področje razvoja njegove filozofske misli. O odnosih Jug–Jelinčič je spregovoril tudi **Boris Pahor** v svojih Triglavskih razsežnostih in pokazal na potrebo, da se primerja usoda obeh – primerjava, ki naj bi odkrila njune »sorodnosti in razločke«, brez dvoma vredno na-

Skalni odlom v Veliki Mojstrovki 4. 6. 1950

Po delovni akciji na starem Tičarjevem domu 3. junija 1950 in prespani noči na Vršiču smo štirje udeleženci v nedeljo, 4. junija, že ob 5. uri zjutraj odšli na predvideno plezalno turo v »Urošev raz« Travnika. Preko Vratc smo se podali do Slemena in od tam po poti, ki vodi v Tamar, dokler nismo našli precej široke gredine, ki je v spodnjem delu severne stene Velike Mojstrovke vodila do vznožja Travnikovega stebra.

Hitro smo prišli nekako do polovice stene in se ustavili blizu vpadnice Mojstrovkinega vrha. Od tam smo imeli lep pogled na steber, ki smo si ga tako lahko ogledali iz bližine, obenem pa smo še nekoliko posedeli in se pripravili k malici, ki si je nekaj ur pozneje verjetno ne bi mogli privoščiti.

Ko smo tako sedeli in jedli, je od časa do časa prav v našo bližino priletel kakšen kamenček. Pomislili smo, da je morda v steni nad nami kakšen gams, ki bi nam utegnil poslati še kaj večjega, zato smo takoj pobrali nahrbtnike in se podali naprej pod raz. Pod gredino so bili v grapah tu in tam še precejšnji skladi snega, naš raz pa je bil popolnoma kopen.

Pri vstopu smo se navezali: v prvo navezo Janez in Peter, v drugo pa jaz in Jože. Steber je po težavnosti ocenjen od spodaj navzgor s peto in tretjo – ponekod četrto – stopnjo, zato nas je spodnji del tudi zamudil malo več časa. Ko smo se že bližali sredini stebra, je v steni Mojstrovke prav nasproti nas zahreščalo. Pogledal sem v tisto smer in videl, kako se je prav takrat od roba stene nagnila velika, morda 30 ali več metrov visoka luska, se v sredini prelomila in zgrmela v globino, kjer se je razbila. Slišali smo silno grmenje, prav nič podobno ropotanju kamenja, ampak kvečjemu streljanju težkih topov. V nekaj sekundah se je dvignil oblak prahu vse do vrha stene, da je bilo videti, kot da jo je ovila megla. Stali smo tam in čakali. Ko se je prah polegel, se nam je nudil neverjeten pogled.

Od vznožja in visoko v steno je ležal kup nagrmadenih skal in kamenja. Vse je bilo na debelo pokrito s prahom in v grapah snega ni bilo več. Drobeče se skale so ga zdrobile ali pa ga je pokril prah. Pod vrhom stene, od koder se je odtrgala luska, je samo velika rjava lisa še kazala kraj odloma. Tu in tam je preko stene še priletel kamenček, nato pa se je počasi vse pomirilo. Nastala je prava grobna tišina.

Ostali smo nekaj časa na mestu, da smo se nekoliko pomirili, nato pa smo plezali naprej. Po dobrih petih urah plezanja od vstopa smo si na vrhu Travnika podali roke. Tam smo nekaj časa sedeli in počivali, zraven pa ugibali o podoru, ki smo mu bili priča pred nekaj urami. Pomislili smo, da se je luska verjetno premikala že takrat, ko smo sedeli prav pod njo na gredini, kar je verjetno prožilo kamenje, ki je padalo okrog nas. Kaj bi bilo, če bi se luska odtrgala takrat? Zmlelo in zasulo bi nas tako, da za nami ne bi ostalo niti sledu. Toda – ni nam bilo še usojeno. Tako lahko le rečemo s tistimi, ki so v gorah kaj podobnega že doživeli in preživeli: »Gora ni hotela!

* * *

Raz Travnika smo 4. 6. 1950 plezali **Janez Krušic, Peter Ferjan, Joža Baš** in **Slavko Koblar.**

Slavko Koblar, Jesenice

potilo bodočim piscem Jugove oziroma Jelinčičeve biografije.

JUG DO SREČANJA Z JELINČIČEM NI BIL GORNIŠKA DUŠA

Seveda se strinjam, da samo na sebi vprašanje, kdo je Juga prvič peljal v gore, ni pomembno; pač pa postane pomembno, ko se vprašamo, zakaj je Jelinčič peljal Juga v hribe. Ne smemo namreč pozabiti, in to zgodovina slovenskega gorništva prepogosto pozablja, da sta bila Jug in Jelinčič paritetni osebnosti in sta si bila stalno drug drugemu učitelja. Jug ni bil Jelinčiču voditelj, ker sta bila oba rojena voditelja, kot se spominja sam Jelinčič v knjigi z naslovom »Pod svinčenim nebom« in pojasnjujočim podnaslovom »Spomini tigrovskega voditelja«. Jelinčič je po dolgih in poglobljenih pogovorih z Jugom, še najraje med skupnimi sprehodi na Rožnik, razumel, da bi bila hoja in plezanje v gorah kot nalašč za njegov vedoželjni značaj in da bi v hribih najbolj učinkovito sprostil svojo ustvarjalnost na področju znanstvenega duha. Jelinčič je vedel, da je Jug na poti filozofskega nauka, ki ga je treba podkrepiti s psihologijo iz vsakdanjega življenja, kjer prednjačijo človekova volja, hrepenenje po izpopolnjevanju in želja po uspehu in po vodenju drugih h kulturnemu razsvetljenstvu, nato pa dognal, na katerem terenu bi lahko bil Jug najbolj uspešen in ga je zato napotil tja.
Skratka: zelo pomembno je, kdo je Klementa Juga prvič peljal v gore, ker je vedel, zakaj ga je peljal. Ne smemo med drugim pozabiti, da Jug ni bil do srečanja z Jelinčičem »gorniška duša«, kot je bil sam Jelinčič, ki je praktično vedno živel v hribih in s hribi. Rojen je bil v Logu pod Mangartom, do univerzitetnega študija v Ljubljani je živel v Podmelcu v Baški grapi – torej spet v hribih –, gimnazijo pa je opravil v Idriji, torej v notranjskem hribovju. Hribe je torej zapustil le v slovenski prestolnici. V dolgih letih, ki jih je prebil po jetnišnicah v Italiji, pa so mu poleg najdražjih manjkali prav hribi.

POJASNILO SE JE IZRODILO V POLEMIKO

Mimogrede: Koliko je Jugu pomenil Zorko Jelinčič, dokazuje že pisatelj Vladimir Bartol v noveli »Zadnji večer« iz zbirke »Al Araf«, ko je spremenil zadnje Jugove besede, zapisane v dnevnik dan pred smrtjo: »Dež. Rožmana ni. Kdo ve, zakaj. Ako bo jutri lepo, pojdem sam.« v »Rožmana ni od nikoder. Doslej je vselej držal besedo. Vidim, da se tudi nanj človek ne more prav zanesti. Sicer pa mu nočem delati krivice. Morda je prišlo kaj nepričakovanega vmes. Škoda, da se nisem dogovoril z Jelinčičem. On bi prišel čez drn in strn. Tak je, kot jaz: zanj ni zaprek. Pojdem pa sam v steno!«
Še beseda o pojasnilu, ki se je, žal, izrodilo v polemiko. Sam sem v svojem literarnem, novinarskem, esejističnem in raziskovalnem delu mnogo napisal, sklepal, primerjal, odkrival, postavljal hipoteze in oblikoval teze. Pri tem sem bil vedno zadovoljen, če me je kdo pri tem

Naslovna stran knjige, ki jo je izdala založba Branko iz Nove Gorice

dopolnil, dodal motivirano pojasnilo ali stvarno razširil moj argument, saj sem se pri tem zavedal, da vsako pojasnilo ovrednoti že sicer znane podatke. Vsi pač niti na svojem področju, ki ga lahko orjemo desetletja, ne moremo vedeti ali odkriti vsega. Tako je storil **Žarko Rovšček**, ki je konstruktivno in prav gotovo ne polemično dodal nekaj pojasnila na neko strokovno pisanje. Namesto zahvale za argumentirano precizacijo pa si je dobil obtožbo o površnosti, ali natančneje stavek: »Žarko Rovšček je, žal, površno prebral Zorka Jelinčiča...« S tem se je, žal, zadeva sprevrgla v polemiko, ker je površnost v strokovnem delu eden od najhujših grehov.
Žarka Rovščka poznam kot vestnega in natančnega raziskovalca, ki je ob neki trditvi, ki se mu je zdela netočna, kot marljiv izvedenec čutil potrebo do pojasnila. Za sabo ima vrsto strokovnih člankov, sestavkov in esejev, pa tudi že kvalitetno samostojno publikacijo o planinstvu na Primorskem, ki ji bodo v kratkem sledile še druge.
Da ne bo nesporazumov: dr. Strojina globoko spoštujem kot pomembnega gorniškega izvedenca, ki je s svojimi knjigami – naj omenim samo zadnjo, »Gorni-

štvo« – uokviril naše planinsko gibanje v celovit sistem in mu dal dodelan okvir. Zato moja pojasnila nočejo biti polemika, temveč le tisto, kar dejansko so: pojasnila.

OBJEKTIVNEJŠI POGLEDI NA ZGODOVINO

Globlji namen, ki me je silil k temu pisanju, pa je bil neprijeten občutek, ki sem ga imel ob branju Strojinovega pojasnila pojasnilu in se tiče lika Zorka Jelinčiča, ko piše: »Govoriti danes, da je imel Zorko Jelinčič, ki ga izjemno cenim kot zavednega primorskega Slovenca, ključno vlogo pri nastanku in razvoju Jugove plezalne poti, je malo pretirano...« Mislim, da je imel Zorko Jelinčič zelo pomembno vlogo ne samo pri razvoju Jugove plezalne poti, temveč tudi pri razvoju njegove raziskovalne in ustvarjalne poti. In seveda tudi Jug na Jelinčiča, saj sta bila, kot rečeno, paritetni osebnosti, ki sta drug drugega dopolnjevala in vzgajala.

Na to, žal, prepogosto pozabljamo, saj je ta »zavedni primorski Slovenec« prižgal prvo baklo antifašističnega upora ne samo na Primorskem, ampak v vsej Evropi in je nato dolga leta gnil v zaporu, da bi poveličal ves slovenski narod, ki se danes lahko pred svetom pohvali s svojo trdnostjo in pokončnostjo. Dozorel je čas, da se na zgodovino slovenskega naroda gleda objektivneje in prav zato ne more in ne sme biti lik Zorka Jelinčiča več odrinjen vstran, niti pri stvareh, ki se zdijo le navidez malenkostne. Saj so ga pisatelji Vladimir Bartol, **Saša Vuga** in **Francè Bevk**, pa slikarja **Božidar Jakac** in **Tone Kralj** – če se hočem omejiti le na umetnike, na katere se trenutno spomnim – imenovali legendo slovenskega in ne samo legendo primorskega naroda. Naroda, ki mu le v težkih krčih počasi in sumničavo začenja dajati priznanja, ki mu pripadajo in ki mu jih je že izrekla zgodovina.

dr. Dušan Jelinčič

NITI ČISTOČE NA POBOČJIH EVERESTA NI MOGOČE KUPITI LE Z DENARJEM

KUPOVANJE GORE

MARJAN BRADEŠKO

Pred kratkim mi je prišla v roke revija Highstyle, ki jo za svoje goste izdaja združenje hotelov Inter-Continental in Crowne Plaza. Že z naslovnice je vabil zanimiv prispevek: Peak Practice: Is Everest too Commercialised? Torej znova razmišljanja o trženju Everesta, na katerega vrh se je danes možno povzpeti za najmanj dvajset tisoč dolarjev, cene pa so večinoma precej višje, tudi do petinšestdeset tisoč dolarjev. Članek, ki sicer nosi naslov Natural High, je pisan tako, da izsledke lahko konec koncev prenesemo tudi nižje, povsod tja, kjer danes govorijo o organiziranem dviganju adrenalina. Ker je vse seveda kupljeno, se kaj rado zgodi, da sicer premožni ljudje, ki imajo kaj pod palcem, nimajo dovolj v mišicah in glavi – prav to pa je nujni pogoj za srečno vrnitev z adrenalinske odprave, najsi bo na Everest ali pa le, denimo, v našo Soško dolino. Članek v celoti povzemam, saj odpira nove vidike sodobnega osvajanja narave, zanimive tudi z vse pomembnejšega ekološkega stališča. Na koncu dodajam nekaj komentarjev.

* * *

»Čutil sem, kot da se je moje telo spremenilo v ena sama velika pljuča, ki se borijo za zadnje molekule kisika. Toda navkljub težavam sem uspel. Bil sem gori... Bilo je, kot bi gledal nebesa sama. Kot bi segel naravnost gor in prijel za zvezde. Kot da bi vse, kar sem pred tem storil v življenju, ne pomenilo nič v primeri s tem. Še štirje drugi so dosegli vrh, dva sta se prej obrnila. Vse skupaj od odhoda iz Londona do vzpona na vrh je trajalo osem tednov. Večino časa smo preživeli v prilagajanju na velike višine, sam končni naskok je trajal le pet dni – na trenutke se je zdelo, kot da traja pet let.«

Citirana izjava prihaja od moža, ki nima veliko izkušenj z gorami – nekaj plezalnih vzponov v skalah in nekaj trekingov v vznožju Skalnega gorovja (Rocky Mountains). Tako kot mnogi danes je tudi on dal velike vsote denarja, da bi ga poklicni vodniki pripeljali na vrh najvišje gore sveta.

Od prvega vzpona na Everest, leta 1953, ko sta nanj stopila **Edmund Hillary** in **Tenzing Norgay**, pa do konca sedemdesetih let je bila večina poskusov vzponov opravljena z velikimi, dobro opremljenimi odpravami, pogosto podprtimi s strani vlad, združenj, časopisnih hiš ali podjetij. Sredi osemdesetih let je večji del prejšnje obsežnosti izginil. Spremenil se je tudi tip plezalca in Everest ni več v izključni domeni klasičnih alpinistov; postal je tudi cilj manj izkušenih in tudi starejših alpinistov. Posledica tega je bilo rojstvo podjetij, ki ponujajo vódene ture na najvišji vrh planeta.

»Komercialni vidik vzpona na Everest pa je vendarle drugačen kot pri podjetjih, ki ponujajo klasične trekinge« (**Andy McNal**, britansko planinsko združenje). »Stranke, ki plačajo, so nujno potreben dodatek v proračun mnogih raziskovalnih projektov, ki potekajo na gori. Brez tega večina dela ne bi bila mogoča.« Ob raziskovalnih odpravah pa danes vendarle večji del strank plača le za to, da pridejo na vrh. V vsakem trenutku je med obdobjem, primernim za plezanje, tudi do petnajst moštev, ki se sočasno vzpenjajo na goro. Moštvo ponavadi tvori vsaj sedem nepalskih plezalcev z do

štirideset šerpami in nosači za vsakršno podporo. Bazni tabor postane majhno šotorsko mesto z več kot šeststo prebivalci.

Izvedba take odprave je zelo draga. Vsak udeleženec plača med štirideset in šestdeset tisoč dolarji, odvisno od velikosti moštva. Iz tega zneska gre takoj približno deset tisoč dolarjev na osebo nepalski vladi za izdajo dovoljenja za vzpon. Del tega denarja se vrne pod Everest za vzdrževanje čistoče in infrastrukture. V vsakem primeru vzpon na Everest ni poceni, toda ko pogledamo število v vzpon vključenih ljudi, potrebno opremo, težavnost terena in čas, preživet na gori, postane znesek manj strašljiv. Udeleženci z manj denarja poskušajo vzpon s severa, iz Tibeta. Je cenejši, med dvajset in petindvajset tisoč dolarji, smer pa je težja in upanje na uspeh manjše.

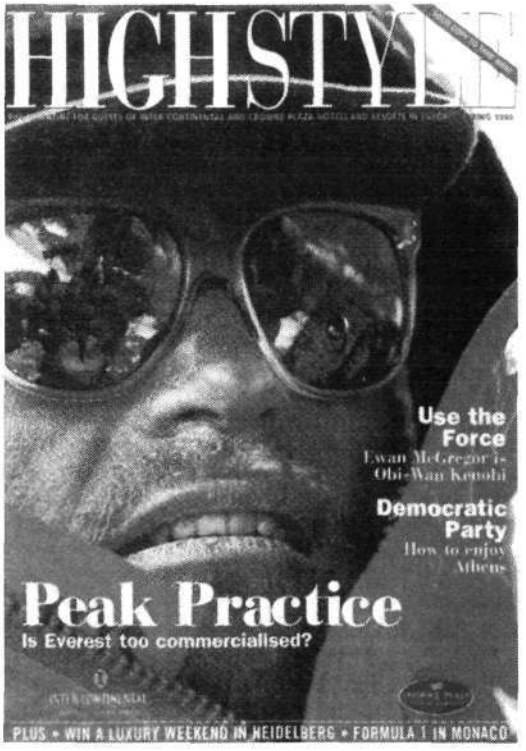

Udeleženci teh odprav so predvsem ljudje, ki so v svojem poklicnem in osebnem življenju dosegli določeno raven. Prav tako so v določeni meri vajeni naporov, ki jih zahtevajo težavni trekingi. Tipični udeleženci so ljudje, ki so nekje v globini zavesti že od nekdaj imeli željo po Everestu, pa niso dotlej nikoli resno pomislili na to, da bi poskusili. V letih so okoliščine postale take, da so njihove podzavestne sanje postale uresničljive. Čeprav vzpon na Everest ni sprehod po ravninskih gričih in zahteva določeno raven pripravljenosti celo za vzpon do baznega tabora, pa – presenetljivo – za vzpon na goro ni treba biti vrhunski športnik. Potrebna sta predvsem trma in vztrajnost. Resnična težava je višina. Lahko si olimpijski plavalec, pa ne prideš nad bazni tabor. Kar potrebuješ, je odpornost, zmožnost zadrževati se tam zgoraj, je kombinacija pripravljenosti in aklimatizacije.

Pri vzponu na velike višine moraš nekako vključiti »samodejnega pilota«. Vse delaš postopoma. Vsak dan greš nekaj višje in se vračaš. Če se zadržiš predolgo nad osem tisoč metri, preprosto izgoriš in postaneš površen; in na teh višinah ni veliko prostora za napake. Višino nad osem tisoč metri imenujejo »območje smrti«. Zrak je tako redek, da pomanjkanje kisika prinaša psihološke težave. Dihanje je oteženo, rane se celijo počasi in telo »razpada«. Pomanjkanje kisika onemogoča možganske celice, kar zmanjšuje sposobnost orientacije in slabi presojo. Temperature se spustijo pod minus dvajset in v vetru še precej nižje. Take temperature prisilijo kri, da se iz okončin umakne v bližino življenjsko pomembnih organov, s tem pa so roke in noge še bolj izpostavljene omrzlinam. Doslej je bilo na Everestu že preko sto štirideset smrtnih žrtev in večina trupel je še vedno na gori.

Zakaj torej potem ljudje sploh silijo gor, če pa vzpon spremlja toliko nevarnosti?

Everest je velika vaba. Nič, kar so udeleženci počeli prej, ni podobno temu. Pri vzponu na vrh so v najbolj izpostavljenih okoliščinah na planetu soočeni s smrtjo in tako osredotočeni na naslednji korak, ko pazljivost popušča. Vzpon in nevarnost pač gresta skupaj. Ali sprejmeš tveganje – ali pa se za vzpon ne odločiš. »Bil sem vznesen, ko sem dosegel vrh. Vendar sem v resnici čutil, da tja nekako ne sodim. Čutiš, kot da bi pod vodo predolgo zadrževal dih.«

Odprave na Everest že po naravi spremlja veliko opreme. Dolga leta je odslužena oprema enostavno ostajala na gori. Plezalci so bili navadno po vzponu preutrujeni, da bi nosili porabljene kisikove jeklenke, stare šotore in spalne vreče, čistili druge odpadke. Prav zato se je baznega tabora pod Everestom prijelo ime »najvišje odlagališče smeti na svetu«. Vse doslej je bila skrb odprav za okolje pod Everestom zelo majhna. Sedanje odprave nekako razumejo, da morajo svoje odpadke pospraviti, pa tudi sodelovati pri čiščenju za prejšnjimi odpravami. Nekateri za nečistočo dolžijo le odprave izpred leta 1980. Le-te so bile preveč osredotočene na vzpon, da bi skrbele še za okolje in so preprosto vse odpadke odvrgle. Za čiščenje Everesta je potreben edinole denar, za katerega pa ni verjetno, da bo prišel od nepalske vlade. Veliko bolj zadovoljni bodo, če bo račun poravnal kdo drug. Tistih deset tisoč dolarjev pristojbine za vrh je predvsem birokratskih, le malo tega denarja se res vrne pod Everest.

Poskus podjetij, ki organizirajo vzpone na najvišje vrhove, da bi spodbudila skrb za okolje in čistočo, je bila ustanovitev mednarodne vodniške organizacije 8000 (IGO 8000 – International Guiding Organisation), IGO 8000 je etični kodeks podjetij, ki organizirajo vzpone na višine nad osem tisoč metrov. Del IGO 8000 je tudi spoznanje, da so ta podjetja odgovorna za čistočo pri vzponu. Pri odnašanju odpadkov naj bi uporabljali šerpe – zanje bi bil to dodaten vir zaslužka, za

udeležence pa način, kako poskrbeti za okolje. Seveda bo to udeležence nekaj stalo, toda na koncu koncev bo gora čistejša in tudi vzpon sam prijetnejši.
Za enega od udeležencev je bil vzpon na vrh uresničitev sanj. Za tiste pred njim kot za tiste za njim je Everest več kot gora. Predstavlja vrh dolgotrajnega naprezanja za uveljavitev življenja. Ni pomembno, kaj se zgodi, ni pomembno, s kakšnimi težavami se soočaš, udeleženci bodo za vedno pomnili, kdaj so stali na vrhu sveta.

* * *

Članek je pisan, vsaj z mojega gledišča, nekoliko posplošeno in še premalo poudarja nesmiselnost kupovanja nečesa, za kar ljudje niso sposobni. Tudi idealiziranje denarnih prispevkov, ki bodo rešili ekološke težave najvišjih gorá, je nekoliko pretirano. Tako kot vrha ni mogoče kupiti, tudi čistoče ni mogoče povrniti le z denarjem, pač pa je zanjo potrebna zavest. In v zadnjem stavku članka bi k »udeleženci« lahko dodali pomembno besedico »uspešni«. Kajti tisti, ki precenijo svoje moči (ker so mišice morda pač manj močne kot denarnica) in se z odprave ne vrnejo, pač ne bodo obujali zmagoslavnih občutkov – območje smrti je bilo v boju z denarjem močnejše.

JUBILEJ SIR EDMUNDA HILLARYJA, KI JE LETA 1953 PRVI PRIPLEZAL NA NAJVIŠJO GORO

80 LET PRVEGA OSVAJALCA EVERESTA

Od 29. maja 1953 je sir **Edmund Percival Hillary** morda edini Novozelandec, ki si je prislužil nesmrtno slavo. Kot prvi človek ni samo priplezal na najvišjo točko Zemlje, 8848 metrov visoki Mount Everest, ampak mu je tudi uspelo, da je od tod prišel domov, kar Angležu **Georgu Malloryju** leta 1924 ni uspelo (če vendarle špekuliramo, da se je smrtno ponesrečil šele med sestopom, potem ko je s soplezalcem že priplezal na vrh). Hillary je postal junak in kraljica **Elizabeta II.** mu je nemudoma podelila plemiški naslov »sir«, pozneje pa so mu dolžne časti izkazovali tudi njegovi rojaki na Novi Zelandiji – med drugim krasi njegov portret novozelandski bankovec za pet dolarjev. Knjige in dokumentarni filmi so marsikaj storili za njegovo popularnost, kar bi lahko pomenilo, da je uspešen in srečen mož.
V noči pred zadnjo etapo do vrha gore je komajda zatisnil oči. Do vrha je bilo komaj še 170 višinskih metrov, vendar je bilo treba premagati še izredno strm vzpon. Termometer je ponoči padel na ledenih 24 stopinj pod ničlo. Tri ure sta molče stopicala po zasnženem bregu, dne 29. maja 1953 ob 11.30 pa sta Edmund Hillary in šerpa **Tensing Norgay** stala na vrhu 8848 metrov visokega Mount Everesta. Prvič je človek dokazano stal na vrhu najvišje gore sveta.
Do svoje slave ima Hillary, ki je bil letošnjega 20. julija star 80 let, zelo zadržano stališče. Introvertirani čebelar, ki je otroška leta preživel velik del v čitanju pustolovskih romanov v svoji sobici, je nekoč takole komentiral celoten cirkus v zvezi z njegovim zvezdništvom: »Midva sva vendarle priplezala samo na eno goro, ali ni tako? Novodobne gorske junake, kot so **Reinhold Messner** in drugi, bi označil kot primadone, ki hočejo biti uspešni samo na ta način, da jih ljudje neprestano slavijo.«
Na drugi strani je ugotovil, da je s predavanji in s predvajanjem diapozitivov po vsem svetu lahko zaslužil zelo veliko denarja. S tem denarjem pa si ni financiral luksuznega življenja, ampak zelo širokopotezno zasnovan program pomoči za karseda revno šerpovsko ljudstvo v vzhodnem Nepalu. Območje Himalaje trpi zaradi vse večjega števila prebivalstva in zaradi uničevanja gozdov. Leta dolgo je Hillary skupaj s svojim bratom **Rexom** lastnoročno pomagal graditi šole, vodovodne napeljave in mostove. Tri do štiri mesece letno je taboril na tamkajšnjem območju, da bi pomagal Šerpam.
Pri tem je moral Hillary razočaran opazovati, kako je njegovo junaško dejanje potegnilo v tamkajšnje gore kar preveč privržencev gorniške ideje. Zdaj potuje vsako leto 17.000 trekinških turistov po himalajskem

To dejanje mu je zaznamovalo celotno življenje: sir Edmund Hillary leta 1953 na vrhu Mount Everesta.

Sir Edmund Hillary, ki je bil letošnjega 20. julija star 80 let.

območju. Z žalostjo v srcu je Hillary imenoval nekoč nedotaknjeno snežno pokrajino »najvišje smetišče na svetu« in zahteval, naj bi Everest za pet let zaprli, da bi si nekoliko opomogel in da bi ga obvarovali pred še hujšim uničenjem. Ko dandanašnji opazuje turistični bum v tem območju, včasih izrazi občutek odgovornosti in krivde zaradi te mode, ki ji je bil boter.

Pomočnik pri razvoju dela dežele Hillary, ki se je veliko udejstvoval pri Unicefu in WWF, je svojo priljubljenost izkoristil tudi za kritike, ki jih je izrekel na račun politikov. V svoji avtobiografiji iz leta 1976 je napisal: »Številni ministrski predsedniki so me trepljali po ramenih, ko pa sem jih prosil za primerno denarno sodelovanje za bolnišnico v Himalaji, so me ta trenutek nehali trepljati in od njih nisem nikoli dobil niti enega samega beliča pomoči.«

Nemški naslov knjige je »Kdor tvega, dobi«. Hillary je za Šerpe veliko dobil, osebno pa je v življenju tudi veliko izgubil. Njegova prva žena **Louise Mary**, s katero je imel tri otroke, in njegova hčerka **Belinda** sta izgubili življenje v letalski nesreči. Ko je bil Hillary v Himalaji, kjer je nadzoroval svoje projekte, gradnjo bolnišnice, nekaj šol in otroškega vrtca, se je njegova žena nenadoma odločila, da ga bo obiskala z njuno 15-letno hčerko. Letalo se je zrušilo nad Nepalom, obe sta se smrtno ponesrečili. Do začetka njegovega drugega zakona so mu proti osamljenosti pomagali viski in tablete.

Vsi so hoteli od njega zvedeti, zakaj se je takrat odločil za to dejanje, in vedno znova je odgovarjal, da je hotel preseči meje svojih zmogljivosti. Hotel je v življenju narediti nekaj izrednega, da mu ne bi bilo dolgčas.

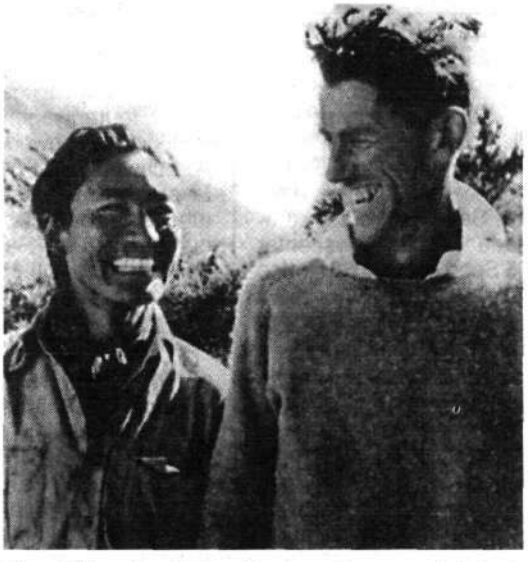

Edmund Hillary skupaj s šerpo Tensingom Norgayem, s katerim sta leta 1953 skupaj priplezala na najvišji vrh sveta.

Spada med največje pustolovce 20. stoletja. Do visoke starosti se je udeleževal odprav v Himalajo, na Antarktiko in na poplavna območja Gangesa. To je mož, ki ga njegovi tovariši označujejo za navdušenca, vendar nadvse resnega človeka, kot precej zadržanega možaka, ki pa je vendar pripravljen vsak trenutek pomagati.

Leta 1960 si je Hillary spet naložil izredno in nenavadno nalogo: podal se je po jetijevih sledovih. Do tega trenutka (in verjetno za vedno) se mu ni izpolnila želja, da bi srečal v zgodbe in pravljice zavito skrivnost snežnega človeka.

Leta 1984 je novozelandska vlada svojega najbolj znanega državljana poslala za veleposlanika v Indijo.

Nova rekorderka

Zgodilo se je letošnjega 29. maja, ko so na najvišjo točko Zemlje, na 8848 metrov visoki Mount Everest, prišli **Cathy O'Down, Pemba Šerpa** in **Ian Woodall**. To ne bi bil poseben dogodek, ki bi šel v zgodovino najvišje gore sveta, saj se zdaj v primernem vremenu na vrhu vrstijo drug za drugim ne le alpinisti, ampak tudi čisto navadni planinci z visokimi gorniškimi ambicijami. Ta dogodek je vendarle že zapisan v zgodovino osvajanja »vrha sveta«, kajti 30-letna O'Downova je prva ženska, ki je na vrh Everesta priplezala po dveh različnih smereh.

POGOVOR S SPLITSKIM MORNARJEM, KI JE POSTAL VRHUNSKI ALPINIST

»STIPE BOŽIĆ, SLOVENIJA«

VIKI GROŠELJ

Stipe Božić, 48-letni Splitčan, je bržkone edini človek na svetu, ki mu je uspelo stopiti na tri najvišje vrhove sveta s televizijsko kamero v rokah. Na Everest celo dvakrat. Je tako rekoč stalni član slovenskih himalajskih odprav. Udeležuje se jih kot plezalec, predvsem pa kot snemalec. Z njim sem sodeloval kar na desetih odpravah v najvišje gorstvo sveta in skupaj sva stopila na vrhove kar štirih osemtisočakov.

Njegova povezanost s slovenskimi alpinisti pa ni vezana le na Himalajo. Leta 1997 sva na najvišjem vrhu Antarktike dokončala vsak svojo pot po najvišjih vrhovih kontinentov. Letos sva skupaj dosegla Severni tečaj. Konec aprila letos pa je Stipe na najbolj prestižnem festivalu gorniškega filma v italijanskem Trentu prejel Srebrni encijan, glavno nagrado za najboljši alpinistični film. To veliko filmsko priznanje pa je spet neločljivo povezano s Slovenci. Glavno vlogo v nagrajenem filmu »igra« trenutno najboljši slovenski alpinist **Tomaž Humar**. Zato ni čudno, da so organizatorji festivala na nagrado napisali »Stipetu Božiću, Slovenija«. Kar prav, saj bi bilo filmsko dokumentiranje največjih slovenskih alpinističnih uspehov brez tega Splitčana in njegovih kamer nepopravljivo osiromašeno.

– Slovenski bralci te poznajo predvsem po tvojih plezalskih uspehih ter kot režiserja in snemalca dokumentarnih oddaj. Ravno sedaj na HTV predvajajo tvojo serijo Globine v desetih nadaljevanjih. Povej mi še nekaj osnovnih podatkov o sebi.

Rodil sem se 2. januarja 1951 v Zavojah za Biokovom, približno 80 kilometrov od Splita, kamor smo se preselili, ko sem končal osnovno šolo. Končal sem srednjo elektro šolo. Zaposlen sem na HTV – Studio Split. Poročen sem in imam tri otroke.

– Spomini na otroštvo?

Spominjam se, da me je narava čisto prevzela. Živel sem na vasi. Očarali so me izleti v okolico, ki so nam jih pripravili v šoli. Spomnim se vodnega izvira, imenovanega Ječikovište. Sredi gozda je čudovit izvir, ki kmalu spet ponikne. Romantičen kraj, poln skrivnosti, ki mi je buril domišljijo.

– Življenje v Splitu?

Po preselitvi sem se kar dobro znašel, saj sem že prej večkrat prihajal v to veliko mesto. Kljub navezanosti na naravo mi je bilo zelo ljubo, da smo se preselili. Imel sem več možnosti za vse, kar me je zanimalo. Vpisal sem se k tabornikom. Tam sem prišel v stik s smučanjem. Pozimi smo šli na Kamešnico in takrat so me gore začarale.

– To je bil tvoj prvi stik z alpinizmom?

Da. Na Kamešnico so prihajali tudi splitski alpinisti **Čulič, Kaliterna, Maroevič** in drugi. Povedali so mi, da na pomlad organizirajo alpinistično šolo. Iz radovednosti sem se jim pridružil. Še prej sem bil s taborniki v Sloveniji. Taborili smo v Logarski dolini. S prijateljem sva zlezla na Okrešelj, pa na Planjavo in Ojstrico. Prvič sem videl prave Alpe in jasno mi je bilo, da je za hojo in plezanje po takih gorah potrebno več znanja. Alpinistična šola je prišla kot nalašč.

Stipe Božič: »Da bi lahko opravljal delo, ki ga imam rad.«
Foto: Viki Grošelj

– Prvi koraki v pravi alpinizem?

Že kot pripravnik za alpinista sem z Maroevičem obiskal Zahodne Alpe, se povzpel na Breithorn in doživel hudo nevihto pod vrhom Matterhorna. Z Zagrebčani **Tabakovičem, Vrdoljakom** in **Alerajem** sem preplezal severno steno Visbahhorna. To je bil moj največji uspeh. Takrat sem zaslutil, kaj ti lahko dajo prave gore in zgrabilo me je kot še nič do tedaj.

– Potem je prišla tvoja pomorska epizoda?

Hotel sem na hitro zaslužiti in sorodnik mi je našel delo na ladji. Vprašal me je, kaj znam. Rekel sem mu, da vse. Nekako sem prišel do Valencije in se vkrcal na ladjo. Zaposlili so me kot glavnega in seveda edinega električarja. Nismo potonili in ves čas smo imeli elektriko. V šestih mesecih smo prepluli celotno Sredozemlje. Ko sem ocenil, da sem zaslužil dovolj, sem se izkrcal v Genovi in si za praktično ves denar kupil plezalsko opremo.

– Tvoja znanstva s Slovenci?

Takoj po prihodu domov sem moral k vojakom. Uspelo mi je še solirati Skalaško smer v Triglavu, potem pa sem šel v vojašnico v Škofjo Loko. Kasneje so me premestili v Bovec, kjer naj bi kot alpinist sodeloval pri obnovi mejnih znamenj na jugoslovansko-italijanski meji. V času vojaščine sem spoznal vrsto mladih slovenskih alpinistov, med njimi tudi tebe.

– Po odsluženi vojaščini so se začele odprave in tvoji največji alpinistični uspehi...

Leta 1975 sem bil član hrvaške odprave v Hindukuš.

Uspelo mi je priti na vrh 7500 metrov visokega Nošaka. Potem je leta 1979 prišel Everest. Nič nisem pričakoval, želel sem le čim več dati. Zgodilo pa se je, da sem prišel na vrh skupaj s **Stanetom Belakom-Šraufom** in šerpo **Ang Phujem**. To je bila ena od največjih prelomnic v mojem življenju. Tudi zato, ker mi je pristop na vrh uspelo posneti s TV kamero. Od takrat me je kamera nenehno spremljala. Sledila je dramatična odprava v južno steno Lotseja leta 1981, potem smučarski Kanguru leta 1982, pa tragični Manaslu leta 1983, ko sta v plazu umrla **Nejc Zaplotnik** in **Ante Bučan**, leto potem pa uspešni Manaslu, ko nama je uspelo stopiti na njegov vrh.

Drugi del uspehov je sledil po mojem enoletnem urejanju eksistenčnih problemov z delom v Sudanu leta 1986. Splezal sem tri zadnje probleme Alp (Eiger, Walker, Matterhorn), temu so sledile nove odprave. Leta 1989 sem bil spet na Everestu (poleg **Messnerja** takrat edini Evropejec, ki je dvakrat osvojil najvišji vrh sveta), leta 1991 na Kangčendzengi in leta 1993 na K2. Leta 1996 sem bil s Slovenci že tretjič na pobočjih Everesta z namenom posneti **Karničarjevo** smučanje z vrha. Vmes je bilo še več odprav: Yosemiti v Severni Ameriki, dvakrat Anapurna s Slovenci, na primer. Vedno s kamero v rokah.

– Vmes, v začetku devetdesetih, je na Hrvaškem izbruhnila vojna. Kje in kako si jo preživljal?

Moj prvi prispevek k samostojnosti je bila hrvaška zastava, ki sva jo posnela na vrhu 8586 metrov visoke Kangčendzenge maja leta 1991. Moji rojaki so bili navdušeni, vzhodni deli Jugoslavije pa ogorčeni, češ, glej ustaše, kako po Himalaji mahajo z ustaško zastavo.

Drugi, bolj neposreden stik z vojno, pa je bil požig vasi Kijevo, ki je postala simbol hrvaškega odpora. Kot snemalcu mi je uspelo posneti resnico o vasi. Srbi so trdili, da je nepoškodovana, sam pa sem prinesel posnetke njihovega nasilja in požganih hiš. Leto in pol sem potem prebil v prvih bojnih vrstah s puško v eni in s kamero v drugi roki. Bil sem ranjen v roko in nogo. V zvezi z vojno je bil moj najsrečnejši trenutek, ko sem drugi dan »Nevihte« vkorakal v Knin in tam usposobil studio HRT. To so bili zgodovinski trenutki.

Nova meritev Kilimandžara

Najvišjo goro Afrike, Kilimandžaro v Tanzaniji, bodo na novo izmerili. Strokovnjaki iz Evrope in Tanzanije se bodo še to jesen z najmodernejšimi geodetskimi instrumenti odpravili na delo. V odpravi, ki jo bodo organizirali v ta namen, bodo sodelovali tudi strokovnjaki geodetskega inštituta Univerze iz nemškega Karlsruheja, ki bodo v strokovno pomoč geodetom in merilcem iz krajevnih strokovnih šol.

Misijonar **Johan Rebmann** je leta 1848 prvič natančneje raziskal to goro. Sedanja uradna višina 5895 metrov je zasnovana na meritvah britanskih raziskovalcev iz petdesetih let.

– V začetku leta 1996 si začel snemati TV serijo o najvišjih vrhovih celin...

Ja, od februarja 1996 do januarja 1997 sem bil tako rekoč nenehno na poti. Najprej sem šel na Aconcaguo v Južni Ameriki, potem na Everest s tibetanske strani, junija pa sem bil že na Aljaski, kjer sem se povzpel na McKinley. Avgusta sem šel na Mont Blanc, pa v Afriko na Kilimandžaro. Oktobra sem potoval v Avstralijo in na Novo Zelandijo, kjer sem se povzpel na Mount Cook. Ta vrh, ki je mnogo zahtevnejši od avstralskega Kosciuska, sam štejem za najvišji vrh območja, ki pripada avstralski celini. Decembra in potem januarja 1997 sem pot po najvišjih vrhovih celin končal z Mount Vinsonom na Antarktiki. To je bilo noro leto, saj so mi veliko časa in energije pobrale že priprave na potovanja in sámo plezanje. Za nameček je bilo treba vse skupaj čim bolje posneti na filmski trak. Sam vsega ne bi zmogel, zato me je na vseh poteh, vsaj do vznožja gorá, spremljal snemalec **Joško Bojič**. Celotno pomlad in poletje sem potem montiral posneti material. Nastalo je kar osemnajst polurnih oddaj, ki sem jih strnil v serijo Najvišji vrhovi kontinentov. Pri gledalcih je bila lepo sprejeta in celo kritiki, ki ponavadi vse popljuvajo, so jo ocenili kot odlično.

– Kaj ti pomeni dolgoletno uspešno sodelovanje s Slovenci?

Predvsem sem vesel, da smo drug drugemu veliko dali. Zase lahko rečem, da brez vas zagotovo ne bi dosegel takih alpinističnih uspehov, zato pa se vam lahko s posnetim materialom dobro oddolžim. Mislim, da sva se predvsem midva dobro ujela in ob zanesljivem partnerju uspehi ne morejo izostati. V dobrem vzdušju se rojevajo tudi dobri načrti in verjamem, da bova tudi tega, s katerim se trenutno ukvarjava, doseči vse tri zemeljske pole (Severni in Južni tečaj ter Everest), uspešno izpeljala.

– Kako ocenjuješ svoj film Reticent Wall s Tomažem Humarjem v glavni vlogi in zakaj misliš, da je prepričal gledalce in kritike, da so mu v Trentu prisodili prvo nagrado?

V zadnjih letih je v svetovni alpinistični kinematografiji obstajal trend posneti plezalce, kako plezajo težavne vzpone v čim krajšem času in podobno. Plezalca so želeli predstaviti kot supermana, nadčloveka. Moja pripoved o Tomažu in njegovem solo vzponu čez to težko steno pa je drugačna. Film pripoveduje več zgodb in se posveča glavnemu junaku. Njegovemu izrazu na obrazu, njegovim stiskam in veselju. Hotel sem pokazati, da je to dejanje storil človek in ne superman, človek, ki mu ni bilo lahko.

– Tvoji načrti?

Jeseni grem s Tomažem v Himalajo (ta čas je že tam; op. ur.). Kar se da najbolje bom poskušal posneti njegov poskus solo vzpona v južni steni Daulagirija, potem pa še ne vem. Izzivov je veliko in ne bojim se, da bi mi jih zmanjkalo.

– Kaj si še želiš v življenju?

Samo to, da bi lahko opravljal delo, ki ga imam rad.

– Hvala za pogovor.

O PLANINSKI KOČI NA KREDARICI IN NJENIH PRVIH OBISKOVALCIH

ZAČETKI SLAVE TRIGLAVSKEGA DOMA

BOŽO BENEDIK

»Šele s to visoko, v naših gorah najvišjo planinsko postojanko, Triglavsko kočo na Kredarici, se je pričelo pravo zanimanje za Triglav in sploh za visokogorje ter je Slovensko planinsko društvo pričelo živahneje delovati v tem smislu.« Tako je napisal naš triglavski župnik **Jakob Aljaž** v svojih spominih. Tako je menil, ko je opisoval velike napore in nemalo težav ob gradnji koče in njenem odkritju na Kredarici.

KOČA IN KAPELICA OB NJEJ

Slavnostno odkritje je bilo v ponedeljek, 10. avgusta 1896. Na tej slovesnosti so zapeli slavnostno pesem »Oj, Triglav, moj dom, kako si krasan«. Tudi zanjo je poskrbel naš veliki planinec Aljaž, ko je na Slavinovo besedilo (**Matija Zemljič**) uglasbil to pesem. Še dandanašnji jo vedno poslušamo na planinskih slovesnostih, obletnicah in različnih jubilejih.

Še en podvig si je Aljaž privoščil v tem letu. Dne 9. julija 1896 so dogradili in odprli Aljažev »hotel« v Vratih. Za oboje si je že prislužil naslov častnega člana Slovenskega planinskega društva. To kočo je v letu 1904 še povečal – res si je želel tam postaviti pravi hotel za zdravstveni turizem. Pa ga je leta 1909 porušil snežni plaz. Vendar so vrli planinci že leto zatem postavili novega.

Omenimo naj, da so že ob otvoritvi koče na Kredarici – skupaj z Aljažem predvsem župnik **Simon Ažman** iz Bohinjske Bistrice in **L. Jeran** – razmišljali, da bi ob koči postavili tudi kapelico. In res so jo, slavnostna otvoritev je bila že 12. julija 1897, imenovali pa so jo po Gospej Lurdski. Prostorsko je bila kraju primerna in velika komaj 1.70 x 3.20 metra, vanjo pa so obesili tudi 14 kilogramov težak zvon, ki je kaj dobro služil planincem, predvsem še ob slabem vremenu. Na otvoritvi je visela slovenska zastava, ki je naznanjala »Triglav je last Slovencev«. Zapeli so pevci z Dovjega pod vodstvom učitelja **Jegliča**, vendar je pesem »Oj, Triglav, moj dom« vznemirjala Nemce v sosednji Dežmanovi koči. Blagoslov je opravil dekan **Novak** iz Radovljice ob govoru kanonika **Sušnika** iz Ljubljane in Jakoba Aljaža. Za to slovesnost so pripravili pesmi, zložene prav za ta namen, kaplan **F. S. Finžgar**, ki je nemalokrat opeval naš Triglav, **Anton Medved** in **Kristina Schuller**. Ta kapelica je nato zdržala vse do leta 1947 – ta letnica je sporna, saj so nekateri mnenja, da je bila kapelica porušena šele leta 1954, takrat, ko je bil tudi križ na Škrlatici. To bi nam lahko povedali tisti, ki so sodelovali pri razstrelitvi te kapelice, ki je takrat pač bodla v oči, vendar danes molčijo, verjetno pa zdaj niti niso več med živimi. Leta 1990 so se planinci z Dovjega odločili, da postavijo novo kapelico, kot sta jo zasnovala prof. **Jože Marinko** in **Vera Klepej-Turnšek**, gonilna sila pa je bil župnik **Franc Urbanija**. Že leta 1992 jo je blagoslovil **dr. Alojzij Šuštar**, posvetil pa Mariji Snežni. Posebna slovesnost je bila ob 100-letnici leta 1997, ko je mašo daroval apostolski nuncij **Edmund Farhat**.

POUDARJANJE SLOVENSKEGA TRIGLAVA

Planinci so v naše planinske postojanke kmalu po dograditvi prinesli spominske in vpisne knjige in tako je bilo tudi na Kredarici. V to knjigo so se vpisovali vsi, ki so prihajali tja gor in v kočo. Niso se samo vpisovali, še

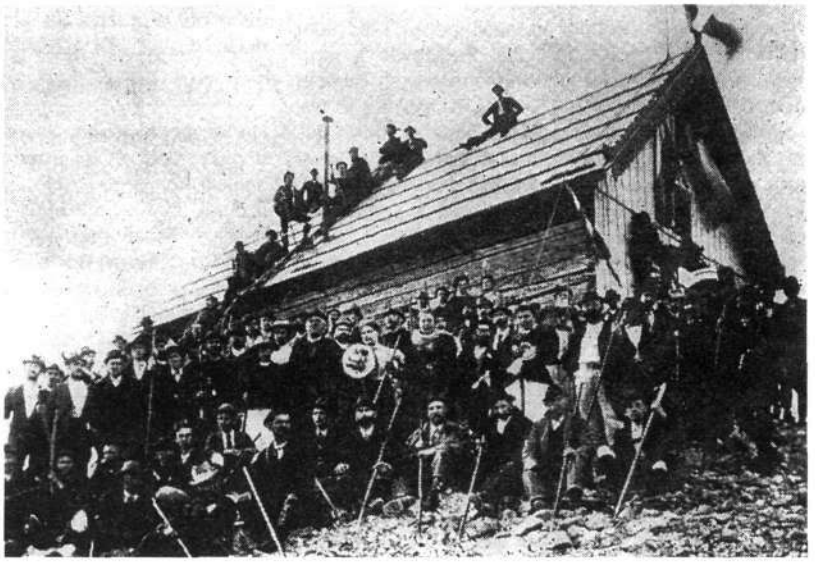

Otvoritev prve koče na Kredarici leta 1896

Poroka v stari kapelici na Kredarici: nevesta in ženin Jelica Hrovatova in Ivan Korenčan, priči Hauptman in Verovšek, par je poročil Jakob Aljaž.

dosti več podatkov je razvidnih iz teh knjig, ki jih hranijo še danes, ko so še dosti bolj zanimive kot so bile takrat.

Kaj vse lahko izvemo iz teh knjig? Poleg imena in priimka so morali planinci vpisovati članstvo v planinskem društvu, in sicer zaradi plačila storitev, saj so bili člani deležni različnih popustov in olajšav, nadalje dan prihoda, po kateri smeri ali poti so prišli do koče, kje se bodo vračali, kakšno je bilo vreme itd.

Vendar so planinci pohode po naših gorah, predvsem še vzpon na Triglav, velik del združevali s poudarjanjem narodne zavesti in narodnega prebujanja in tega, da gre za slovenski Triglav, v času, ko je avstrijsko-nemška politika stegovala prste po naših gorah. Zato so v knjigah tudi različni vzkliki in pripisi, ki vsi po vrsti poudarjajo lepoto slovenskega Triglava. Podobne pripise je mogoče prebrati tudi v spominskih knjigah na Blejskem otoku.

Podpisi v teh knjigah nam predstavljajo najbolj vnete prijatelje Triglava, ki so se skoraj vsako leto vračali nanj, in tudi pripovedujejo, kateri sloji prebivalstva so bili med njimi. Poleg Slovencev so bili obiskovalci iz sosednje Hrvaške, Koroške in Trsta, iz avstrijskih dežel, zlasti z Dunaja, številni med tujci pa so bili alpinisti iz Češkoslovaške. Za nekatera leta so na voljo točne številke ne le o obisku, ampak tudi o narodnostih, za nekatera leta pa teh podatkov ni.

Triglavska koča je bila odprta od zadnjih dni junija ali prvih dni julija do konca septembra ali pa še v oktober, običajno pač do prve večje ohladitve in snega. Vidimo torej, da je bila planinska sezona vsaj na Kredarici krajša kot je zdaj.

NAJOBIČAJNEJŠE POTI NA GORO

Kdo so bili najštevilnejši obiskovalci Triglavskega doma, kakšne poklice so imeli in kaj so vpisovali od prvih dni po odprtju do zadnjih dni pred prvo svetovno vojno? Naj pobrskamo samo po slavnejših in bolj znanih imenih, saj bi bilo popisovanje vseh nemara manj zanimivo.

Že pri površnem pregledu teh debelih knjig vidimo, da so bili med prvimi obiskovalci koče na Kredarici (2515 m) večinoma mladi slovenski izobraženci, ki jih je ob lepoti gorskega sveta zajel val narodnega prebujenja, pa so združevali obiske naših vrhov s svojim prepričanjem. Precej je bilo slovenske duhovščine, predvsem bogoslovcev, pri katerih so bili motivi za obisk prav takšni. Le stežka bi trdili, da je bil že takrat pri obiskovalcih glavni motiv želja po samoti, po lepih razgledih, po telesnem naporu, rekreaciji, kot bi to danes imenovali in kar zdaj v glavnem spodbuja pohode v gore.

Po katerih smereh so se planinci najraje podajali na Kredarico? Največkrat je bilo izhodišče Mojstrana, od koder so šli skozi Vrata po Tominškovi poti, v manjši meri pa skozi Kot. Poleg tega so se odpravljali iz bohinjske Srednje vasi preko Uskovnice in mimo Vodnikove koče do Kredarice. Obiskovalci s Tržaškega in iz Julijske krajine so uporabljali pot skozi Trento. Enako so se najpogosteje tudi vračali, le da je za vračanje večkrat vpisana pot mimo Sedmerih jezer v Bohinj in z zaključkom na Bledu. To je bila zelo priljubljena pot, posebno ker so mnogi želeli ta pohod združiti še z obiskom Bohinja in Bleda.

Večina obiskovalcev je bila včlanjena v naših planinskih društvih, vsaj tako je vpisano v knjigah. Ti so uživali poseben popust v koči. Ni pa manjkalo niti članov Nemško-avstrijskega planinskega društva DÖAV in planinskega društva Julijske krajine Societa Alpina della Giulia.

... SLOVENCEM LEPŠA ZARJA VSTAJA

Dan pred slavnostno otvoritvijo so se v Triglavskem domu znašli priznani in znani planinci in planinski zanesenjaki, kot **Hugo Roblek** iz Radovljice, **Jakob Žumer** iz Gorij, **dr. Andrej Ferjančič, dr. Janko Vilfan** iz Radovljice, **Josip Plemelj**, takrat še študent filozofije, **Ivan Rus** z Bleda, **Boris Zarnik** iz Srednje vasi, ki ga je pripeljal vodnik **Lovrenc Škantar-Šest**, ter učitelj **Franc Jeglič** z Dovjega. **Dr. Josip Ciril Oblak** je k svojemu podpisu pripisal:

»Pozdravljene krasne planine
slovenske dežele čar,
triglavski vrhovi, doline,
oj, čuvaj nebesni vas vladar!«

Seveda pa ne smemo pozabiti na Jakoba Aljaža, ki ga res ne bi mogli pogrešati ob tem njegovem uspehu.

Na sam dan otvoritve je prišla še **Marija Lergetporer** s hčerko, žena znanega kartografa z Bleda. Isti dan je

Na južni strani Triglava »v najvišji kotanji, katere gornji rob tvorita grebena Malega in Velikega Triglava«, so Triglavski prijatelji že leta 1872 zgradili Triglavski dom, ki so ga bohinjski gorniki imenovali tudi Triglavski tempelj.

županik iz Kranjske Gore **Anton Žolgar** napisal:
»Kjer narodnost se z varstvom spaja,
Slovencem lepša zarja vstaja!«
Med znanimi imeni v prvem letu po otvoritvi, ko je kočo obiskalo 145 obiskovalcev, naj omenimo še znanega planinskega pisatelja **Janka Mlakarja, prof. dr. Ivana Svetino**, cesarskokraljevega poštarja iz Lesc **Riharda Schreya** in načelnika SPD **Frana Orožna**.
Naj navedemo le nekaj Slovencev, ki so bili prva leta koče na Kredarici najbolj zvesti Triglavu. Seveda moramo najprej omeniti Jakoba Aljaža. Vsako poletje je tudi večkrat obiskal kočo na Kredarici, v celoti 25-krat, zadnjič leta 1904. V knjigo se je vpisoval kot hišni nadzornik, tudi planinski nadzornik, skrbno pa je spremljal delo oskrbnika **Antona Pekovca** ter **Franca** in **Johane Arh**. Ko so vsako leto zapirali kočo, jih ni nikoli pozabil posebej pohvaliti.

ZVESTI TRIGLAVSKI OBISKOVALCI

Zvesti obiskovalci so bili Janko Mlakar, ki je napisal marsikaj zabavnega o Triglavu, višji uradnik **Matija Zamida** iz Ljubljane, dijak Boris Zarnik in študent in poznejši profesor Josip Plemelj z Bleda; s svojimi znanci in prijatelji z Bleda se je skoraj vsako leto povzpel na Triglav. Njegova običajna pot ga je vodila skozi Vrata do Kredarice, vračal pa se je navadno preko Velega polja in Pokljuke na Bled.
Skorajda ni leta, ko ne bi v knjigah videli podpisov pravnika in opisovalca planinskih tur **dr. Antona Šviglja** in njegove žene **Maše**. Ta mož je k planinarjenju spodbudil tudi znano ime v našem planinskem in političnem svetu **dr. Henrika Tumo**. Ne pozabimo še **dr. Janka Vilfana, Huga Robleka, dr. Josipa** in **Frana Tominška** – sama znana imena iz našega planinskega sveta, ki so bili tudi nesebični planinski funkcionarji. Vpisovali so se tudi stolni kanonik **Ivan Sušnik, Franjo** in **Malči Jeglič**, učitelja z Dovjega, dr. I. C. Oblak iz Ljubljane, **dr. Anton Brecelj** iz Gorice, znani planinski župnik **Ivan Berlič** iz Srednje vasi, takrat še dijak **Janko Ravnik**, omenimo še **dr. Josipa Tičarja, dr. Jerneja Demšarja**, ustanovitelja Gorske reševalne službe, **Rajka Gradnika**, poznejšega šolskega nadzornika na Bledu, sicer pa geografa in geologa, dijaka **Ivana Mohoriča, Bruna Stareta** iz Ljubljane, **Alojza Knafelca** iz Beljaka in **dr. Karla Trillerja**.
Med obiskovalci so bile številne meščanske družine in večje družbe, med njimi **Šavnikova** in **Pirčeva** iz Kranja, **Skabernetova** iz Ljubljane, **De Gleriova** iz Logatca, **Pavlinova** iz Podbrezij – vsi ti so se skoraj vsako leto večkrat vpisovali v knjigo. Manj je bilo »preprostih« ljudi, delavcev, obrtnikov ali kmetov, bili pa so večinoma z Bleda, iz Gorij in iz bohinjskega kota.

PLANINSTVO, POVEZANO S TURIZMOM

Kje pa so tisti, ki so enkrat ali dvakrat v življenju prispeli do vrha Triglava? Skorajda ni bolj znanega Slovenca, pa najsi bo politik, gospodarstvenik, kulturnik ali drugačen javni delavec, katerega imena ne najdemo v tej vpisni knjigi. Naj naštejemo samo nekatere od njih!
Med njimi je bil **Josip Mantuani** iz dvorne knjižnice na Dunaju, **Albin Belar**, ki se je ukvarjal s preučevanjem potresov, odvetnik in politik iz Celja **dr. Josip Sernec**, profesor **dr. Jakob Šket** iz Celovca, fotograf z Jesenic **Franc Paulin**, zborovodja in pevski pedagog **Matej Hubad**, poznejši politik **dr. Gregor Žerjav**, sodni pristav **dr. Gojmir Krek**, takratni gimnazijski študent **Rudolf Badjura, dr. Franjo Rosina** iz Maribora, **Janko Stergar**, ki se je podpisal kot trgovec in čebelar iz Bitnjega v Bohinju, **dr. Otokar Rybar** iz Trsta, slavist **dr. Matej Murko**, skupaj s podpisom dr. Šviglja pogosto zasledimo tudi ime **dr. Ferdinanda Ellerja** iz Celovca, nadalje so se vpisali **dr. Janko Žerovnik, Bogdan Žužek, dr. Vladimir Ravnihar**, takrat še dijak in pozneje študent **Josip Rus** z Bleda, **dr. Janko Gregorin, Josip Kersnik** z Brda in **Mirko Černič** iz Maribora. To so le nekateri posamezniki, ki so pozneje postali znani Slovenci.
Kot vidimo, so vsa imena čisto slovenska, kar pomeni, da so na Triglav hodili večjidel obiskovalci iz slovenskih meščanskih družin. Med obiskovalci pa ni bilo malo niti tujcev, predvsem Avstrijcev, ki so bivali na Bledu. Leta 1900 in naslednja štiri leta zatem se je na Triglav po-

vzpel znani pobudnik turizma na Bledu **Arnold Rikli** iz Wolfsberga, ki je takrat stanoval na Bledu. Z njim sta bila še njegov brat **Oscar Rikli** in njihov zdravnik na Bledu **dr. Edder** iz Spittala ter njihove žene. Isto leto so se v knjigo vpisali posestniki na Bledu **Gustav Pongratz,** takratni lastnik blejskega turističnega središča z Vilo Zoro, kjer je zdaj krajevni urad, **Hans Pongratz** in **Guido Georgevitz**, vsi posestniki bogatih počitniških vil na Bledu.

PRVI BOŽIČNI OBISKOVALCI

Leta 1905 smo zasledili dvoje zanimivih imen. To sta **Oscar von Kaltenekkar** in njegov brat **Fritz**. Kot so sami radi poudarjali, so bili kranjski Nemci iz Ljubljane; njihov oče je bil v bivši Avstriji okrajni glavar v Radovljici, vsi so bili pravniki in zelo navdušeni in predani gorniki, vendar člani Nemško-avstrijskega planinskega društva in tudi njegovi vidnejši funkcionarji. Oscar von Kaltenekkar se je prve dni okupacije leta 1941 pojavil na Gorenjskem, na Bledu, in se v teh dneh ponovno povzpel na Triglav; po nepotrjenih govoricah se je tudi tedaj vpisal v knjigo obiskovalcev, v tisto knjigo, ki jo zdaj planinci tako iščejo, a je, na žalost, ne najdejo, čeprav se šušlja, da se le ni čisto izgubila. Škoda bi bila, da bi se; ko jo bodo našli, se bo videlo, kateri Slovenci in Nemci so prvo leto vojne prišli na vrh Triglava. – Oscar von Kaltenekkar je bil pozneje znan po svojem protestu proti izseljevanju Slovencev, ki ga je poslal v Berlin. Zato je moral na rusko fronto in nato na Balkan, kjer je bil nekaj let v ujetništvu v Bosni. Med svojim bivanjem na Gorenjskem je pomagal tudi nekaterim slovenskim planincem, ki so bili v zaporih v Begunjah in Št. Vidu.

Obiskovalci Triglavskega doma niso štedili priznanj vsakokratnim oskrbnikom te koče. Kar številni so pripisali, da so se v koči dobro počutili, da je bila vzorno vodena in da upoštevajo hišni red.

Kdo so bili oskrbniki v prvih letih? Prvo leto je bil **Anton Pekovec** iz Bohinja, ki je bil tudi meteorološki opazovalec. Leta 1901 je vpisan **Miha Verovšek**, leta 1902 pa že **Franc Arh** iz bohinjske Srednje vasi. Slednji je po prvem letu, ko je zapuščal kočo, zapisal: »Oj, Triglav pozimi, v strašni burji, pa ostaneš sam!« S svojo ženo **Ivano** je ostal vse do prve svetovne vojne. Tam je navadno ostajal do prvega mraza in do prvega snega. Leta 1906 je oskrbnik že zaprl kočo, ko so obiskovalci še prihajali. Zaupali so jim, dobili so ključ in plačali kar pri Šmercovih na Dovjem. Le enkrat pa so tista leta kočo obiskali tudi pozimi o božiču; to je bilo leta 1905, ko je vodnik **Urbas** pripeljal na Kredarico **Franca Jesiha, Oskarja Skuška** in **Leva Rogla**.

NEKAJ STO OBISKOVALCEV LETNO

Nekateri obiskovalci so poleg osnovnih podatkov v to knjigo radi napisali še kaj drugega. Tako je **Fr. Finžgar** leta 1897 napisal: »Tako vesel sem bil med brati, kot v življenju redko krati.« **Anton Pušnik** pa: »Od Urala do Triglava, Krkonošev do Balkana, čuva narod majka Slava.« **Hrovat** z Jesenic, kot se je podpisal, je napisal: »Nobena moč, nobena sila / ne bode nas ugonobila, / ker trdni smo sinovi Slave / Sokoli nad obalo Save.« Številni vpisovalci pa so pisno vzklikali »Nazdar!« ali »Zdravo, Triglav!« Večina vpisov in vzklikov je imela narodnostni navdih.

Kakšen je bil obisk v koči v prvih letih? Omenili smo že, da je bilo prvo leto 145 obiskovalcev, zatem pa se je obisk iz leta v leto povečeval: leta 1897 je bilo 234 obiskovalcev, leta 1898 in leta 1900 je upadel na 205 oziroma 231, leta 1902 jih je bilo 292, leta 1904 že 346, leto dni pozneje 472, leta 1907 natančno 550, leta 1908 že 693 in leta 1910 kar 737. Največji obisk do prve svetovne vojne so zabeležili leta 1911, kar 863 planincev. Seveda je bil vsa ta leta obisk med drugim odvisen tudi od vremena, pozneje pa je vojna napravila svoje.

Podatki, ki jih je pripravil dolgoletni oskrbnik Franc Arh iz Srednje vasi, nam povedo, da je bilo po narodnosti, na primer leta 1907, 364 Slovencev, 50 Čehov, en Hrvat, 101 Avstrijec, 10 Italijanov, en Poljak in en ameriški Slovenec. Takšno razmerje je bilo povečini vse do prve svetovne vojne. Zvečine so prihajali posamezniki in manjše družbe, v večjih družbah pa so Triglav obiskovali Sokoli, planinci, gimnazijski študenti iz Ljubljane, pa tudi vojaki-alpinci.

UTOPIČNI NAČRTI S TRIGLAVOM

Ko so mnogo pozneje, že v sedanjem času, slavili odprtje »hotela« na Kredarici, so številni obiskovalci ponovno oživljali spomine iz prvih let koče na Kredarici in tudi na našega Aljaža, ki je dobil svoj spomenik pod Dovjem s pogledom na svoj Triglav. Usoda je hotela, da je avtor Aljaževega kipa **Nebojša Mitrič** (1931–1990), kipar iz Beograda, prav na dan slavnostne otvoritve Aljaževega spomenika končal svojo življenjsko pot.

O čem vse je takrat, ko je zidal »svoje« koče, premišljeval Jakob Aljaž! »Kaj bodo naši potomci počeli s Triglavom?« je spraševal sebe, sodobnike in prihajajoče generacije. Takole je sanjal: »V sanjah vidim električni vlak iz Luknje na Triglav, zgoraj pa Grand hotel. Gonilno moč bodo pridobivali iz Soče blizu Baumbachove koče sedem kilometrov daleč, nekoliko tudi iz Zadnjice, ki izvira izpod Triglava, in dalje po grebenu od Luknje do vrha Triglava. – Od kod denar za takšen podvig? Tudi Judje bi ga dali, če bo naprava nesla – pa Trst ni daleč. Naše društvo pa zelenic ne bo opustilo in zazidalo, kakor nam nekateri neprijatelji nasploh namenjajo.«

Te Aljaževe sanje pravzaprav sploh niso bile tako zelo oddaljene. Spomnimo se samo poznejših zamisli in sanj o triglavskih žičnicah, o cesti na Velo polje ali o cestni povezavi med Vrati in sosednjo Primorsko.

TEMNA POT NA STREHO SLOVENIJE IN MIMO TRIGLAVSKIH JEZER V BOHINJ

TRIGLAV, MOJ DOSLEJ NAJLEPŠI DOM

JOŽE ŠIBILA

Zelo rad hodim v gore, kajti tam najdem tolažbo, mir in vso energijo za premagovanje ovir v življenju, zlasti tistih, ki mi jih prinaša zelo slab vid, pravzaprav skoraj popolna slepota. Žal imam le redkokdaj priložnost iti v prave, visoke gore, Triglav pa je bil zame dotlej le velika in vedno neizpolnjena želja.

TEŽAVNA ODLOČITEV NA STRMI POTI

Ko je naše, ptujsko planinsko društvo razpisalo planinsko turo na Triglav, sem se prijavil, čeprav z veliko mero strahu, kako bo šlo in kako bom zmogel to pot, pa čeprav v treh dneh.

Z avtobusom smo se pripeljali v Vrata in si pred Aljaževim domom pripravili nahrbtnike, pijačo in vse drugo. Vseh 45 udeležencev tega planinskega izleta je bilo prav veselih, le jaz sem bil bolj tih in sem tuhtal, kaj naj storim: ali naj se z avtobusom vrnem na Ptuj ali pa naj glavnemu vodniku povem, da bi moral imeti spremljevalca, nakar bi me on vprašal, kje naj ga dobimo. Šoferja sem vprašal, kdaj se vrača, odgovoril mi je, da bo šel na pot čez eno uro, to pa mi je spet dalo misliti, kaj mi bo storiti, če bom moral odstopiti in se vrniti in kdo me bo pospremil nazaj, saj sem si v mislih predstavljal le kline, vrvi in skalne prepade, kot sem jih poznal iz filmov in iz pripovedi planinskih kolegov. Takrat sem si hudo očital, zakaj sem se podal na to pot brez posebnega spremljevalca, kakršnega bi mi bilo verjetno težko dobiti, saj živim v okolju, kjer ni prav veliko planincev.

A sem sklenil, da bom molčal.

Razdeljeni v tri skupine – sam sem bil v tretji – smo se odpravili na pot. Prav hitro smo prispeli do prvih skal in ko sem šel mimo invalida – takrat še nisem vedel, kdo je –, ki je šel na Triglav, čeprav je brez nog, samo po rokah, mi je to vlilo zaupanje vase: če bo zmogel on, bom tudi jaz.

Toda po uri hoje sem se znašel na repu kolone, predzadnji; za menoj je bil samo še zadnji od vodnikov, ki je zelo obzirno pripomnil, da sva precej zaostala, in me spraševal, če imam slabo kondicijo. Povedal sem mu, da kar dosti planinarim, žal pa se bom moral to pot vrniti, saj te poti ne bom zmogel sam, ker premalo vidim. Predstavljal sem si, sem mu dejal, da bom vso pot hodil za nekom, zdaj pa so mi vsi ušli. Spovedal sem se mu, da sem ob prijavi zamolčal, kako slabo vidim, in ga prosil, naj glavnemu vodniku pove, da odstopam in se vračam na avtobus. Sram me je, sem mu dejal, da sem se podal na to tvegano pot, neodgovorno sem se obnašal, da sem šel na Triglav brez spremljevalca, in da ne najdem primernih besed, s katerimi bi se predvsem vodnikom opravičil za to.

Bil sem nadvse presenečen, ko mi je odgovoril: »Ne, drugače se bomo dogovorili, saj je navsezadnje avtobus že odpeljal.« Potem nisem mogel verjeti, kar sem slišal: naj ne skrbim, je dejal, po radijski zvezi da bo poklical prvega vodnika in se z njim dogovoril, da postane moj spremljevalec. Malo sem mu ugovarjal, vendar se je že pogovarjal z Vladom, ki mu je dejal, naj me pripelje do njega, potem pa da bova hodila skupaj.

Vlado me je res počakal, me vprašal, koliko vidim, in hitro ugotovil, da sem v skalah spreten in da je moja edina ovira slab vid. Ko sem mu povedal, da vidim človeka le kot senco, mi je rekel, da bom odslej hodil le z njim, da bo pazil name in naj samo pogumno premagujem pot ter povem, če me bo kaj težilo in če strmine ne bom več zmogel.

Prišli smo do prvih klinov in jeklenic, plezali po težko prehodnih skalah, sonce je neusmiljeno žgalo; občasno sva se z Vladom pogovarjala, včasih sem bil tiho in sem se v mislih pogovarjal le s skalami ter poslušal vodnikove nasvete. Predvsem sem ves čas pazil, da sem zmeraj stopal dovolj trdno, da nisem prožil kamenja in tudi tako ogrožal varnosti drugih planincev. Pričel sem uživati, naporna pot se mi je začela zdeti znosna in samozaupanje se mi je vračalo. »Zmogel bom,« sem si dopovedoval in si mislil, kako lepo bi šele bilo, če bi malo več videl okoli sebe, vsaj petdeset metrov. Vlado pa je, kot se zdi, slišal, kar sem premišljeval; opisoval mi je okolico in mi razlagal, kje je katera gora in kako se imenuje, kako se imenuje katera od planin v daljavi in do kam sežejo pogledi.

Pri studenčku pod Staničevo kočo smo malicali in ugotavljali, kako smo od vročine in poti že kar precej utrujeni. Vodniki so se pogovarjali o tem, da pokličejo reševalni helikopter; takoj sem pomislil nase in jim dejal, da prevoza ne potrebujem, ker sem še dovolj pri močeh. Povedali so, da sta v skupini pohodnika, od katerih je enemu slabo, drugi pa je že povsem onemogel; njima bo treba pomagati. Ob tem sem si zaželel, da se še meni ne bi zgodilo kaj takega, kajti že kar precej sem bil utrujen. Helikopter je res kmalu priletel in naložil naša onemogla planinca, za katera mi je bilo žal, vendar sem se hip zatem že spet začel ukvarjati s samim seboj.

NA TRIGLAV IN K TRIGLAVSKIM JEZEROM

Okrog sedmih zvečer smo prispeli na Kredarico, si odpočili in si ogledali okolico, tudi novo kapelo. Počutili smo se zelo lepo, čeprav smo bili – morda lahko govorim v imenu večine iz naše skupine – nepopisno utrujeni. Sploh nisem hotel misliti na to, kaj bo naslednji dan, ko bo treba iti na vrh gore. V sebi sem pravzaprav že čutil slast zmage: vzpon na Kredarico je bil zame prav toliko vreden, kot če bi prišel prav na vrh Triglava.

Vendar sem naslednji dan spoznal, da je treba do vrha premagati še zelo naporno in strmo pot.
Vstali smo ob šestih zjutraj in ugotovili, da zunaj piha izredno mrzel veter, da je zelo oblačno in da lahko na vrhu doživimo nadvse neprijetno presenečenje. Tako smo odhod odložili za eno uro, ko se je ob osmih nekoliko zjasnilo. Že pod steno, kjer se začnejo klini, pa kar nismo mogli verjeti, da so še včeraj tako vroče skale zdaj ledenomrzle, termometer pa je kazal komaj nekaj stopinj nad ničlo. In kako je zeblo, rokavice bi potreboval, pa jih nisem imel s seboj! Na poti proti Aljaževemu stolpu me je bilo nekajkrat prav res strah, kajti levo in desno sem videl samo temo, Vlado pa me je ves čas svaril, naj pazim in trdno stopam, da ne bom zdrsnil, saj bi v tem primeru odletel zelo daleč in globoko. Glavni vodnik je spotoma razlagal, da bomo pri stolpu na hitro opravili krst in se fotografirali, ker bi nas lahko ogrozila nevihta. Vsi okoli so tudi govorili, da se nikamor ne vidi, kar pa me ni motilo, saj sam tako in tako nikoli ne vidim nikamor.
Od predsednika društva sem jih pri Aljaževem stolpu dobil z vrvjo po zadnji plati, potem pa mi je čestital, da sem tako dobro prilezel na najvišjo točko države, kar zmore le pravi planinec, kot je dejal. Ta pohvala, ki je sicer bolj za otroke, mi je veliko pomenila, saj mi je dala vedeti, da sem premagal nekaj težavnega in da nisem slabič. Po teh vznesenih besedah mi je Vlado povedal, da za ta dan še ni vsega konec, čeprav smo na vrhu; zdaj, je dejal, se pa prav zares ne moreš nikamor vrniti, zdaj moraš pot nadaljevati. Seveda je bilo to presneto res.
Ko smo ob klinih in jeklenicah lezli nad prepadi proti Malemu Triglavu, mi je vodnik rekel, da je zdaj pravzaprav dobro, ker ne vidim, kako globoko je tukaj pod nami, in me torej ne more biti strah neizmerne višine. Povedati pa moram, da sem bil ta del poti veliko na vseh štirih, saj je bilo tako plezanje po ozkem grebenu veliko lažje.
Na tem delu poti sem vodniku omenil, da mi dela velike težave nahrbtnik, ker sem ga preveč napolnil, pa mi je povedal, da planinec pač nosi vse svoje v nahrbtniku sam. Najraje bi to svojo težo s hrbta vrgel v prepad, vendar bi na eni strani s tem onesnaževal gorsko naravo, na drugi pa sem potreboval vse, kar sem imel v nahrbtniku, predvsem še hrano, saj je v hribih lakota lahko prav huda, cene pa so predvsem v največjih višinah kar precej visoke.

14 let mrtev na gori

Po 14 letih je prišlo zaradi taljenja ledu in snega na območju Grossglocknerja v avstrijskih gorah spet na površje mumificirano truplo nekega gorskega popotnika. Truplo je po podatkih žandarmerije našel v nadmorski višini več kot 2000 metrov neki gorski vodnik. Obdukcija bo odkrila vzroke smrti nesrečnega gornika – tako je sporočila policijska uprava v mestu Karlsruhe. Kot so kazali prvi znaki, naj bi šlo za nemškega planinca, ki se avgusta leta 1985 ni vrnil s svoje gorske ture.

HUDA URA V JEZERSKI DOLINI

Dolga je bila še pot v Dolino Triglavskih jezer in ko smo prišli do prvega jezera, se je začelo močno neurje, pred katerim se ni bilo mogoče nikamor skriti. Moj vodnik je skupini naročil, naj gre čim hitreje naprej, midva pa sva počasi in varno nadaljevala pot kakšnih deset metrov drug za drugim, če bi udarila strela. To pa je bil zame čisto pravi planinski krst, ko je treskalo in lilo kot iz škafa. Prav počasi in preudarno sva hodila, palic nisem imel, tam seveda ni bilo mogoče najti niti ene same. Ne vem, kako dolgo sva hodila do Koče pri Triglavskih jezerih, vem samo to, da sem bil ob prihodu v kočo premočen in zbit kot klada. V koči je bilo polno ljudi, nekateri so sedeli kar po tleh, kajti v sobe nas še niso pustili, morda tudi zato, da ne bi vsega zmočili.
Noč sem prespal kot ubit in sploh ne vem, ali sem kaj sanjal ali ne. Vem samo to, da so me drugo jutro zbudili in da nisem imel niti najmanjše volje nadaljevati pot; kar tam bi ostal. Na srečo pa je bilo vreme spet lepo, pokrajina je bila čista, kot sveže umita, bilo je tako krasno jutro, kakršnega je mogoče doživeti le v gorah. Uro po zajtrku smo še uživali v tamkajšnjem gorskem miru, potem smo se odpravili proti Komni. Vmes smo imeli več postankov, še danes pa ne vem, kje sem jemal toliko volje in moči, da sem lahko hodil in prišel do slapa Savica in do planinske koče pod njim, kjer nas je čakal avtobus.
Seveda sem plačal pijačo in se posebej Vladu zahvalil za pomoč in potrpljenje, ki ga je moral imeti z menoj na tej tridnevni poti. Vlado pa mi je čestital, da sem zdržal, predvsem še pot po Dolini sedmerih jezer, ko je bila tam huda ura z dežjem. Čeprav sem bil izmučen, sem bil vesel svojega podviga in ponosen nase, da sem vse to zmogel. V svoj planinski dnevnik sem zapisal: »Čudovito in lepo je bilo na Triglavu, a nikoli ne bom šel več tja gor, saj je to lepoto Triglava dovolj doživeti že enkrat samkrat.«

HVALEŽNOST DO PTUJSKIH PLANINCEV

Še po dveh letih čutim veliko hvaležnost do vodnika Vlada, ki mi je na začetku dolge in strme poti vlil upanje in pogum, čeprav nikoli ne bo vedel, koliko mi je to pomenilo; tiste dni je zame storil neizmerno veliko, za kar mu bom vse življenje hvaležen, prav tako pa tudi drugim pohodnikom iz te skupine, ki so vendarle morali nekoliko potrpeti z menoj, saj bi sicer morda lahko marsikdo od njih hodil precej hitreje.
S ptujskimi planinci sem potem šel še na Raduho in Storžič. Vedno je bilo lepo, kajti doživljal sem neizmerne lepote, ki jih daje gorska narava, poleg tega pa spoznaval, kako so ptujski planinci dobri tovariši, ki vedno radi pomagajo.
Upam, da se mi bo v življenju izpolnila skrita in velikanska želja, da prehodim Slovensko planinsko pot.

»JE PA ŠETA POT KAR VEJKO BOL DOVGA KO PA VUNA TA STRMA TAM GRTA!«

POLETNA IGRA

MILAN VOŠANK

V samotnem jutru na planini Grohot pod Raduho:
»... pa me kar nekaj zadrži, da se moram pustiti zapeljati spominom na komajda minulo preteklost: na vsa vesela dogajanja med prijatelji, na večere ob ognjih, na pitje in petje, pa spet na drugačne, mirne in obenem tesnobne noči pred plezalnimi vzponi ter na tista sproščanja potem, ko so stene spet ostajale same, mi pa spodaj, vsi glasni in bahavi in pirovsko navdušeni ter omotični od doživetij. In tu so še spomini na vsa tista lepa dekleta na tej planini, na vse ljubezni v obeh bajtah v Grohotu, ki pa ju je, kakor za kazen za vse grehe, pred leti drugo za drugo odnesel snežni plaz izpod stene Male Raduhe.
Ampak, prijatelji dragi, saj se še spominjate: to so bili lepi grehi užitkov in trpljenja, ko smo Korošci Štajercem jemali njihove zale cvetke...«

IGRA V NEDELJSKEM JUTRU

Še nekaj let kasneje, ko se spet vračam na stare poti spominov:
In potem sta me sprejela samota in mir Velike Raduhe, bele stene v prvem jutranjem soncu po robovih, zeleni viharni macesni...; ter premnogi spomini na plezalske dogodivščine in na vsa tista samotna iskanja po gori, kamor se podajam tudi danes. Sprejela me je skromna stezica Ovčje poti, ki sem ji sledil med košatimi macesni nizdol do široke grape Lipnega plazu pod Črno steno, do v zeleni mah odetega lesenega žlebička ob skromnem skalnem izviru. In daljni žvižgi previdnih gamsov so me še spremljali, ko sem se strmo vzpenjal proti rušnatemu robu, na zeleno jaso Studenec pod mogočnimi stebri pečevja Velike Raduhe zgoraj nad zadnjimi polomljenimi viharniki.
Le veter tu otožno zaveje preko grebenov, da zmoti gorsko tihoto. Pa beli razviharjeni oblaki in sonce še nekje zadaj na vzhodni strani zapolnjujejo okvir in poživljajo pejsaž te samotne samosvoje gorske krajine. In radodarno petje ptic v krošnjah poživlja mir in dodaja dogodku pridih veselja in življenja.
Tedaj nekje daleč zgoraj za vrhnimi grebeni zaslišim govorjenje in smeh. Moja samota izgublja svojo lepoto. Toda ne povsem: izgubljam samoto, iz spominov komajda minulih ur pa prihajata – onidve! Njuni sliki, njuni podobi, ti sta pred mano kakor pravi, kakor nenadno oživeli. Razveselim se ju, čeprav bogve, kje sta že sedaj ti moji popotnici. Prva vranje črnih las, druga svetlolaska, prava blondinka. Obe sta bili oblečeni v črne kratke hlače ter dolge bele majice, črnolaska pa je nosila še velik rdeč zajeten nahrbtnik. Enaka velikost in precej podobne poteze na obrazih, to je govorilo o njuni sestrski povezavi.
Dohitel sem ju spodaj pri zadnjih pastirskih bajtah v Grohotu. Njun široki nasmeh in glasen odpozdrav, vse je bilo tako prijetno prijazno v tem zgodnjem jutru, da sem ob pogledu na izžarevanje njune radožive mladostne lepote ves neroden zastal, potem pa kar nanagloma odtaval naprej.
Ja, kar odtaval sem naprej, namesto da bi se z deklicama razgovoril, jima še in še izvabljal smeh na obraze... Onidve pa: vztrajno sta mi sledili, zlagoma, počasi, zatopljeni v glasen pogovor, da sem tudi sam umirjal svoj prehitri korak, zvedavo se oziraje tja gor proti ostenjem, pa spet previdno, kot da grem nehote po poti nazaj proti njima. Vse je postajalo kakor zanimiva igra.
Igra v prebujajoči se lepi poletni nedelji. Raduha zgoraj, njene severne stene in poti, vse je bilo še zgodnje jutranje tiho in samotno, ko so čez vršne grebenske robove hiteli prameni vzhodnega sonca in razširjali svojo rano zoro po rosnih macesnih, rušju in pašnikih spodaj na planini. Zaobjemal sem to sliko, te znane raduške

Raduha s severne strani – tod se je dogajala moja poletna igra. Levo za vejevjem macesna Lanež (spodaj travniki planine Grohot), zatem desno prehod Durce, Mala Raduha, sedlo Srednje Raduhe (zavarovana pot) in Velika Raduha (samota brezpotja na gozdni meji).

Foto: Rado Vončina

podobe s tihim veseljem ponovnega snidenja v sebi, ko sem se od razpotja vzpenjal med cvetočim rododendronom do razglednega travnatega sedla. Dekleti pri smerokazih zastaneta, za hip oklevata, se zazreta proti meni, nato pa kreneta levo pod steno Male Raduhe, proti Durcam. Še slišim eno od njiju v lepi koroščini: »Je pa šeta pot kar vejko bol dovga ko pa vuna ta strma tam grta!«

Pozabim nanju ali vsaj skušam pozabiti, razočaran morda, da sta me »zapustili«. Skrenem z uhojene poti čez Srednjo Raduho – in potem sta me sprejela samota in mir Velike Raduhe...

Med macesni se od Studenca povzpnem do gruščnatih žlebov, do pod stene, pod stebre. Še pogledam za rob, v Amfiteater, nato pa krenem levo po gamsjih poteh nazaj pod Srednjo Raduho, do zavarovane poti. Preko jeklenic in strmejših stopenj kar poletim, prehitevam skupine planincev, moj svet na gori je ostal pač v tisti samoti brezpotja Velike Raduhe, dokler nisem zgoraj na planem, na travnatem robu pred širokimi daljnimi pogledi proti jugu, proti osončeni Savinjski dolini ter Grintovcem tam čez. Morda sem hitel, da spet srečam njiju, nasmejani deklici z Grohota.

Bili sta na vrhu Raduhe, daleč odmaknjeni od glasne družbe na sončnih tratah sredi visokega rušja. Zastanem, ugledata me, gledamo se. Sta me spoznali od zjutraj? Me imata za nerodnega vsiljivca ali me bosta sprejeli? Onidve pa kar v smeh, tisti nalezljivi, da se začnem smejati še sam, ko pristopim. Šele sedaj vidim, da sta napol razodeti, da se sončita. Mlada, nežna, morda še neoskrunjena nedolžna lepota, pomislim, rečem pa: »Buh daj lep dan, dečvi, že drugič se vidmo dans, le kaj bo, če se bo zgodvo še ambart!« Oni pa nič, le še kar naprej se glasno smejita.

Sedem za grm zraven njiju, dolgo nekaj zaman iščem po nahrbtniku, skušam se razgledovati, še kaj reči, pa sem, preklemano, še bolj neroden kakor zjutraj, da jo raje spet z le še »Tej pa srečno!« kar nanagloma poberem tja dol proti vroči poti čez rušnata južna pobočja Male Raduhe.

Nisem še prav spodaj na sedlu, ko: »Glej ju, glej!« si prav veselo vzkliknem, kajti deklici jo že ubirata za mano.

»VIDITA, DEČVI, VSE ŠETO PEČOVJE!«

Pod Durcami, v prijazni senci pod severnimi stenami Male Raduhe, le umirim svoje noro divjanje. Le postojim. Pa ne za dolgo, ko spet glasni črnolaska in blondinka že prihajata proti meni. Zamišljeno zaverovano gledam v steno, iščem po bližnjih plezalnih smereh, pa mi nič ne uspe prav jasno razločiti in videti. Le gledam in gledam, dekleti sta že pri meni, in molčim, ko vem, da bi moral vendar že enkrat spregovoriti. Pa se v steno molče zagledata še onidve. Tako stojimo, nato pa nehote, kot da me nekaj vodi, dvignem roko in glasno kažem: »Vidita, dečvi, vse šeto strmo pečovje, što gara nad nami, kar vejkobarti sem ga že preplezal!«

Pri soteskanju umrlo 19 ljudi

Soteskanje ali kanjoning spada med tako imenovane adrenalinske športe, pri katerih ne manjka napetih dogodivščin med premagovanjem slapov, brzic in ožin hudournikov. Toda v Alpah se z vsako nevihto, ki pogosto pridrvi nenadoma in včasih komajda pričakovano, hudourniki in gorski potoki spremenijo v deroče pobesnele reke. Prav to se je konec letošnjega julija zgodilo v Švicarskih Alpah, kjer je deroč hudournik odnesel 19 življenj; v nesreči pri prehodu skozi soteško Saxetbach blizu Interlakna je umrlo toliko ljudi, med njimi štiri ženske, šest pa je bilo ranjenih. Turiste v soteski je zajela nevihta, voda je hitro močno narasla, v takšnih razmerah pa je bila nesreča neizogibna, saj ujetnikom hudournika niso mogli pomagati niti izkušeni gorski vodniki – med utopljenimi sta bila celo dva vodnika.

Smrtne žrtve in ranjenci so bili ameriški, avstralski, britanski, novozelandski, južnoafriški in švicarski državljani, kar 90 policistov in 30 gasilcev pa je še dva dni po nesreči iskalo še dva pogrešana, ki so ju našli šele, ko je voda upadla.

Na soteskanje, to zadnji čas priljubljeno turistično ponudbo (med drugim se s tem športom lahko ljudje ukvarjajo tudi ob Soči in še na nekaterih slovenskih gorskih potokih), se je letošnje zadnje julijske dni k

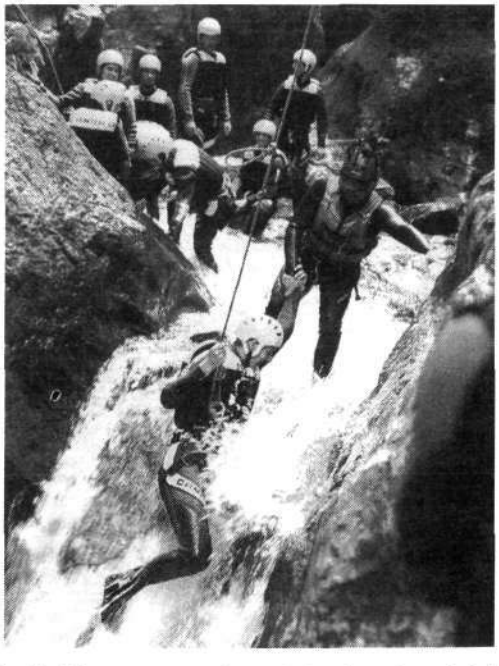

Že v idealnih razmerah so pri soteskanju težave, ko se je treba bojevati z deročo vodo, ki tudi v slapovih pada proti dolini, toda v Alpah se takšen hudournik z vsako nevihto spremeni v deročo smrtno nevarno reko.

Sedaj vendarle spregovorita, kar hlastno se prehitevata v besedah, v vprašanjih: Tudi njiju da zanimajo skale, stene, plezanje, kako je to videti, kje poteka alpinistična smer...

Razvnamem, razgovorim se. Povzpnemo se pod steno, prav do vstopa v Študentsko smer. Črnolaski z roko pomagam čez zadnjo strmino in vse, ta igra od zjutraj z Grohota in ona z vrha Raduhe, postaja vse lepša, živahnejša, nerodne okornosti med nami izginjajo. Kot da se že dolgo poznamo – ali pa nas morda moč gore *tako zbližuje*.

»Što je moja ta prva prvenstvena smer,« že kar ponosno razlagam, »vidita vstopno zajedo, pa prvi klin tam gara v previsu, pa drugi klin! Kar skuz je po malem navpično in težko, samo pa fajn skala, dori grifi, res eno samo luštno plezanje. Da, če ti lepo gre, lahko samo še juckaš zravn.«

Gledata, umolkneta, kakor da ju je postalo strah te skalnate navpičnosti in vrtoglave zračnosti nad nami. Še bližje pristopita k meni, da začutim prijetno povečan utrip srca, ter še kar molče strmita navzgor po steni. Skušam povečati njuno zanimanje, to nenadno napetost dialoga v naši igri: »Tam zgora, že kar visoko, tam je testa črna streha,« počasi iščem besede, »tam pa pri prvem plezanju ni bvo preveč lušno. Začevo je deževati, Marko, moj soplezalec, se je stisno v kot pod streho, sam pa sem zabil cel špalir klinov v desno, toda bek v odprto steno...«

Za hip namenoma zastanem s pripovedjo, ko vidim, kako s pogledi nemirno iščeta po steni, kje bi vse to vendar bilo, pa mi oživeli spomini ne pustijo predolgo čakati: »... dokler ne priplezam do gladkega previsa, nad katerim sem že sluto bolj razčlenjeno in lažjo skalo. Slonel sem ob nerodno mokri steni, tipaje iskal za grifi, se oprezno probo dvignit, tej pa me je izpodneslo. V luft, v prazno, naravnost proti melišču sem padal nekaj dolgih metrov, da me Marko, štrik in klini niso sunkovito zadržali!«

Obmolknem s pripovedjo. Molčimo. Dekleti obračata *poglede proč od stene proti zelenemu sosednjemu Lanežu* in sončnemu Grohotu, od koder veselo pozvanjajo kravji zvonci. Preklemano, se jezim nase, kako sem nerodno zašel s to svojo plezalsko zgodbo! Moram hitro končati in spet na vedrejše speljati pripoved: »S prijateljem sva vseeno izplezala, mokra, dotolčena... Veselje, da nama je uspela lepa nova smer, je za mano prešov šele čez eno leto, ko sva se z Vojcem v toplem soncu povzpela čez Študentsko v prostem plezanju. Tedaj sem res po celi smeri juckal zravn!«

Spet se je na obraza mojih deklic vrnil smeh. Povabim ju naprej ob steni, k še eni lepi, k Zagorčevi smeri. Oprimeta se prvega klina v vstopnem previsu in črnolaska vpraša: »Se bolj pleza po klinih ali po skali?« – »Ne, ne, ti so le za varovanje, za vpenjanje štrika s karabinci med plezalcema, pleza pa se po skali, prosto, na fraj,« skušam biti učiteljski in razumljiv, »razen če ne gre drgač, pol morš pa po klinih, tehnično!«

Malo še postojimo ob vstopu v Zagorčevo smer, se še razgledujemo po steni, nato pa, kot da nam je že dovolj plezalskih prigod, se le obrnemo od skal in stopimo nazaj do poti. Ne čakata me več, odhitita naprej po melišču. Ampak kar naprej se ustavljata in zreta v steno. Kakor da sta se zagledali vanjo. Kakor sem se, ej, že leta je tega, zagledal tudi sam. Zagledal, ko zakleto, za zmeraj. Pa se zato tudi sam ustavljam in oziram tja gor, da še prikličem nekaj spominov. Samo ti spomini sedaj so neko vrtenje v krogu, kot da je slik preveč. In spominjati se samo zase morda tokrat tudi ni preveč zanimivo. Zato kmalu po poti že kar tečem.

Deklici kot da bi vedeli in brali moje misli me spet počakata, naslonjeni na veliko skalo. S prikritim na*smehom morda pričakovaje novih zgodb »starega alpinista«*. Ko je pred nami osrednji del severne stene Male Raduhe kot velika razgledna slika. Njuni vprašujoči pogledi me spet spodbujajoče razvnemajo, da se razgovorim. Razlagam o tisti markantni črti, o tisti zajedi povprek čez steno, o smeri Plate, najbrže najlepši tod. Pa levo, kjer je videti že kar nemogoče strmo in previsno, o smeri Živa, moji drugi prvenstveni tod. Pa še desno, kjer sta DD in Kovačeva, samo težavno zračno plezanje.

Imam hvaležni poslušalki, pa govorim še o zimskem alpinizmu, ko sva z Rokom v ledu, sodri in mrazu že na pomlad trpela v Platah. Zato pa sva v skalah DD-ja doživela prav zanimivo januarsko avanturo, ko je bilo v najtežjem kopnem enostavno, v lažjem pod vrhom pa vse prekrito s trdim snegom. V veri zaupanja, brez pravega zanesljivega varovanja, sva nekako prešla to

---

švicarski rečici Lutschine odpravilo 36 ljudi. Na usodno soteskanje so turisti odšli zgodaj popoldne v štirih skupinah z osmimi vodniki in z vso potrebno opremo. Po policijskih podatkih so organizatorji pri meteorologih preverili vremensko napoved in se odpravili na pohod po rečni strugi, brzicah in slapovih kljub opozorilu domačinov, da se bliža nevihta. Toda mik dogodivščin je bil za turiste močnejši od opozoril.

V poznih popoldanskih urah se je v soteski Saxetbach nenadoma stemnilo, nevihtni oblaki so prekrili nebo in ulilo se je kot iz škafa. Sicer prav nič nevarna turkizno zelena švicarska rečica, pravzaprav gorski potok, se je v trenutku spremenila v razbesnelo temnorjavo naraslo reko, ki je okoli sebe trgala skale, ruvala drevesa na bregovih, nosila hlodovino in nesrečne turiste. V takšnih razmerah je bil po pripovedovanju preživelih na švicarski nacionalni televiziji vsak trenutek odlašanja usoden.

Prva trupla so opazili v jezeru Brienz naključni sprehajalci in takoj obvestili policijo.

Gre za najhujšo in najbolj tragično nesrečo na svetu pri soteskanju doslej. V vladnem imenu je svojcem preminulih sožalje izrekel minister za obrambo in šport **Adolf Ogi**.

V bernskem kantonu v osrednji Švici je pred dvema letoma pri soteskanju v Lenku že izgubil življenje neki 24-letni turist.

varljivo strmino. In ne morem si kaj, da ne bi omenil še svojega samotnega vzpona po strmih zasneženih grabnih Vetrovnih polic na konicah derez in cepina... Dokler, kot da je res že vsega preveč za mladi duši, kot da jima res ne znam govoriti še o drugem, drugačnem, manj skalno alpinistično robatem, onidve spet ne odhitita naprej. Najbrž že vedoč, da bom vdano hodil za njima, saj naša zgodba pač še ne more biti kar končana.

PRED SLOVESOM

Spodaj pri prvi pastirski bajti v Grohotu, na klopci ob koritu z žuborečo vodo, se ponovno srečamo. Spet sta veseli, polni tistega nalezljivega smeha, ko se razigrano škropita z vodo. Kar spregledata – ali pa morda tudi ne – da krepko poškropita še mene. Potem se naglo skrijeta za bajto. Malo pooprezam za prve vogale, pa se njun smeh kar oddaljuje, dokler ju ne zvabim na plano – tako je pač naivno izgledalo – z veliko čokolado na mizi. Navidez sramežljivo pristopita in se izkažeta še z večjo čokolado. Nato spet zremo v steno Male Raduhe. Ko nič ne sprašujeta več, ko je slišati samo ta njun večni smeh, ko tudi sam umolknem, svetlolaska čez čas tiho dé: »Nekoč bi rada preplezala to steno!« Pomislim: Morda bi se ti ponudil za vodnika. Pa kar molčim, kakor ob prvem srečanju zjutraj; moja, naša zgodba kot da se je nekam porazgubila.

Spet se pričneta odpravljati, sedaj si nahrbtnik oprta svetlolaska. Vstanemo, stojimo, obstojimo za nekaj dolgih minut, ko pač vsi vemo: srečali smo se, bilo je zanimivo v tej poletni igri iskanja in srečavanja na gori, ampak sedaj gremo spet narazen. Prvi se opogumljata, odločata, stopita k meni; gledamo se z nagajivimi nasmehi, nekaj pričakujemo... dokler kot zapeljan ne stopim med njiju, ju nalahno objamem in stisnem k sebi. Ne branita se, ne odmikata se, vse je v tej naši igri tako nežno, lepo, prijetno, vznemirljivo... Pod prsti obeh rok začutim njune majhne prsi. Kar vztrajamo v tem objemu, nič se še ne zgodi. Črnolaska me prva poljubi na lase, svetlolaska na neobrito brado. Mene, morda še enkrat starejšega od njiju – tako mi prav veselo zapleše v omotičnih mislih. In že se mi nalahno izmuzneta iz objema, že odhajata, zapreta leso v ograji in se ne ozreta več... Vidim le še njune bele majice in črne kratke hlače, rdeč nahrbtnik, črne in plave lase. Potem pa tisti prešerno nalezljiv smeh, ki ga slišim in poslušam še dolgo, ko sta že daleč spodaj za zelenimi smrekami.

ZA KONEC ZGODBE

Kar hitro, komaj tri mesece kasneje, je prišlo do zadnjega epiloga.

Jeseni, tu v Grohotu, ki se spet razdaja v vsej barvni paleti, si najdem nekaj ur, da pohitim po Hojnikovi poti čez gozdnati greben Bikovega roba na Lanež in na Malo Raduho ter do vrha, nato pa čez zavarovano pot nazaj v Grohot. Gora je prazna, samotna, tiha, pa tako otožno lepa v oktobrski preobleki.

Pred kočo me pričaka oskrbnica, mati **Bukovnica**. Da se poslavlja, zapira, mi govori, ko ne ve, če bo na spomlad spet prišla. Nato se še bolj zagleda vame in se glasno zasmeje: »Ja, Činks*, ka si pa tej obljubo tak lepega dečvama, da sta spraševali po tebi?«

Tako se z Bukovnico posloviva prav dobre volje. Da zavriskam in zapojem, ko odhajam. Zgoraj pa so svetle stene Raduhe v popoldanskem soncu, ko mi v mislih spet oživlja tista poletna igra s črnolasko in svetlolasko.

Da, prijatelji dragi, pravim vam, ko se spominjam vseh teh lepih grehov iz starih bajt v Grohotu, čas res gre naprej in mi z njim, vendar se vmes zgodi še kaj vznemirljivega. Pravkar sta prebrali mojo zgodbo o srečanju na Raduhi. To ni zgodba o neobrzdanih ljubeznih v porušenih bajtah, je pa prijetno osvežujoče!

Če ju poznate, ti moji nasmejani dečvi, pozdravite ju! Morda vam zaupata, kaj sem jima obljubil!

*Činks: moj vzdevek med prijatelji. Od kje, kako, zakaj, vemo samo mi!

odmevi

Vodila pri delu PZS in PD

Med planinci krožijo Vodila in ob njih se lahko spomnimo na marsikaj, kar se je delalo v planinski organizaciji.

V točki 3/6 preberemo: »Storitve, ki so jih lahko deležni tudi nečlani (organizacija izletov, planinska šola, tabori, založniška dejavnost), morajo biti tržno naravnane...« – S tem se nikakor ne morem strinjati. Naši tabori in planinske šole ne morejo biti tržno naravnani, vsaj do sedaj niso bili. Biti mora tako kot do sedaj: prostovoljno delo, brez plačila vodnikov in vodstva tabora oz. predavateljev šole, iskanje dodatnih sredstev (občinski proračuni in sredstva za delo z mladino) itd. Naše storitve niso samo za tiste, ki imajo denar! Zavzemati se moramo za dodatna sredstva, ne pa da navijamo ceno, ki je ekonomska.

V Vodilih preberemo: »Planinska društva morajo z vzgojo in izobraževanjem vseh starostnih skupin članstva širiti zavest o odgovornem obnašanju v gorah...« Poudarjeno je, da mora biti cilj vzgojno-izobraževalnega dela v spoznavanju planinstva kot načina življenja. – To ni nič novega. Ob prebiranju se lahko spomnimo na planinsko šolo, ki so jo leta 1983 obiskovali člani PD Zabukovica – udeleženci izleta po YU transverzali v Bosni. Med vzponi na vrhove so imeli zvečer predavanja iz planinske šole in ob eni od romantičnih bosanskih rek so opravili izpite. – O izobraževanju odraslih beremo tudi v Zborniku 50 let Društva upokojencev Trbovlje. V posebnem poglavju zbornika pišejo o delu Planinske skupine Društva upokojencev Trbovlje, ko je leta 1992 vodstvo skupine prevzel **Vinko Pfeifer**, mentor in inštruktor planinske vzgoje. V Zborniku so zapisali, da so imeli preko 200 skup-

nih izletov, ki se jih je udeležilo več kot 7000 udeležencev – 7000 izletnikov na strokovno vodenih izletih!

V Zborniku preberemo: »Pfeifer je organiziral s sodelovanjem usposobljenih planinskih delavcev planinsko šolo. V okviru te šole smo organizirali številna predavanja, bilo jih je okoli 30 in so se nanašala na varnost pri hoji v gorski svet, zdravje, varovanje, naravo, vreme, planinstvo in podobno. Ob zaključku te šole so bila podeljena priznanja vsem, ki so jo obiskovali in uspešno končali...«

Vzgojno-izobraževalno delo torej ni novost med planinci. Mogoče ga je samo manj kot nekoč. Spominjamo se samo Gorske straže in njihovih predavanj o varstvu narave.

Vodila so nas na marsikaj spomnila in prav je, da marsikaj obudimo.

Franc Ježovnik

Skala – naša zanemarjena planinska dediščina

Turistovski klub Skala, ustanovljen leta 1921, v času, ko o njem ne manjka zapisov in objav v javnih občilih, nima primernega obeležja v današnjem času. Še več, novi istoimenski klub očitno spreminja podatke o njegovem nastanku. Tako je bilo v članku v PV 1/98 objavljeno novo ime prvega predsednika Skale (**D. Zorko**). Urednikov odgovor v Odmevih 3/98 ni pojasnil primera. Po zaslugi **F. Savenca** je ta podatek zašel celo v Enciklopedijo Slovenije. Lahko se prepričamo v Našem alpinizmu (1932), pa tudi v novejših knjigah, npr. v Stoletju v gorah (1992), da je bil prvi predsednik Skale **Stane Tominec**.

Še bolj klavrni so zapisi o **Pavli Jesihovi** in **M. M. Debelakovi**, ki bosta vedno sodili v vrh evropskega alpinizma. **Tine Mlač**, ki je pisal življenjepise zgodovinskih osebnosti, je naši dve vrhunski alpinistki izpred vojne opisal bistveno slabše kot ostale alpiniste, ki so vsi tujci, torej zapisani po tujih virih. Kako naj pričakujemo priznanja od tujcev, če o njiju marsikaj še sami ne vemo?

Krivdo za take pojave nosi tudi naša osrednja planinska organizacija, ki je dolžna skrbeti, da se pomembna zgodovinska dejstva hranijo na dosegljiv pisni način.

Prilagam dve fotografiji Skalašev. Zanimiva je smučarska. Na drugi, kjer so v večini dekleta, je (?) na levi strani **Pavla Jesihova**. Povsem nekaj drugega je kot večkrat objavljena slika Jesihove iz časov, ko ni bila več športno aktivna. Ali pa kdo še ve za ostale na sliki?

Ivan Veber

Skalaši s smučmi

Janko Ravnik (s klobukom) in Pavla Jesih (na levi) v skalaški družbi 20. januarja 1928

Kavke na Raduhi

VERA PIPAL

Včasih iz Loke,
večkrat čez Durce,
gor iz Koprivne
dolge so ur'ce,
preden na vrh Tvoj
Rad'ha prispem,
preden tam kavke
na skalah uzrem.

Ptice prelepe
se nič ne bojijo
in za drobtinice,
ki jih dobijo,
plačilo so leti
pod modro nebo.
Vedno od njih je
težko slovo.

Pohod na Jalovec

Z možem sva velika ljubitelja gora in bi si srčno želela, da bi to gorečnost in vnemo prenesla tudi na najini dekleti. Po hribih hodiva že vrsto

let, prehodila sva že skoraj vse večje slovenske očake in še ne misliva kmalu odnehati. Seveda po vseh hribih nisva vodila tudi najinih deklet, vendar sta pridobili občutek za skalo in višino.

Dne 22. 8. 1999 pa sva bila v teh naših prelepih gorah kar precej razočarana. Sicer to ni bilo prvo razočaranje, je pa take vrste, da me nekako sili, da bi to razkrila več planincem.

S skupino desetih planincev z izkušnjami smo se odločili, da pridemo na simbol slovenskega planinstva Jalovec. Moj mož je Jalovec že osvojil dvakrat: enkrat od Špičke, pred dvema letoma pa po poti skozi Ozebnik. Meni očitno ni bilo namenjeno, da ga osvojim. Ko smo šli namreč pred 14 leti čez Špičko, je bila prva hči stara 9 let; bila je drobcena in majhna in nama je takratni oskrbnik Francelj na Špički odsvetoval, da bi šli na Jalovec, ker bi bilo to za mojega otroka nevarno. Ker mi je varnost otroka prvo, sem takrat z nečakinjo in hčerko ostala pri koči, mož in moj brat pa sta šla na Jalovec. V duši mi ni bilo vseeno. Ostalo je nekaj nedokončanega. Vsi tako nedosežení cilji me obremenjujejo in težim k temu, da jih čimprej dosežem. Sedaj sem si zastavila cilj, da na vrh Jalovca peljem drugo, dvanajstletno hčerko. Ker je lani že prišla na Triglav, se je veselila tudi tega pohoda. Oba z možem veva, da je osvojiti Jalovec popolnoma drugače, veliko bolj zahtevno, zato sva pripravila vponke in vrv, da jo bova med seboj navezala.

Na pot smo se iz Žalca odpravili ob 2.35 zjutraj. Vreme je kazalo dobro, bilo je zvezdnato nebo z malce oblaki. Do koče v Tamarju smo se pripeljali ob 5. uri, še ponoči. Nihče ni prebral table v Planici pred zapornico, ker smo bili vsi v velikem pričakovanju poti, ki nas je čakala. Zavedali smo se, da nas čaka zahtevna in dolga pot, najmanj 10 ur hoje, ki jo bomo pričeli z žepnimi svetilkami. Sprva smo se v gozdu dvakrat zgubili, potem smo našli pravo pot in se še pred jutranjim svitom znebili gozda in prišli med skale. Že kar kmalu smo ugotovili, da pot ni ravno trdna in da je zelo slabo markirana. Ko smo prišli na melišče pod Ozebnikom, markacij skoraj ni bilo videti. Moj mož je vedel, da je pot čez Kotovo sedlo in Ozebnik nekaj časa skupna, nato pa se loči, vendar so bile razmere pred dvema letoma povsem drugačne, saj je takrat hodil po tem delu po snegu, ki je bil v jutranjih urah trd. Do skale, kjer se pot loči na spodnjo in zgornjo, smo oklevali, kje naj gremo. Spodnja pot je bila videti bolj varna in bolje markirana, zgornja, čez melišče, pa bolj slaba, a verjetno krajša. Odločili smo se, da gremo po zgornji poti čez melišče. Mož je malo okleval, saj se mu je zdelo, da bo hči lažje hodila po spodnji poti, vendar se je prilagodil večini v skupini in šli smo po zgornji poti. Kmalu pa se je videlo, da smo izbrali napačno pot. Čudili smo se, da je pot po tem melišču, ki ni običajno melišče, sploh dovoljena. Malokatera velika skala je varna, da se je oprimeš, saj je pod njo droben pesek, ki lahko skalo pomakne v dolino. Verjetno so temu krivi lanski potres, letošnja neurja in teren, ki je izredno krušljiv. Nisem še srečala tako krušljivega in slabo varovanega terena kot je tu. Po tem melišču si prosto izbiraš pot, markirane skale so križem kražem in poti ni videti. Brodili smo po kamenju, rušili skale in iskali pot. Tudi če je kazalo, da je skala trdna, se nisi mogel zanesti, da se ne bo pomaknila ali odkrhnila. Mleli smo kamenje in se zelo počasi pomikali navkreber, saj nas je kar odnašalo nazaj v dolino. Hči je padala in se strašno utrudila. Komaj smo zmogli do vrha te nemogoče poti, kjer se je pot le nekoliko izboljšala. Hčerka je bila tako izmučena, da se je hotela takoj vrniti v dolino. Nekaj časa smo jo prepričevali, da bo bolje, da bomo kmalu prispeli do klinov in žice, ki jih ona tako ljubi, in da naj se potrudi. Vztrajali smo še nekaj časa, vendar sem čutila, da danes vrha ne bom videla, da je bolje, da otroka ne silim na tako zahtevno pot, če nima čisto nobene volje in želje. Skupaj smo šli še približno 20 minut do table, kjer se združita poti, spodnja in zgornja, nato pa sta mož in prijatelj vzela najnujnejše stvari, ostalo pa preložila v moj nahrbtnik, ki je postal naenkrat izredno težak.

S hčerko sva se nato vračali po spodnji poti, ki je veliko bolje speljana in dobro markirana, a tudi zelo zahtevna. Stopi so ponekod slabo varovani in razdalje med posameznimi koraki izredno velike, neprimerne za otroke. Ponekod je pot celo odnešena. Mislim, da je samo ena varovalna jeklenica na tej poti premalo, verjetno bi se dalo bolje zavarovati s klini in varovalnimi žicami na več mestih. Preden se začneš zares spuščati, dobiš občutek tesnobe in občutek (kakor na Komarči), da sestop ne bo prav lahek. Ljudje v dolini in ovčke so prav majhne pikice, nasproti pa so mogočne stene Travnika. Če bi lahko podelila črno piko, bi jo podelila PD Medvode, ker bi lahko veliko bolje poskrbeli za varnost planincev z varovali in bi bila pot tako veliko bolj varna in prijetna.

Naša skupina se je vrnila z vrha ob 14. uri. Vsi so bili videti zelo utrujeni. Verjetno so tudi bili, med drugim zaradi pomanjkanja spanja, saj smo zjutraj vstali ob 2. uri. Ker je bila nedelja in naslednji dan delavnik, smo vsi želeli čimprej domov počivat, do Štajerske pa je še daleč.

Tu pa nas je čakalo neprijetno presenečenje. Ko smo se z avtom pripeljali do Planice, nas je zaustavila zapornica, ki je zjutraj nismo videli, na tabli pred njo pa za utrujene planince neprijetno obvestilo, da nas bodo z doline spustili šele ob 18. uri. Nekako smo se sprijaznili s tem, da pač moramo na zaščitenih krajih, kot so Triglavski narodni park, Logarska dolina in še kje, poravnati te prispevke, da pa te dobesedno zaprejo v dolino, tega pa še ne! Torej smo prisiljeni čakati tri ure na izhod, malo prej pa smo se pogovarjali, kako je dobro, da se bomo izognili največji gneči na cesti, ker se vračamo dovolj zgodaj! Kaj so razmišljali pametni občinski možje, ko so sprejeli tak odlok, meni in verjetno še komu ni jasno. Če so že želeli iztržiti čim več, potem naj bi plačali tudi študentu, ki bi vstopnino pobiral ves dan tako kot v Logarski dolini, ne pa da postaneš

kar naenkrat njihov zapornik, prisiljen štiri ure čakati na nemilost.
Ker smo bili zelo ogorčeni, smo šli v bližnji lokal na kavo in od prijazne natakarice izvedeli, da ona za to pač ni nič kriva, da naj poskušamo najti nekega fanta, ki ima morda ključ od zgornje zapornice. Kot je kazalo, pa nismo bili edini, saj sta neka gospa in gospod že iskala fanta s ključem, ki je nato prišel in spustil skozi zapornico tudi mojega moža. Prispevek 1000 tolarjev je seveda plačal, saj to ni bilo vprašanje, vendar za potrdilo, na katerem je bilo označeno 500 SIT.
Žalostno je, da planinstvo na Slovenskem ni več to, kar je včasih bilo. Danes se razmišlja le še to, kako bi od pohodnika čim več iztržili. Nihče verjetno ne misli, da je Jalovec zahtevna gora, ki na poti navzgor in navzdol nima koče, da je zato potrebno nositi vso hrano in pijačo v nahrbtniku, ki planinca bolj utrudi, kot če bi hodil brez tega. Tudi če ima planinec še toliko kondicije, pride nazaj utrujen in je potreben počitka. Nerealno je pričakovati, da se bo vrnil s tako zahtevne gore od 12. do 14. ure, če je po vodniku za izkušene gor in dol 10 ur hoje.

Olga Vodopivec

iz planinske literature

Pesmi, posvečene Mrzlici (1122 m)

Dne 28. septembra letos poteka 100 let, odkar so savinjski planinci na Mrzlici (1122 m) postavili in odprli eno od prvih planinskih koč v naših gorah. Kočo so ob otvoritvi imenovali po velikem slovenskem rodoljubu in očetu savinjskega hmeljarstva **Janezu Hausenbichlerju**. Dne 28. septembra 1899 je bil zato na Mrzlici velik planinski in slovenski praznik, saj se je k otvoritvi koče zbralo nad 250 ljudi iz domala vse Slovenije. V ta namen je pripravilo Planinsko društvo Trbovlje dne 19. septembra letos spominsko slavje pred planinskim domom na Mrzlici z ustreznim kulturnim programom in nagovorom. Povezano je s tradicionalnim vsakoletnim septembrskim srečanjem Zasavčanov in Savinjčanov.
Ob tem jubileju je znani pesnik in slikar **Vinko Hrovatič** iz Hrastnika, sicer trboveljski rojak, pripravil novo pesniško zbirko, ki jo je imenoval »Mrzlica« – pesmi so posvečene Mrzlici. V zbirki je objavljenih 51 pesmi, ki se nanašajo na Mrzlico in z njo povezanim razvojem planinstva ter na ljudi, ki že dolga desetletja in stoletja žive pod to goro in okoli nje. V zbirki je objavljen tudi sonetni venec s klasičnim sonetnim verzom in naslovom Sonetni venec-Mrzlica, ob 100-letnici Hausenbichlerjeve koče na Mrzlici. Poleg tega sonetnega venca je v zbirki poleg drugih pesmi tudi 11 pesmi, ki tvorijo Planinski venec in vsaka od teh ima po pet kitic. Ena od teh pesmi se konča z verzi:

Zvon me planinca pozdravlja v planini,
z zarjo večerno domov se odpravljam,
vselej ostajajo lepi spomini,
Mrzlico vselej hvaležno pozdravljam!

Hrovatičeva pesniška zbirka Mrzlica je izšla le v nekaj izvodih, avtor pa jo je natisnil in v platno povezal sam.
Sicer pa Vinka Hrovatiča že dalj časa poznamo kot izredno plodovitega pesnika in tudi likovnega ustvarjalca. Po poklicu je sicer upokojeni strojni inženir, narava pa ga je obdarila še z nešteto drugimi darovi, tudi pesniškim. Slovenski javnosti je najbrž neznano, da je napisal venec sonetnih vencev z naslovom Posetje (ime stare rudarske kolonije v Trbovljah, v kateri se je pesnik rodil in odraščal), ki vsebuje 191 sonetnih vencev v 12 knjigah, ki jih je prav tako sam natisnil in povezal. Njegov pesniški opus pa šteje še 27 pesniških zbirk, od katerih so bile le tri natisnjene v večjem številu izvodov. Iz vseh njegovih pesmi, pa tudi proznih del veje neomajna ljubezen do slovenske zemlje, do rodnih Trbovelj, do Revirjev, predvsem pa do planinskega sveta. Več njegovih pesmi je bilo objavljenih tudi v Planinskem vestniku.

Tine Lenarčič

Spodnja Savinjska dolina

Pohodniki, izletniki, kolesarji, planinci in avtomobilisti, ljubitelji naravnih lepot in kulturnih vrednot smo dobili novo kartografsko publikacijo, turistično karto Spodnje Savinjske doline. Merilo 1:30.000 je izdelovalcem omogočilo natančnejši prikaz obširnega območja Spodnje Savinjske doline. Karta velikega formata (okoli 100 x 70 cm) je zložena v priročen žepni format (12 x 23 cm) z lepo oblikovano ovojnico. Zasnova in redakcija je bila v rokah **Vilija Kosa**, karta je po obliki enaka drugim turističnim (izletniškim) kartam Geodetskega zavoda Slovenije. Založili in izdali so jo občine v tej dolini, Turistična zveza Spodnje Savinjske doline in GIZ – Podjetniški center Žalec, natisnila jo je tiskarna Delo leta 1999. Karta obsega na zahodu Trojane, Motnik, Šmartno ob Dreti, Rečico ob Savinji, na severu Mozirje, Gorenje, Velenjski grad do Dobrne, na vzhodu seže do Šmartnega v Rožni dolini in se zaključi na zahodnem delu Celja v Medlogu do Tremerij, tako da ja na južnem robu še Posavsko hribovje – Malič, Šmohor, Mrzlica, Velika planina in Trojane.
V celoti je izrabljena zadnja stran. Tu so načrti sedanjih občinskih središč Vransko, Braslovče, Žalec, Prebold, Tabor in Polzela, predstavljena je turistična ponudba, na kratko tudi naravne in kulturne znamenitosti. Območja in lege teh znamenitosti so na karti ustrezno narisane. Predstavljene so kolesarske poti in tudi vse lokalne ceste, ki so prevlečene z asfaltom. Kolesarske poti bi bilo potrebno ustrezno enotno označiti, saj je v pripravi Pravilnik o signalizaciji in tako naj ne bi prišlo do neusklajenosti, kje sme samo pešec in kje kolesar.
V tem zapisu bo poudarek na planinskem delu karte.
V celoti je predstavljena sedanja trasa Savinjske planinske poti (S), ki se prične na Ložniškem gričevju pri planinskem domu na Gori in

seže na zahod od Gore Oljke, kjer se v Letušu spusti čez Savinjo, preči Dobrovlje in pri Domu borcev petnajsti vzporednik, ki je edini na karti in zato močneje poudarjen. Čez prelaz Lipa pelje proti jugu v Motnik, v Zajasovniku preči reko Bolsko, glavno cesto pa malo nad viaduktom Baba. Dvigne se čez Limovce na Posavsko hribovje, na najvišjo točko Črni vrh, kjer je sedaj tromeja občin Vransko, Tabor in Zagorje ob Savi. Dalje pelje na vzhod čez Kravico, za njo spet preči petnajsti poldnevnik in se konča pri Planinskem domu na Brnici. Prav tako je v celoti narisana krožna Andraška planinska pot (A), ki se s prejšnjo sreča na Gori Oljki. Tu je tudi trasa Šaleške planinske poti (Š), za katero velja v tem letu in letu 2000 posebna jubilejna spominska značka poti. Z Mozirja čez Čreto do Trojan drži povezava z Evropo – to je del E6. V legendi je zapisana in na karti tudi narisana Pot kurirjev in vezistov (markacija rumena pika, moder kolobar), vendar oznake na karti ni najti. Pride z Menine na Slopi, pelje mimo Jesenič nika čez Vologo na Vransko in od tu čez Ločico ob Zaplaninščici na Presedle in se dvigne v osmih ključih po pobočju Velike planine do Planinskega doma dr. F. Goloba. Spusti se po vzhodnem pobočju do Guneta, naprej pa pot ni vrisana. Skoraj v celoti je na severnem delu vrisana pot Po poteh Vinske gore (VG), ki ji manjkata le Radojč in Ramšakov vrh.

V večini so narisane planinske poti kot dostopi do planinskih postojank. PD Vransko ima postojanko na Čreti, PD Tabor ima Zajčevo kočo in razgledno Krvavico s steno, PD Prebold Dom pod Reško planino. V sedanji občini Žalec so štiri planinska društva: Šempeter brez postojanke, Zabukovica s planinsko postojanko na Homu, Žalec s planinskima postojankama na Bukovici in Gori in Liboje s planinskim domom na Brnici. PD Polzela ima dve postojanki, na Vinskem vrhu in Gori Oljki. V občini Braslovče sta dve planinski društvi, Trnavski medved in Braslovče – Dobrovlje, brez planinskih postojank. Na Mrzlici je planinski dom in tromeja občin Žalec, Prebold in Trbovlje. Ob Savinji je narisana tudi sprehajalna pot.

Na karti najdemo označena plezališča na Kotečniku in Kamniku, ni ga na V. Slomniku, je na Reški planini, ni oznake za smer na Krvavici, saj ima časovno omejitev plezanja.

V legendi je narisan nov znak za spomenik, ki pa ni dosledno upoštevan in velja za nekatere spomenike še stari znak. Tudi višine so različne in jih bo potrebno enkrat le uskladiti. Je pa karta, ki obsega celotno površino stare občine Žalec, dobra in nam da mnogo informacij. Kljub tej ali oni manjši vrzeli bo lahko ob drugi izdaji doživela popravke. Sedaj imamo državno topografsko karto v merilu 1:25.000 novega datuma, topografsko karto v merilu 1:50.000 in obravnavano karto, pa se bodo tako odkrile neskladnosti in se zlahka odpravile. Vrisana je kvadratna mreža, od geografske pa le petnajsti poldnevnik, ki je središče sedanje 33. cone ali prejšnje pete cone. Ta poldnevnik bi lahko primerno označili tudi na kraju samem ob cesti, saj deželno mejo še označuje stari mejnik ob glavni cesti pod viaduktom Baba.

Ta karta daje dovolj kartografskih in pisnih podatkov, da bodo uporabniki po njej radi segali.

B. J.

Brošura ob 80-letnici PD Prevalje

Planinsko društvo Prevalje je doslej izdalo in založilo pet jubilejnih publikacij (ob 35-letnici planinstva v dolini in ob 50-, 65-, 70- ter 75-letnici društvenega delovanja). Pred kratkim so prevaljski odborniki pripravili šesto knjižico, s katero so obeležili 80-letnico društva.

Uvodno besedilo je prispeval **dr. Matic Tasič**, župan občine Prevalje. Zapisal je, da iztekajoče se leto prinaša pričakovanje novega tisočletja in vabi k pregledu preteklosti. 80 let dela PD Prevalje po njegovem kaže lepe sadove: čudovit dom na Uršlji gori, označene poti, ohranjeno naravo, številno zadovoljno članstvo...

Predsednik društva **Ivan Komprej** je v kratkem nagovoru poudaril, da so v publikaciji zbrani tudi že nekateri objavljeni podatki (ki se nanašajo predvsem na zgodovinski pregled), vendar so pisci priobčili tudi nekaj novosti.

Ivanka Komprej je v najobsežnejšem prispevku predstavila društvo skozi desetletja razvoja. Posamezna poglavja govorijo o organizacijskem razvoju: od ustanovitve Mežiške podružnice SPD v Pliberku leta 1919 (združevala je 70 članov) do prenosa njenega sedeža na Prevalje leta 1921 in nastajanja PD v krajih Mežiške doline, predvsem po drugi svetovni vojni, ter o njeni dejavnosti – največ besed je namenjenih upravljanju in prenavljanju doma na Gori –, o članih društvenih organov v preteklosti in sedanjosti in o prejemnikih priznanj društva in PZS.

Sledi poročilo **Mirka Mlakarja**, predsednika Koroškega meddruštvenega odbora planinskih društev. Koroški MDO deluje od leta 1977, zdaj pa povezuje 16 PD (polovica jih gospodari s planinskimi postojankami), ki so lani združevala 7167 članov, kar je desetina prebivalstva na tem območju. Iz obsežne bere popisanih aktivnosti naštejmo le izobraževanje vodnikov, organiziranje tradicionalnih izletov (srečanja z obmejnimi PD, pred leti po poteh AVNOJ-a itd.), prirejanje srečanj koroških planincev, sodelovanje pri nastajanju mladinske planinske transverzale, pobudo za zdaj že tradicionalni zimski pohod kralja Matjaža na Peco itd.

O Gorski reševalni službi je pisal vodja njene prevaljske postaje **Franc Telcer**. Kot je poudaril, so gorski reševalci vedno – pa naj bo to podnevi ali ponoči, ob lepem ali grdem vremenu – pripravljeni pomagati. Po uspešnih akcijah se vračajo veseli in polni zadoščenja, ob neuspešnih reševanijh pa so mrki in zaskrbljeni.

Lenka Sušnik je pripravila pregled izletništva v zadnjem petletnem obdobju: društvo je na 64 izletov popeljalo 1674 pohodnikov, svoje poti pa so ubirali še mladi planinci z mentoricami in mladinskimi vodniki.

Andreja Čibron-Kodrin je intervjuvala **Stanka Lodranta**. Društvu je zvest že več kot petdeset let, v gore pa hodi že od otroških let. Kot pro-

fesor na ravenski gimnaziji je ljubezen do narave privzgojil marsikateremu dijaku in dijakinji. Deset let je bil na čelu društva, med njegovim mandatom je bil zgrajen prizidek društvenega doma. Je tudi vsestranski ustvarjalec – na likovnem, glasbenem in publicističnem področju.

Na vrhu Uršlje gore stojita v neposredni bližini planinski dom in cerkev sv. Uršule. Njene zgodovinsko-umetnostne značilnosti je povzela **Silva Sešel**.

Drugi prispevek Ivanke Komprej obravnava kulturna srečanja na Uršlji gori, ki potekajo dvakrat letno že od leta 1986. Kot njihova organizatorica pravi: »Kar je lepo in z navdušenjem sprejeto, je treba ponavljati.« Doslej se je na prireditvah zvrstilo že okoli tisoč nastopajočih, ki so jim prisluhnili tisoči obiskovalcev planinskega doma.

O »kulturni zbirki« oziroma »mali galeriji« v domu na Gori govori zapis njenega avtorja **Stanka Lodranta**. Izdelal je namreč nekaj t. i. stenčasov o koroških literatih in ustvarjalcih: **Lovru Kuharju-Prežihovem Vorancu, dr. Francu Sušniku, Leopoldu Suhodolčanu, Blažu Mavrelu, Milki Hartmanovi, Francu Ledru-Lesičjaku** in o Leškem rokopisu.

Da **Franc Verovnik** zbira stare razglednice (tudi Uršlje gore), v društvu vedo že nekaj časa, saj je že pripravil razstavo le-teh. Zdaj so ga povabili, naj jih predstavi še v kratki analizi. Nastal je izjemno zanimiv in podatkovno bogat tekst, dopolnjen s fotografijami nekaterih razglednic.

Usoda križa na Gori, ki so ga postavili koroški borci za severno mejo, je pritegnila pozornost Francija Telcerja. Razkril je, kako so ga premeščali. Zdaj znamenje stoji na Koroškem vrhu, od koder je lep razgled.

Na Uršlji gori je tudi oddajni center RTV Slovenija. Informacije o tem, kako poteka delo v njem, so iz »prve« roke. Pod članek se je namreč podpisala posadka OC Plešivec.

Simona Šuler-Pandev je za bilten izdelala bibliografijo PD Prevalje in Uršlje gore od leta 1984 do 1999. Obsega 11 samostojnih tiskov in 104 prispevke v časopisju, zbornikih in knjigah.

Na koncu je še kratka informacija o občini Prevalje avtorja **Mirka Osojnika**.

Bilten ima 60 strani, format A5, 13 barvnih in 5 črno-belih fotografij (motivi so vzeti v glavnem z razglednic), 9 ilustracij (narisal jih je Stanko Lodrant, ki je tudi avtor naslovnice). Izšel je v nakladi 500 izvodov.

Andreja Čibron-Kodrin

društvene novice

Prof. dr. Herbert Zaveršnik (1918–1999)

12. avgusta 1999 smo se na pokopališču v Celju poslovili od verjetno najstarejšega zdravnika GRS Slovenije, ljubitelja glasbe, narave in gora, našega dolgoletnega sotovariša in enkratnega prijatelja Harija.

Njegova življenjska pot je bila težka, toda bogata z izkušnjami. Rodil se je ob koncu prve svetovne vojne v Gradcu in otroško dobo preživel v zelo skromnih okoliščinah v Mariboru, pozneje pa v Ljubljani, kjer je leta 1936 tudi maturiral. Že kot gimnazijec je kazal izredno veselje do glasbe. V operi in opereti je pel ne le v zboru, temveč tudi v nekaterih solističnih vlogah. Po maturi se je sicer odločil za svojo skrivno in dolgoletno ljubezen medicino, glasbi pa je kot ljubitelj ostal zvest vse svoje življenje. Pozneje je že kot zdravnik v Celju dolga leta pel v Celjskem komornem zboru, ki je žel uspehe po vsej Evropi.

Medicinski študij je začel na takrat nepopolni medicinski fakulteti v Ljubljani, nadaljeval pa v stalnem boju za materialno eksistenco v Beogradu. Tam je leta 1941 doživel tudi napad Nemcev na Jugoslavijo. Pobegnil je v okupirani Maribor k materi. Nekako sta se izognila nasilni izselitvi in kot absolvent medicine se je zaposlil v Mariborski bolnišnici, kjer so takrat ukazovali že Nemci. Proti koncu leta 1941 se je smel vrniti v Beograd, kjer je opravil še zadnje tri izpite in diplomiral.

Delo je spet nadaljeval v mariborski bolnišnici. Ko pa je to zaradi njegovega ilegalnega delovanja za OF postalo prenevarno, se je leta 1944 umaknil v avstrijski Judenburg. Gestapo pa mu je bil tudi tam kmalu za petami. Pobegnil je v Maribor, od tam pa na Pohorje v partizane. Najprej je bil v Tomšičevi brigadi, nato je postal sanitetni referent Bračičeve brigade XIV. divizije in kot tak odgovoren za vse partizanske bolnišnice na Štajerskem.

Konec vojne je dočakal v Celovcu,

Viharniku

MAJDA SENICA

Na vrheh
začutil me boš
v srcu.
Na oblakih
bom lebdela,
med sinjino,
nad previsi sten.
Moj obris
razpet bo v dalje,
med zelenje,
med slapove šumne.
Plavala bom
razsvetljena.
V besedah tvojih,
luč svetila bo
in blagodejno pela.

ki so ga zasedli slovenski partizani in angleške čete. Tam je kot zdravnik, ker je dobro govoril angleško, sodeloval tudi z angleško saniteto. To pa ga je med drugimi podobnimi »grehi« že leta 1945 pripeljalo za štiri mesece v zapor. Drugič je zaradi izmišljenih obtožb postal politični zapornik decembra 1946 in je presedel v različnih zaporih in delovnih taboriščih do poletja 1949, ko je bil pomiloščen.

Potem so zanj končno prišli znosnejši časi, čeprav je še dolgo nosil pečat politično nezanesljivega izobraženca. Zaposlil se je v Splošni bolnišnici Celje. Uspelo mu je dobiti specializacijo iz interne medicine, pozneje pa celo dodatno specializacijo iz gastroenterologije, ki jo je opravil v Londonu. Tja pa je smel le brez družine. Po vrnitvi v Celje je postavil na noge prvi gastroenterološki oddelek v Sloveniji, ki je daleč naokoli užival velik ugled. V naslednjih letih je postal primarij, doktor znanosti, docent, nato pa še redni profesor interne medicine.

Ko je gastroenterološki oddelek v Celju stal na solidni osnovi, se je dr. Zaveršnik posvetil zdraviliškemu delu in leta 1969 postal šef zdravnik Zdravilišča v Rogaški Slatini. S svojo strokovnostjo je dvignil ugled te ustanove v zavidljive višine. Tam je deloval vse do svoje upokojitve leta 1988, kot svetovalec in strokovni sodelavec pa še dolgo vrsto let nato.

Od kdaj in od kod njegova ljubezen do gorá? Se je zanje vnel že kot dijak, študent ali pozneje v težkih okoliščinah kot partizanski zdravnik? Sam na to vprašanje odgovarja v svoji knjigi »Spomini«, ko sočno opisuje, kako je kot devetletni šolarček s težavo preprosil sošolce iz višjih razredov, da so ga vzeli s seboj na Pohorje. Ta ljubezen, ki ga je pozneje vodila tudi v višje in visoke gore, ga ni nikoli zapustila in ga je končno morala pripeljati tudi v naše vrste. Tako je leta 1956 postal član celjske Postaje GRS in je tudi na tem področju nesebično in tvorno deloval skoraj 43 let.

Celjskim gorskim reševalcem bo ostal v spominu kot velik ljubitelj gorá, kot požrtvovalen sotovariš, ki se je vedno odzval klicu v akcijo, čeprav je reševanje v obdobju njegove največje aktivnosti bilo neprimerno napornejše kot je ob vseh sodobnih pripomočkih danes. Ostal nam bo v spominu kot briljanten predavatelj na naših tečajih in obnovitvenih tečajih prve pomoči, ki je svoje široko medicinsko znanje znal približati vsakemu ušesu. Ne nazadnje se ga bomo spominjali tudi kot odličnega prijatelja in družabnika, ki je s svojo duhovitostjo, iskrivostjo, s svojim pevskim talentom znal nepozabno popestriti tudi naša prijateljska srečanja.

Odšel je na pot, katere zavojev in konca tisti, ki prihajamo za njim, na srečo ne poznamo vnaprej. Spomin nanj bo med nami še dolgo ostal živ.

Jože Četina

100-letnica Hausenbichlerjeve koče na Mrzlici

Dne 28. septembra 1999 je poteklo 100 let, odkar je bila zgrajena in slovesno odprta ena od prvih planinskih koč na tedanjem Štajerskem, Hausenbichlerjeva koča na Mrzlici (1122 m). Kočo so ob otvoritvi 28. 9. 1899 imenovali po **Janezu Hausenbichlerju** (13. 1. 1838–11. 4. 1896), velikem slovenskem rodoljubu, gospodarstveniku, očetu savinjskega hmeljarstva, častnem občanu petih savinjskih občin, organizatorju II. slovenskega tabora v Žalcu, soustanovitelju narodne čitalnice itd. Bil pa je tudi velik ljubitelj narave, predvsem gorskega sveta. Kot lovec in planinec se je v času svojega življenja večkrat povzpel na Mrzlico. Med temi njegovimi obiski, ki jih je opravil skupaj s svojimi sodelavci in prijatelji, se je rodila ideja, da bi na Mrzlici postavili planinsko kočo. Vendar tega v času svojega življenja ni dočakal.

Pobudo za postavitev planinske koče na Mrzlici je dal **Fran Kocbek**, takratni predsednik oziroma načelnik Savinjske podružnice SPD, sicer po poklicu učitelj. Po smrti J. Hausenbichlerja sta občinski tajnik **Ivan Kač-Savinjski** in nadučitelj **Anton Petriček** začela s pripravami za postavitev planinske koče na Mrzlici. Na ta vrh so se Žalčani večkrat povzpeli, posebno še na vsakoletni binkoštni ponedeljek. Že leta 1898 sta oba glavna akterja, Petriček in Kač, prvič z rdečimi znamenji zaznamovala pot iz Žalca preko Zabukovice na Mrzlico. Maja leta 1899 so pri Savinjski podružnici SPD v Žalcu ustanovili gradbeni odbor. Takrat so ga imenovali izvršni odbor za zgraditev planinske koče na Mrzlici – Savinjskem Triglavu, kakor je Mrzlico poimenoval Fran Kocbek. V odboru so bili poleg I. Kača in A. Petrička še **Fr. Roblek** in **Širca**. Odbor je imel nalogo, da pripravi vse potrebno za zgraditev koče. Najtežavnejše je bilo zbiranje potrebnih denarnih sredstev. Organizirali so vse mogoče akcije, vključno s tombolo in nabirkami. Zbrali so potrebnih 637 goldinarjev.

Gradbeni odbor je gradnjo koče zaupal tesarskemu mojstru **Andreju Kačniku**. Ta je skupaj s svojimi sodelavci poskrbel, da je bila koča pravočasno in v dogovorjenem roku tudi postavljena. Zgradili so jo v lesu. Bila je razmeroma majhna, z dvema prostoroma in podstrešjem. V njej je lahko prenočevalo 10 oseb, deloma spodaj, deloma na senu na podstrešju.

Kočo so slovesno odprli na god sv. Venčeslava, češkega svetnika. Na dan otvoritve se je na Mrzlici zbralo nad 250 udeležencev. Večina je prišla iz zabukovške strani, deloma z vozovi do vznožja, v glavnem pa peš mimo Turškega kamna. Udeleženci so prišli k otvoritvi tudi iz Trbovelj, tudi iz drugih krajev Štajerske, zastopniki Osrednjega odbora SPD iz Ljubljane, iz Gradca pa je prišel tudi prof. **J. Frischauf**. Z možnarji na vrhu Mrzlice so naznanili velik dogodek, nato pa je kaplan **Medveščck** iz Griž blagoslovil novo zgrajeno kočo in nov križ ob njej. Združeni žalski in gotoveljski pevci so potem zapeli Lepa naša domovina.

V imenu gradbenega odbora je najprej spregovoril načelnik Anton Petriček, ki se je vsem darovalcem, graditeljem in navzočim zahvalil za

dano pomoč in opravljeno delo. Na koncu govora je uradno odprl novo zgrajeno Hausenbichlerjevo kočo. Nato je imel krajši nagovor še **M. Verovšek** v imenu Osrednjega odbora SPD in »planinskih piparjev«. Oglasil se je tudi prof. J. Frischauf, nadaljeval pa tudi F. Kocbek. Ta se je še posebno zahvalil najdelavnejšima v odboru, A. Petričku in I. Kaču. Govoril je še gvardijan **o. Alfonz Svet** splošno o planinstvu, Ivan Kač je nazdravil »kmetiškemu ljudstvu« ter ljudi navduševal za narodne ideje. Govoril je še pravnik **Dimnik**.

Po uradnem delu se je v koči in zunaj nje razvila prosta zabava. Udeleženci so se pozno popoldne razšli, vsi navdušeni in poživljeni s poudarkom na slovenstvu in planinstvu. Vreme je bilo takrat zelo lepo.

Prva leta je s kočo gospodarila Savinjska podružncia SPD v Žalcu, kasneje pa celjska sekcija.

Ker koča ni bila redno oskrbovana, je bilo možno dobiti ključe za njeno uporabo tako v Žalcu kakor tudi v Trbovljah, pa tudi v Preboldu. Ko je leta 1928 Trboveljska podružnica SPD znova oživela, je 24. oktobra 1928 Savinjska podružnica SPD v Celju ponudila Trboveljski v najem Hausenbichlerjevo kočo za letno najemnino 561 dinarjev. Trboveljčani so se odločili za ponujeni najem in sklenili ustrezno pogodbo, ki je veljala za leto 1929. Pogodbo so nato podaljšali še za leto 1930, Celjani pa so hkrati sporočili, da s 1. januarjem 1931 prepuščajo kočo s pripadajočim zemljiščem na Mrzlici v last Trboveljski podružnici SPD. Trboveljski planinci so že v času trajanja najemne pogodbe kočo obnovili zunaj in znotraj, hkrati pa so se že lotili graditve novega planinskega doma na Mrzlici, ki so ga nato odprli leta 1931. Odtlej je Hausenbichlerjeva koča veljala kot depandansa novozgrajenega doma.

Njen konec je bil žalosten. Dne 6. julija 1942 je Hausenbichlerjeva koča skupaj z novozgrajenim domom, gospodarskim poslopjem, zasilno kočo društva Prijateljev prirode na bližnji Štorovi ravni ter bližnjim lovskim zavetiščem na sosednjem Homiču zgorela. Vse te koče so požgali partizani isti večer z namenom, da preprečijo zadrževanje nemških okupacijskih sil na tem območju.

Po končani vojni je Planinsko društvo Trbovlje znova postavilo planinsko kočo na temeljih planinskega doma, medtem ko Hausenbichlerjeve koče niso obnovili. Vendar je ta v času svojega obstoja odigrala pomembno vlogo pri širitvi in krepitvi slovenskega planinstva ne le na obeh straneh Mrzlice, pač pa nasploh.

PD Trbovlje je kot zadnji lastnik te koče pripravilo ob 100-letnici zgraditve dne 19. septembra 1999 pred planinskim domom na Mrzlici slovesno obeležitev dogodka. Tudi s pripravo in izdajo knjige.

Tine Lenarčič

85 let Vilharjeve koče pod Snežnikom

S kratko slovesnostjo so se v Črnem dolu pod Snežnikom ilirskobistriški planinci, taborniki in gostje v nedeljo, 15. avgusta 1999, spomnili gradnje in otvoritve Vilharjeve koče pred davnimi 85 leti.

To je bila prva slovenska planinska postojanka na območju Snežnika. Čeprav so graditelji želeli postaviti kočo bližje vrhu Snežnika, so se zaradi Slovencem nenaklonjenega lastnika snežniških gozdov morali zadovoljiti z nekoliko odmaknjeno lokacijo. Vilharjeva koča je bila slovesno odprta prav v začetku prve svetovne vihre. Med graditelji se je še posebej izkazal društveni tajnik **dr. Fran Kouča**. Koča je imela srečo, da so ji vojne vihre prizanesle, in nesrečo, da so jo italijanske oblasti odvzele domačemu slovenskemu planinskemu društvu in jo namenile svojim političnim ciljem. Po drugi vojni, ko so bistriški planinci svoje planinske gradbene načrte prenesli na gradnjo koč na Snežniku in Sviščakih, so črnodolsko kočo prevzeli ilirskobistriški taborniki, ki jo že tri desetletja vzorno ohranjajo in ob njej razvijajo bogato taborniško dejavnost.

Predsednik PD Snežnik **Janez Žibert** se je domačim tabornikom za njihovo plemenito delo toplo zahvalil. O pomenu črnodolske koče, ki je v vseh teh letih ohranila tudi svoje staro ime po **Miroslavu Vilharju**, velikem narodnem politiku, pesniku in javnem delavcu, in o dejavnosti domačega planinskega društva sta zbranim spregovorila **Vojko Čeligoj** in **dr. Tone Wraber**, ki je v društveno kroniko tudi zapisal, da je prav Črnodolska koča pomemben spomenik slovenskega planinstva.

Ilirskobistriški planinci so slovesnost v Črnem dolu združili z 31. poletnim srečanjem na Snežniku, kjer je tega dne v Koči na Snežniku delovala tudi snežniška pošta in prvič uporabljala redni poštni dnevni žig pošte 6259 Snežnik, s katerim bo odslej odpremljena vsa snežniška pošta.

Vojko Čeligoj

Utrinek s slovesnosti v Črnem dolu ob 85-letnici Vilharjeve koče; zbranim je spregovoril tudi dr. Tone Wraber.

Foto: Vojko Čeligoj

Slovenski kulturni dnevi v Rimu

V počastitev slovenskega državnega praznika je Veleposlaništvo Republike Slovenije v Italijanski republiki od 19. junija do 4. julija 1999 pripravilo prve slovenske kulturne dneve. Če so dosedanje prireditve v Rimu predstavljale predvsem slovensko umetnost in slovenske umetnike (razstava grafik sedmih slovenskih grafikov, **Bernika, Borčiča, Ciuhe, Jemca, Logarja, Makuca** in **Spacala** v mesecu marcu, nastopi komornega zbora Ave v Vatikanu, v palači Borghesejev in v cerkvi sv. Ignacija ob slovenskem kulturnem prazniku 8. februarju), pa so bili kulturni dnevi namenjeni predvsem spoznavanju Slovenije.

Tako je bil osrednji dogodek dnevov razstava »Slovenija, alpska dežela«, ki je v prejšnjih letih že bila deležna velike pozornosti in dobro obiskana na Hrvaškem, v Avstriji in v Nemčiji, tokrat pa je bila, v celoti prenovljena in dvojezična, prvič v Italiji. Triintrideset velikih panojev (od reprodukcij slik s prvimi slovenskimi hribolazci in starimi planšarskimi opravili ter tematskih shem do barvnih fotografij Triglava, Jalovca in Velike planine), starinska smučarska in planinska oprema (od *nahrbtnika do cepinov in derez*), izvirni Kugyjev bronasti kip, predvsem pa prva vpisna knjiga z vrha Triglava (1895–1904) so lepo ponazorili dobrih 100 let slovenskega alpinizma in planinarjenja. Razstavo, ki jo je ob pomoči Pokrajinskega arhiva Maribor (PAMb), Mednarodnega inštituta arhivskih znanosti (MIAZ), Slovenskega arhivskega in Slovenskega planinskega društva pripravila prof. **Slavica Tovšak**, pomočnica direktorja PAMb, je pritegnila veliko pozornosti zlasti pri italijanskih obiskovalcih, ki jim je bila tudi prvenstveno namenjena. Ob pogledu na lepote slovenskega gorskega sveta je propagandno gradivo slovenskih turističnih agencij kar vidno kopnelo.

Ob razstavi so se zvrstili še različni dogodki, kot okrogla miza, dve *predavanji, koncert in literarni večer*, že dva dni pred otvoritvijo pa je v baziliki sv. Janeza v Lateranu pri popoldanski italijanski maši nastopil Mešani pevski zbor »Divača«.

Na okrogli mizi z naslovom »Aktualni problemi arhivske teorije in prakse«, ki jo je vodil doc. **dr. Peter Pavel Klasinc**, direktor MIAZ, so sodelovali številni predstavniki večine pomembnejših rimskih arhivov.

Slabše obiskani sta bili predavanji. Prvega z naslovom »Utrinki iz slovenskega alpskega sveta« je pripravila prof. Slavica Tovšak. S približno 200 diapozitivi je predstavila gore, floro in favno Julijskih Alp, Karavank, Kamniško-Savinjskih Alp in Pohorja. Še posebno so prišli do izraza zimski posnetki vrhov. Prof. **Nemo Canetta** pa je z drugim predavanjem »Slovenija, premalo znana soseda« s svojim poznavanjem Slovenije presenetil tudi slovenske obiskovalce. Diplomant iz geoloških ved in matematike, doma iz Milana, je član milanske sekcije Italijanskega alpinističnega kluba, soustanovitelj muzeja Valmalenco in organizator L'Alta Via v Valmalencu. Že več let preučuje I. svetovno vojno s posebnim poudarkom na dogodkih v gorah in v utrdbah. Doslej je objavil 28 publikacij in več kot 130 člankov o izletih in kulturi v gorah. Za »Vrnitev v Kobarid« ga je leta 1996 R Slovenija nagradila z nagrado za najboljši članek v italijanščini. Znova je prav to nagrado prejel leta 1998 za svoje delovanje v korist slovensko-italijanskega prijateljstva. V svojem predavanju, ki ga je podprl s 300 diapozitivi, izbranimi izmed nekaj deset tisoč, posnetih v petnajstletnem obiskovanju Slovenije, namenjenem predvsem italijanskim obiskovalcem, je prehodil celotno pot od prihoda Slovencev izza Zakarpatja in Karantanije do današnje samostojne države. Še posebej se je zadržal pri spreminjanju slovenske etnične meje in na pomembnosti soške fronte.

Dobro obiskan in tudi dobro sprejet je bil koncert pevske skupine »Katice« v Madžarski akademiji na znameniti ulici Giulia. Devet deklet je v enournem koncertu predstavilo narodne pesmi iz Bele krajine, Prekmurja, Slovenske Istre, Štajerske, Koroške, Gorenjske in Dolenjske ter iz Porabja in Rezije, v znak dobrega sodelovanja med slovenskim veleposlaništvom in akademijo pa so dodale še madžarsko narodno pesem. Po koncertu so se dekleta odpravila do bližnjega Cvetličnega trga, kjer naj bi bil daljnega leta 1595 sežgan slovenski protestantski duhovnik **Peter Kupljenik**. Med potjo so številnim glasno odobravajočim in presenečenim turistom zapele še nekaj slovenskih narodnih pesmi.

Slovenske kulturne dneve je zaključil literaturi večer »Nove slovenske poezije«. Večer je oblikoval in vodil **prof. Miran Košuta**, pisatelj, esejist in docent slovenskega jezika in književnosti na Univerzi »La Sapienza« v Rimu. Predstavil je knjigo »Nuova poesia slovena«, v kateri je v daljšem članku z naslovom »Večno iskanje svetega grala v novi slovenski poeziji« predstavil razvoj novejše slovenske poezije in sedem mladih slovenskih pesnikov.

Prvi slovenski kulturni dnevi so po besedah glavne organizatorke **prof. Dolores Kocjančič Selan**, prve sekretarke, ki ima na skrbi kulturo in tisk na veleposlaništvu, dobro uspeli, saj se jih je udeležilo skoraj 1000 obiskovalcev, če upoštevamo tudi dobro obiskan sprejem pri veleposlaniku Veleposlaništva Republike Slovenije v Italijanski republiki nj. v. **Petru A. Bekešu**, ki ga je v počastitev slovenskega državnega praznika priredil v znani palači Barberinijev. Kulturni dnevi bodo v Rimu tudi v jubilejnem letu 2000, vendar *nekoliko dopolnjeni in spremenjeni*.

Milan Selan

Kocbekovo zavetišče na Molički planini pod streho

Molička planina, ki leži 1775 metrov *visoko pod Ojstrico (2350 m)*, našo drugo najlepšo goro, je že pred več kot sto leti veljala za središče planinstva v Savinjskih Alpah. Že leta 1894 so na predlog **Frana Kocbeka** tu postavili prvo slovensko planinsko kočo v Savinjskih Alpah in drugo na Slovenskem nasploh kot protiutež nemški koči na Koroški. Leta 1898 pa je Savinjska podružnica Slovenskega planinskega društva postavila na Molički peči

Novo Kocbekovo zavetišče na Moličkí planini, odprto 15. 8. 1999; to razglednico so dobili vsi udeleženci opisane slovesnosti.

(1780 m) še majhno leseno kapelico.

Ko je po prvi svetovni vojni večji planinski dom na Korošici prišel v trajno last Slovenskega planinskega društva, so planinci zahajali večinoma v ta dom, imenovan prav tako po Franu Kocbeku. Kocbekova koča je leta in leta samevala in propadala. Sakralni objekt nad Moličko planino je v petdesetih letih porušil »skrivnostni plaz«. Les, iz katerega je bila zgrajena kapelica, so raznesli mimoidoči, marsikatera deska pa je zgorela v peči Kocbekovega doma na Korošici. Dolga desetletja je bil žalosten pogled na to dolino, kjer se stekajo planinske poti, ki vodijo iz Robanovega kota, planine Ravne in planine Podvežak na Korošico in Ojstrico ter dalje na druge vrhove Savinjskih Alp.

Domačini in planinci so si ves čas želeli obnove obeh objektov. Šele leta 1980 so na kraju nekdanje kapelice postavili manjše razpelo, ki so ga leta 1990, ko so tu postavili novo kapelo, posvečeno slovanskima bratoma sv. Cirilu in Metodu, prenesli pod sedlo Prag (1870 m), od koder se zelo lepo vidi na Moličko planino in na Ojstrico. Z realizacijo obljube, dane že v novi slovenski državi, da bo obnovljena tudi stara Kocbekova koča, pa so odlašali iz leta v leto.

Ko so bili zgodaj spomladi leta 1997 domačini v Lučah in kmetje v Podveži ter člani novo ustanovljenega Gorniškega kluba Savinjske doline seznanjeni s fotografijo, na kateri je bilo podrto tudi glavno sleme častitljive stoletne koče, so se odločili vzeti stvar v svoje roke. Kompromisni predlog, da bosta ob pomoči občine in župnišča v Lučah ter Gorniškega kluba Savinjske doline objekt obnovili pašni skupnosti Ravne in Podvežak v Kocbekovo zavetišče, so sprejeli državni organi kot tudi Planinska zveza Slovenije.

V lanskem koledarskem letu so pozidali porušene stene, v letošnjem letu pa so objekt pokrili in ga usposobili za najnujnejšo uporabo planšarjev in mimoidočih planincev. Materialna sredstva so prispevali Gorniški klub Savinjske doline, nekatera podjetja, posamezniki in domačini v okolici Luč ter ovčerejska skupnost, največ pa Pašna skupnost Ravne, katere člani so pod vodstvom njenega predsednika **Lojzeta Moličnika** tudi opravili vsa obrtniška dela brezplačno. V izredno kratkem roku so postavili to miniaturno lepotico v Savinjskih Alpah.

Slavnostno odprtje zavetišča je bilo na veliki šmaren, 15. avgusta 1999. Udeležilo se ga je mnogo planincev in ljubiteljev Savinjskih Alp (prav gotovo jih je prišlo v ta raj na Zemlji prek 1500). Med njimi je bilo tudi prek 30 vaščanov Benedikta, rojstnega kraja Frana Kocbeka. Posebej smo se razveselili **Pavle Karče** iz Mozirja, vnukinje Frana Kocbeka, ki je bila ta dan prvič povabljena med slovenske planince. Ta množica se je zbrala pred kočo in posedla po bregu, nad katerim niso visele le skalne gmote Male Ojstrice, pač pa so rasle prečudovite gorske cvetlice, med katerimi niso manjkale ne Zoisove zvončice, ne planike.

V kulturnem programu so nastopili planšarji z Velike planine, Kamniški koledniki ter igralec in pesnik **Tone Kuntner**. Program je povezoval predsednik Gorniškega kluba Savinjske doline **dr. Franci Zabukošek**. Navzoče sta pozdravila luški župan **Mirko Zamernik** ter predsednik Slovenskega gorniškega kluba Skala **prof. dr. Tone Jeglič**, slavnostni govornik je bil predsednik prve vlade samostojne Slovenije **Lojze Peterle**, mašo in blagoslovitev zavetišča pa je vodil apostolski nuncij v Sloveniji gospod **Edmond Farhat**.

Ciril Velkovrh in Peter Jež

Koča na planini Kuhinja

Časnika Delo in Dnevnik sta junija lani objavila novinarska prispevka o odprtju nove koče na planini Kuhinja. Ker v Planinskem vestniku o novi koči nisem ničesar zasledil, jo bom skušal predstaviti. Pred kratkim sem jo obiskal in bil prijetno presenečen nad njeno zunanjostjo in notranjo ureditvijo, vesel pa tudi prijaznega pogovora z oskrbnico **Lidijo Manfreda**.

Novo kočo so odprli 7. junija 1998. Postavilo jo je PD Kobarid namesto prejšnje koče, odprte leta 1984, v katero je 6. avgusta 1994 udarila strela in je do tal pogorela. Je montažna lesena brunarica, ki jo je izdelalo podjetje Smreka iz Gornjega Grada. Čeprav je PD Kobarid naročilo novo kočo takoj po požaru prejšnje in je bila izdelana in plačana že jeseni 1994, do decembra 1997 niso dobili dovoljenja za njeno postavitev. Kobariški planinci so morali premagati veliko ovir, ker so postavitvi nekateri nasprotovali, češ da koča ne sodi na podkrnske pašnike. Decembra 1997 so jo postavili, čez zimo in spomladi pa opremili ter uredili okolico.

Koča stoji na spodnjem robu planine Kuhinja, ene od petih planin ob vznožju južnega pobočja Krna. Mimo pelje planinska pot iz Kamna v dolini Soče, skozi Vrsno do koče, od tam pa čez planino Slapnik in Krnsko škrbino na vrh Krna ali do

Gomiščkovega zavetišča malo pod njim. Iz Kamna (203 m) do Koče na planini Kuhinja (991 m, žig in napisna tabla, 1012 m) je dve uri hoje, na vrh Krna (2224 m) ali do Gomiščkovega zavetišča (2182 m) pa še tri ure hodá.

V bližino koče, pet minut hoje, pripelje z Vrsnega tudi asfaltirana cesta. Na Vrsnem se združita asfaltirani cesti iz Kamna in iz Kobarida. Zato je Koča na planini Kuhinja tudi odlično izhodišče za krožno turo na Krn ter nazaj prek Batognice, mimo

Koča na planini Kuhinja, 991 m
Foto: Jože Dobnik

jezera v Lužnici ter čez planini Leskovca in Kašna; krožno pot bomo prehodili v osmih urah. Tura je najprimernejša v zgodnji jeseni, ker so poleti južna pobočja izpostavljena sončni pripeki.

Oskrbnica je povedala, da je koča stalno odprta od sredine junija do sredine septembra, sicer pa ob sobotah, nedeljah in praznikih, razen če je zelo slabo vreme. Koča ima elektriko, tekočo vodo, centralno ogrevanje, 40 sedežev v gostinskem prostoru in najmanj 100 pri mizah pred kočo, 25 ležišč na skupnem ležišču in mobilni telefon (0609/331 916). Ko je koča zaprta, lahko pokličemo oskrbnico Lidijo Manfreda na njen dom v Krnu št. 8, mobilni telefon 0609/623 192. Oskrbnica želi, da se večje skupine vnaprej najavijo, zlasti zaradi hrane in prenočevanja.

Lep je svet pod Krnom, Batognico in Maselnikom, zlasti pozno spomladi in v zgodnjem poletju, ko so travniki polni gorskega cvetja. Že vzpon iz Kamna ali samo z Vrsnega do koče in potem sprehod do planine Leskovca je lepo doživetje. Pogledi na Krn, Batognico, Srednji vrh in Maselnik nad planinami ter na Matajur, Livek in Kolovrat s Špikom na južni strani doline Soče se nam bodo za vedno vtisnili v spomin. Na Vrsnem lahko spotoma obiščemo rojstno hišo pesnika **Simona Gregorčiča** s stalno razstavo o njegovi življenjski poti in njegovem delu.

Planinsko društvo Kobarid moram pohvaliti, ker je postavilo kočo, ki se lepo vključuje v okolico. Je ravno prav velika za planince, ki se tam oglasijo pri vzponu na Krn ali na povratku. Tistim, ki pa pridejo na izlet samo do koče, pa se itak bolj prileže počitek pred kočo. Za manjše skupine je dovolj prostora tudi za prenočevanje. Koča je lahko zgled tistim planinskim društvom, ki se bodo odločala za gradnjo na podobnih lokacijah.

Jože Dobnik

Pošta 6259 Snežnik

Veliki Snežnik s svojimi tremi vrhovi ni samo najvišja slovenska izvenalpska gora, temveč je tudi izredno markantna gora, ki se z mnogih naših gora kaže na jugozahodu naše dežele kot izraziti, mogočni osamljeni vrh, prekrit s snežno odejo še globoko v pomladni čas. Bogastvo snežniške flore je botrovalo razglasitvi vršnega dela gore za botanični rezervat že v letu 1963. Gora je v stoletjih postala tudi simbol ljudi in krajev pod njo in spodbudila ustanovitev Ilirskobistriške podružnice SPD že v letu 1907, le-ta pa je na Snežniku in v njegovem podnožju zgradila kar pet planinskih postojank, od katerih je prva slovenska planinska koča, Vilharjeva koča v Črnem dolu, sredi poletja slavila 85-letnico otvoritve. Primorska podružnica Nemško–avstrijskega planinskega društva iz Trsta je na Snežniku postavila že pred 125 leti, leta 1874, prvo planinsko kočo v slovenskih gorah.

Številni so razlogi, da Veliki Snežnik obišče vsako leto vsaj deset tisoč obiskovalcev in da domače planinsko društvo že desetletja vabi na Snežnikov vrh z različnimi prireditvami. Od leta 1975 so bile mnoge od teh obogatene tudi s snežniško pošto in priložnostnimi poštnimi žigi; doslej jih je snežniška pošta ponudila že kar trideset. Občasna snežniška pošta je dobila tudi svojo poštno številko, sprva 66259, z osamosvojitvijo Slovenije pa 6259. Domače planinsko društvo je doslej izdalo že nad štirideset barvnih razglednic v nakladi nekaj sto tisoč izvodov.

Od 15. avgusta letos pa je v veliko veselje tisočev obiskovalcev Snežnika vsa snežniška pošta na pošti v Ilirski Bistrici opremljena z novim, tako imenovanim dnevnim poštnim žigom občasne pošte 6259 Snežnik. Ta dan so udeleženci 31. poletnega srečanja na Snežniku v Koči na Snežniku in na slovesnosti v Črnem dolu v spomin na 85-letnico Vilharjeve koče izjemoma tudi sami lahko odtisnili ta žig na svojo pošto.

Primorsko numizmatično društvo je za to priložnost pripravilo dvoje dotiskov redne poštne dopisnice. Prvo, PND 38/99, s predstavitvijo

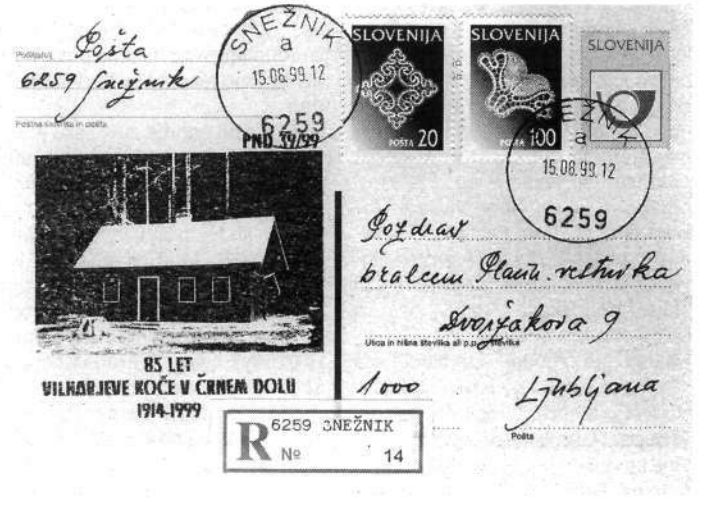

novega dnevnega žiga pošte 6259 Snežnik z datumom in uro srečanja na Snežniku 15.08.99.12, in drugo, PND 39/99, s sliko Vilharjeve koče v Črnem dolu, kot se kaže v tem času. Dotiska sta pripravila **Danilo Pečar** in **Vojko Čeligoj**.

Vojko Čeligoj

Slajše od naslade vrha

Že dolgo se sprašujem, zakaj hodim v gore, zakaj se izpostavljam velikim naporom, neskončnim prepadom, zakaj hodim po strmih pečinah, ko sonce najbolj pripeka. Ko bom znal na to odgovoriti, potem verjetno tudi gore ne bodo več zanimive.

Če hoče človek živeti aktivno in polno življenje, mora delati tudi nevsakdanje stvari, kajti vsakdanje stvari človek pozabi, takih pa nikoli. Sprva se mi je zdelo, da pretiravava, toda stvar je vedno bolj dozorevala in sčasom so postajale sanje realnost.

Ta gora je preveč mogočna, da bi se ji gornik dalj časa upiral: z Markom sva se odpravila na najvišjo goro Afrike Kilimandžaro (5895 m).

Ko stopiš na afriška tla, ne smeš delati primerjav z Evropo ne na gospodarskem, ne na kulturnem področju, ampak jo moraš sprejeti takšno, kot je in se ji skušaš približati. Vse je novo, vse je drugače. Ljudje so prijazni, mogoče vsiljivi, nič slabši od nas. Narava je zelo raznolika: najprej se vzpenjaš skozi pragozd, nato skozi savano, nato puščavo in proti vrhu po ledeniku.

Vendar to doživetje ni dano vsakemu; nama, na žalost, ni bilo dano osvojiti vrha. Preveč sva imela težav, da bi nadaljevala pot. Zelo lepo nama je bilo do koče Kibo (4750 m), vendar je bil zadnji vzpon proti vrhu preveč boleč, preveč hud, da bi vztrajala.

Prve štiri ure je imel Marko težave zaradi glavobola, še večje probleme pa je imel z omrznjenim mezincem. Vso svojo koncentracijo in energijo je vložil v razgibavanje in ogrevanje prsta.

Toda ko se je njemu stanje izboljšalo, se je meni poslabšalo, postal sem odsoten in pijan od višine. Bolečina in mraz v prsih sta bila z vsakim korakom večja. Mislil sem, da mi bo pljuča razneslo. Takrat me je prešinilo, kaj bo, če bo kaj narobe. Nato počitek, ponoven poizkus – in nato dokončna odločitev: »Marko, nazaj bo treba, ne morem več!«

V tistem trenutku se ti sesuje svet, vsa pričakovanja padejo v vodo. Bila sva zelo blizu vrha, 5600 metrov visoko, za koga preblizu za obrat, vendar mi je vrnitev domov pomembnejša od vrha. Tisti trenutek mi ni bilo žal, da se obračava, to

Rastlinstvo Kilimandžara: kako drugačne so poti na to goro od drugih visokogorskih poti!

Foto: Marko Nabergoj

sem moral narediti, ker drugega nisem mogel, solze pa so mi zalile oči, ker sem vedel, da tudi Marko ne bo šel na vrh zaradi mene. Rekel sem mu, naj nadaljuje z drugimi odpravami, a je sledil najinemu dogovoru, da na goro greva skupaj in se tudi vračava skupaj tako ali drugače; hvaležen sem mu za to odločitev. Le toliko sem se sklonil, da sem pobral nekaj kamnov ter jih nesel v dolino za prijatelje in za tiste, ki znajo to ceniti.

Nad nama je bil sončni vzhod, pravijo, da je najlepši nad Kilimandžarom, vendar ga nisem videl.

Sedaj sedim doma pred svojim planinskim dnevnikom in berem. Nisem razočaran, da nama ni uspelo priti na vrh, ampak sem obogaten z novo izkušnjo, kje je meja, še bolj pa, da sva se znala tik pred vrhom obrniti in zdrava vrniti domov. Kaj ti pomeni vrh, če je to tudi tvoj konec!

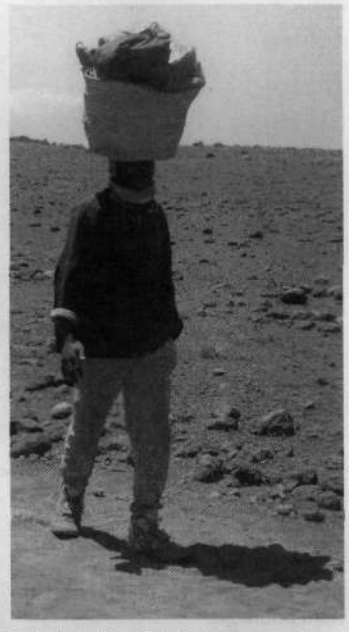

Kuhar Rodnik s 25 kg težkim tovorom

Boštjan Nabergoj

Praznovanje jubileja na Uršlji gori

28. avgusta letos je bilo pred planinskim domom na Uršlji gori nadvse slovesno: prevaljski planinci so praznovali 80-letnico svojega društva, praznovanje pa so polepšali še s tradicionalnim Srečanjem koroških planincev. Čeprav jutro ni obetalo lepega vremena, se je čez dan zjasnilo, na koncu pa je pohodnike pozdravilo tudi sonce.

Slavnostni govornik je bil **Andrej Brvar**, predsednik PZS. Planince je nagovoril tudi **Mirko Mlakar**, predsednik MDO Koroška. Udeleženci prireditve so bili prijetno presenečeni, ko so na Gori zagledali tudi predsednika Republike Slovenije **Milana Kučana** s soprogo **Štefko**.

PD Prevalje je ob tej priložnosti PZS, MDO in Občini Prevalje podelilo priznanja za dobro sodelovanje

Planinci züriškega Triglava pred Vojkovo kočo na Nanosu

Švicarski Slovenci na Nanosu

Planinsko društvo Triglav iz Züricha organizira vsako leto zadnji konec tedna v juliju za svoje člane in prijatelje izlet v slovenske gore. Udeleženci prispejo od vsepovsod.

V zadnjih nekaj letih so planinarili po Julijcih, Karavankah, Kamniških Alpah, Pohorju in Halozah.

Letos 29. in 30. julija so se odločili za Nanos. Bilo je čudovito vreme, veličastni razgledi in družba dobrih ljudi.

Za prihodje leto načrtujejo obisk Gorjancev.

Slavica Štirn

(prevzeli so jih Andrej Brvar, Mirko Mlakar in župan **Matic Tasič**). **Stanko Lodrant** pa je društveno priznanje dobil za delo na kulturnem področju.

PZS in MDO Koroška sta prevaljskemu PD ob jubileju podelila priznanje, predstavniki drugih PD pa so prinesli darila.

V kulturnem sporedu so sodelovali pevci MoPZ Vres s Prevalj ter recitatorja z odlomki iz del **dr. Franca Sušnika**. Za dobro razpoloženje je igral Trio Avrikelj.

A. Č.

32. srečanje planincev Pošte in Telekoma Slovenije

Čeprav je v noči s sobote na nedeljo, 13. junija, domala skoraj v vsej Sloveniji močno deževalo, se je v nedeljo rodil prekrasen, vroč poletni dan. Vreme je bilo planincem vseh treh planinskih društev Pošte in Telekoma Slovenije naklonjeno, še posebno pa so bili lepega vremena veseli organizatorji 32. srečanja na gori Slivnici nad Cerknico – člani Planinskega društva Pošte in Telekoma Ljubljana in Odbora za organizacijo Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije.

Čeprav se je srečanja udeležilo precej manj planincev in planink, ki so zaposleni pri Telekomu, kot tistih pri Pošti, saj so imeli »telekomovci« v tem času športne igre v Mariboru, je po vseh poteh na Slivnico prilezlo toliko pohodnikov, da je bila pred Domom na Slivnici pravcata gneča.

Švicarski Slovenci na nanoških poteh

Največ se jih je pripeljalo z avtomobili in avtobusi, saj je prav do vrha 1114 metrov visoke gore speljana dokaj dobra vozna cesta.

Prihajajoče na zborno mesto so že od daleč pozdravljali zvoki pihalne godbe iz Cerknice in ubrani glasovi okteta KUD Pošta iz Maribora.

Najprej je vse navzoče toplo pozdravil predsednik Planinskega društva Pošte in Telekoma Ljubljana **Anton Krauthaker** in nato slikovito orisal delo društva in vseh njegovih odsekov ter planinskih skupin v preteklem letu. Še posebej je pohvalil aktivnosti planinske skupine v Novi Golrici ter delo izletniškega in planinsko-jamarskega odseka z etnološko sekcijo.

Spregovoril je še župan občine Cerknica **Valentin Schein**, ki je v svojem kratkem govoru naglasil, da je zelo vesel, ker je zbor slovenskih planincev Pošte in Telekoma prav na Slivnici, pa tudi, da je tu osrednja proslava ob 30. obletnici Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Prav o tej proslavi je več spregovoril predsednik Odbora za vzdrževanje Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije **Martin Prevorčnik**, ki je navzoče seznanil s celovitim razvojem Poti in o domicilu, ki ga je Poti 17. junija 1967 podelilo tedanje Združeno PTT podjetje Slovenije, njegovo tradicijo pa danes nadaljujeta Pošta in Telekom Slovenije.

Zelo lepe in pohvalne besede o Poti, tradicijah NOB in tudi planinstvu smo slišali iz ust slavnostnega govornika, akademika, pesnika in pisatelja **Cirila Zlobca**, ki je še posebej poudarjal, da je Pot kurirjev in vezistov NOV Slovenije lep in trajen spomenik herojskim letom narod-

Milan Rejec predaja pohodni enoti častni znak za prehojeno pot.

Ciril Zlobec med slavnostnim govorom

noosvobodilnega odpora slovenskega ljudstva. Zrecitiral je še dvoje svojih pesmi s partizansko vsebino. Po končanem govoru mu je predsednik Domicilnega odbora **Jakob Berič** podelil najvišje priznanje Odbora.

Poseben dogodek je bil na kraju prizorišča prihod pohodnikov Srednje šole za pošto, ekonomijo in telekomunikacije iz Ljubljane, ki so prispeli z najvišje točke poti, gore Snežnika, in s tem simbolično *prehodili del Poti kurirjev in vezistov* NOV Slovenije. Podpredsednik Odbora **Milan Rejec** jim je zato izročil transverzalni častni znak poti z zaporedno številko 1000. Zvrstili so se še drugi govorci, predstavniki vseh treh planinskih društev Pošte in Telekoma, predstavniki domicilnih delovnih organizacij in tudi predsednik PZS **Andrej Brvar**.

S tem je bil uradni del srečanja končan in planinci in planinke so se pričeli zabavati. Najprej so si vsi privoščili odličen golaž, potem so nekateri zaplesali, veliko pa si jih je ogledalo še vhod v znamenito Coprniško jamo, ki jo omenja že **Valvasor** v Slavi vojvodine Kranjske. Ne smemo pa pozabiti še na srečelov, kjer je zadela skoraj vsaka srečka.

Po nekajurni zabavi so se začeli navzoči razhajati – eni peš in drugi z avtobusi in osebnimi avtomobili v dolino. Vsi so si bili edini, da so na Slivnici nad notranjsko Cerknico preživeli lep in nepozaben dan.

mag. Rado Radešček

»Alpe Adria Alpin« 1999

Kot že nekaj let doslej smo se planinci in vodniki Mladinskega odseka iz Mojstrane tudi letos udeležili mednarodnega tabora mladih planincev »Alpe Adria Alpin«. Bil je že dvanajsti po vrsti, tokrat v kraju Kotschach – Mauthern v Avstriji. Slovenska ekipa je bila najštevilčnejša doslej (21 otrok, 6 spremljevalcev), tudi po zaslugi mladih planincev iz sosednjega PD Gozd Martuljek, ki smo jih povabili zraven.

Prvi dan nas je – kot ponavadi – sprejelo slabo vreme. Dež, ki je začel padati takoj po odhodu na turo, nam je preprečil pristop na vrh Kleinen Pala. Tako smo odšli samo na krajši sprehod do umetnega jezera. Po namestitvi v telovadnici so otroci celo popoldne uživali v kopanju v pokritem bazenu. Večer smo popestrili z ogledom kraja.

Čeprav nas je naslednje jutro spet pozdravil dež, se nismo vdali. Podolgem in počez smo prehodili okoliške hribčke in obiskali prav vse gorske vasice v okolici. Kósili smo ob reki Zilji. Popoldne so nam razkazali park za aktivnosti v prostem času, ki je last tamkajšnjega planinskega društva. Joj, kako smo bili navdušeni! Imajo steno za športno plezanje, igrišče za rolanje (pozimi hokej), peščeno igrišče za odbojko in seveda dva bazena z romantično urejeno okolico. Otroci so izkoristili vse ponudbe parka in kar težko smo jih spravili k nočnemu počitku.

V bližini kraja leži okamenelo drevo, ki je bil cilj torkovega dopoldneva. Popoldne smo skupaj z otroki spet našli zaposlitev v parku, obiskal pa nas je tudi **Janez Brojan**. Zaključni večer je bil nekaj posebnega, saj nas je obiskal imitator **Elvisa Presleya**. Kot ponavadi smo zadnji večer izkoristili za zahvalo organizatorju za izvedbo tabora in medsebojno obdarovanje. Otroci so odšli spat, vodniki pa smo – tako kot vsak večer – spregovorili o marsičem.

Za srédino slovo so nas peljali na ogled spodnjega dela zelo zanimive soteske, ki smo si jo nekateri pred štirimi leti ogledali v celoti. Žal nam čas ni dopuščal sprehoda skozi celotno sotesko, saj nas je čakalo kosilo, potem pa slovo, dobre želje in na svidenje na naslednjem taboru v Sappadi v Italiji leta 2000.

Mitja Peternel

30 let Poti kurirjev in vezistov

Ob visokem jubileju, 30. obletnici Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije, ki se je pred nedavnim imenovala Transverzala kurirjev in vezistov NOV Slovenije, je odbor za organizacijo Poti 12. junija v Kočevju pripravil slavnostno sejo. Vodil jo je dolgoletni predsednik **Martin Prevorčnik**, o zgodovini te izredno lepe in več kot 1000 kilometrov dolge poti pa je spregovoril **Jože Dobnik**, ki je tudi pisec vseh treh vodnikov po tej poti. Med drugimi so zborovanje pozdravili predstavniki Pošte in Telekoma Slovenije, ki zgledno še naprej skrbita za to pohodno planinsko pot, z nekaj lepimi besedami pa so se jim pri-

družili še kočevski župan **Janko Veber** in številni drugi udeleženci seje.

Še pred slavnostno sejo v kočevskem hotelu Valentin je delegacija Odbora za vzdrževanje Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije pred osrednjim kočevskim spomenikom padlim borcem NOV položila venec. Na slavnostni seji je bilo sprejetih več pobud in predlogov za nadaljnjo popularizacijo te najdaljše in verjetno tudi ene od najlepših slovenskih pohodnih poti, ki se vije od Gančanov v Pomurju do Slavnika na Primorskem. Večino predlogov je predstavil podpredsednik odbora **Milan Rejec**, kasneje pa je bila med navzočimi izražena tudi misel, da bi bilo primerno, da bi vsaka Slovenka in Slovenec vsaj enkrat v življenju prehodila to pot, kot nekako velja, da bi se moral

Ela Ulrih-Atena izroča Martinu Prevočniku visoko priznanje.

vsak vsaj enkrat povzpeti na Triglav. Pot kurirjev in vezistov naj bi se uvrstila tudi med slovenske posebnosti, kot so, na primer, naše podzemske jame ali partizanske bolnišnice, saj česa podobnega nima nobena druga država na svetu.

Prireditev je popestril moški pevski oktet KUD Pošta iz Maribora s tremi slovenskimi pesmimi, med njimi z odo najvišji slovenski gori – Oj, Triglav, moj dom.

Gotovo je bila vrh prireditve slavnostna podelitev priznanj tistim, ki so bili za ta jubilej v tridesetih letih najbolj zaslužni. Skupno je predsednik odbora **Martin Prevorčnik** podelil kar 45 visokih priznanj.

Častni gostje so bili zakonca **Končnik**, ki vzorno skrbita za kontrolno točko na Topli, kočevski župan Janko Veber, predstavnik občinskega odbora ZZB **Nace Krničnik** in še predvsem podpredsednica RO ZZB Slovenije **Ela Ulrih-Atena**, ki je Jožetu Dobniku in Odboru za vzdrževanje Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije podelila visoki priznanji – zlati plaketi.

Organizatorji so ob 30. obletnici poti izdali še poseben Zbornik, ki ga je pripravil **Bruno Fras**, zbirko 18 razglednic nekaterih pomembnejših kontrolnih točk na Poti (pripravil jo je **Jože Dobnik**) in lično izdelano zloženko z najpomembnejšimi informacijami o Poti.

Pred odhodom na Slivnico, kjer je bila osrednja proslava, združena z 32. srečanjem planincev Pošte in Telekoma Slovenije, si je večina udeležencev seje ogledala še muzejske zbirke v kočevskem Šeškovem domu.

Rado Radešček

Rjavina (2532 m) brez žiga

Na program izletov je naše Planinsko društvo Atomske Toplice iz Podčetrtka v letošnjem letu uvrstilo tudi dvodnevno planinsko turo na Triglav, predvsem na željo mnogih, ki na vrhu še niso bili, tisti, ki smo bili na vrhu Slovenije že večkrat, pa smo si zamislili vzpon na vrh in sestop malo drugače. Pobrskali smo po razpoložljivi literaturi in sklenili istočasno osvojiti še Rjavino, mogočno sosedo Triglava, kot je zapisal avtor knjige 111 izletov po slovenskih gorah **Andrej Stritar** o gori v senci Triglava.

Zgodaj zjutraj smo zapeljali enega od avtov do konca gozdne ceste pri Langarjevem rovu v dolini Kot in se vrnili v Vrata. Skupen vzpon smo začeli pri Aljaževem domu z namenom, da zaradi družbe prenočujemo skupaj na Kredarici. Večina se je napotila čez Prag, druga peščica sladokuscev pa v Luknjo in čez slikovite razgledne Plemenice na vrh Triglava, kjer smo se sestali z drugimi, ki so brez

Na Rjavini, v ozadju Staničev dom in Triglav v megli in nevihti

Foto. Vlado Hrovatič

nahrbtnikov prišli s Kredarice. Vreme nam res ni bilo najbolj naklonjeno, megleno in vetrovno je bilo, pa vendar toliko znosno, da smo opravili krst in suhi prispeli v Triglavski dom na Kredarici.

Po družabnem večeru in vroči noči smo se zjutraj v nedeljo, 8. avgusta 1999, ob najboljši vremenski napovedi za ta konec tedna napotili Rjavini naproti. Pri Staničevi koči smo se ponovno razšli: nekateri so šli po Tominškovi poti v Vrata, drugi proti Rjavini.

Slabo označeno pot takoj na grebenu pri Staničevem domu smo zgrešili in zašli proti dolini Krme, pa nas to ni zavedlo in tistih nekaj metrov navzgor na Dovška vratca ni bilo pretežko. Ko smo lezli navkreber, smo se tolažili s pogledi navzdol, da je enako napako naredilo še nekaj planincev. Na lepi poti navzgor in po grebenu na prvi vrh nas je spremljalo sonce. Razgledi na bližnje vrhove so dajali slutiti čar in lepoto, ki je opisana v vodnikih, le pogled na mogočni Triglav, zavit v kapo, je navdajal z rahlim strahom pred nevihto. Prijazni planinci, ki so se vračali, in teh ni bilo malo, so z nasmejanimi obrazi izražali zadovoljstvo. Slikovita, ponekod izpostavljena, a dobro varovana pot mimo lepega okna nas je pripeljala na vrh. Res prekrasna lepotica, ki je iz doline videti kot vrh neverjetno pravilno oblikovane orjaške žage z enakomerno razporejenimi zobmi! Da, ta lepotica je Rjavina.

Posedli smo na vrhu in se vpisali v knjigo z grenkim priokusom in razočaranjem, da tak 2532 metrov visok mogočnež, neposredni sosed Triglava, ne premore žiga. Je res, da v gore ne hodimo zaradi žigov, tudi mi jih ne zbiramo, pa vendar smo bili z naključnimi obiskovalci enotnega mnenja, da bi na takem vrhu moral biti žig.

Rjavina nam bo ostala v spominu tudi po srečanju s prijaznim planincem, predsednikom države **Milanom Kučanom**.

V dolino smo se spustili v Pekel skozi strmo izpostavljeno pečevje, skozi sistem polic in kaminov, dobro zavarovan s klini in jeklenicami. Tesnoben občutek nad prepadi je pogojevalo grmenje, ki se je naglo bližalo nekje izza Triglava. Preden smo zapustili steno, nas je ujelo neurje z drobno točo, vendar smo brez odlašanja nadaljevali pot. Na srečo ni bilo nič nenavadnega in ko smo dosegli križišče poti Staničev dom – dolina Kot, je bila nevihta že mimo. Preoblekli smo se in pot navzdol v dolino sta nam podaljšala občasno rahlo rosenje in spolzka pot.

Zadovoljni z dvodnevno planinsko turo smo v dolini posedli, si naročili velik kozarec osvežilne pijače in se zazrli nazaj. Kraljica Kota Rjavina, še se vidimo na vrhu, pa če imaš žig ali ga nimaš! Nisi v senci Triglava, drži pa, da mnogi, ko gledajo z gorenjske ravnine, ne vedo, kateri od obeh vrhov je Triglav in kateri je Rjavina.

Vlado Hrovatič

V Bovcu ustanovljen Alpinistični odsek

Planinska in alpinistična dejavnost se v Bovcu odvija že od pradavnine, saj so za to dani vsi pogoji. Na začetku stoletja je bilo pri DÖAV (nemška gorniška zveza) registriranih kar nekaj gorskih vodnikov. Gorsko vodništvo je po letu 1945 nekako izumrlo, planinci in alpinisti pa so bili dejavni naprej. V okviru Akademskega AO je bila v Bovcu najprej ustanovljena sekcija, kasneje pa Soški AO, ki je bil v sedemdesetih premeščen v Tolmin. Alpinizem je potem tudi zaradi tragičnih nesreč nekaj let vegetiral, dokler niso leta 1998 organizirali alpinistične šole, ki jo je obiskovalo 15 tečajnikov. Obrnili so se na PZS in KA in tako je bil 11. 6. 1999 po dolgih sušnih letih ustanovljen alpinistični odsek, za prvega načelnika pa je bil izvoljen **Robi Rot**.

Ob tej priložnosti se zahvaljujejo PD in občini Bovec.

Lani so uspešno končali alpinistično šolo, izvedli tri skupne ture v Julijcih in eno v Dolomitih, obiskali so Korziko, kjer so preplezali nekaj do 300 metrov dolgih smeri. Pozimi so uspešno plezali po zaledenelih slapovih doma in v Italiji, najbolj aktiven je bil **Sebastjan Domenih**, ki je postal tudi novopečeni alpinist. Letos nameravajo spet organizirati alpinistično šolo, spominski tabor Iztoka Horvata na planini Zapotok, delovno akcijo na isti planini, nad gostilno Žvikar med Žago in Bovcem pa so odprli novo plezališče.

Robi Rot

SPOT Donačka '99

Odbor za orientacijo pri MK PZS je razpisal slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje za 8. in 9. maj 1999 »Donačka '99«. Za pripravo je bil imenovan organizacijski odbor: vodja tekmovanja **Vinko Tomše**, tehnični vodja **Gvido Španrig** – tehnični del in **Natalija Marovt** – finančni del, vodja traserjev **Božo Jordan**, vodja merilcev časa **Franci Kumer**, za prvo pomoč pa poskrbi GRS Postaja Celje. Organizacijski odbor se je sestal štirikrat.

Za tekmovanje je bilo izbrano območje med Bočem in Donačko goro, ker za to območje obstaja planinska karta v merilu 1:25 000, za dvodnevno tekmovanje pa je bila uporabljena novejša občinska karta Rogaške Slatine enakega merila.

Tekmovanje se je pričelo v soboto popoldne z ekipami kategorij C, D in H z nočitvijo v Domu na Boču (5 KT, bile so mrtve), kjer so tekmovalci reševali tudi naloge. Naslednji dan pa je bila proga speljana z 10 KT do Rudijevega doma na Donački gori. Prijavilo se je 22 ekip (C 12 ekip, 35 moških, 7 žensk; D 10, 16, 1; H 3, 8, 2) z 69 tekmovalci (moški 59 ali 85,5 %, ženske 10 ali 14,5 %). Bile so le tri žive kontrole.

V nedeljo je bilo tekmovanje za ekipe kategorije A (11 ekip, 28 moških, 25 ženskih), F (6, 9, 12) in G (5, 13, 4), skupno 22 ekip z 91 tekmovalci (moški 50 ali 54,9 %, ženske 41 ali 45,1 %) na najkrajši progi, in za ekipe kategorije B (13, 41, 18) in E (6, 13, 8), skupno 19 ekip z 80 tekmovalci na srednji progi. Obe progi sta imeli na vseh točkah žive kontrole (6 KT, 7 KT).

Skupno je nastopilo 63 ekip z 240 tekmovalci (moški 163, 67,9 %, ženske 77, 32,1 %). Pri pripravi in izvedbi je sodelovalo kar lepo število neimenovanih sodelavcev.

Pri razglasitvi in podelitvi kipcev za prvo mesto, daril in priznanj sta bila prisotna tudi župan občine Rogatec **Martin Mikolič** in predsednik MK **Matjaž Hafner**.

V Rudijevem domu so vsi tekmovalci in drugi dobili brezplačen čaj, mladi pa še sendvič. Dve ekipi sta bili diskvalificirani, enemu tekmovalcu je bilo potrebno nuditi prvo pomoč. Vreme ni bilo ugodno, rahlo je deževalo, pot je bila razmočena in blatna.

Na tekmovanju je bilo 26 ekip (41,3 %) po 5 udeležencev, 8 s 4 (12,7 %), 20 (31,6 %) po 3 in le 9 (14,3 %) z 2 tekmovalcema. Brez ustrezne izkaznice je bilo le 7 (11,1 %) ekip. Povprečni čas za prvo progo je bil 1 h 10 min., za drugo 1 h 49 min. in najdaljšo (C, sobota) 1 h 36 min.

Prva tri mesta v posameznih kategorijah so dosegli: A: PD Vojnik 306, PD Boč Kostrivnica 301 in PD Zagorje 288 točk; F: PD Rečica 312, PD Zabukovica 311, PD Ljubno ob Savinji 295 točk; G: Velike Lašče 303, Petrovče 293, Metuljčki 292 točk; B: PD Dobrovlje Braslovče 352, PD Mozirje 332, PD Šoštanj 315 točk; E: PD Dobrovlje Braslovče 346, PD Boč Kostrivnica 314, PD Ljubno ob Savinji 310 točk; C: PD Škofja Loka 624 (301 + 323), PD Vitanje 603 (313 + 290), PD Gornja Radgona 587 (255 + 332) točk; D: PD Poljčane 597 (257 + 340), PD Laško 556 (243 + 313), PD Vinska gora 533 (236 + 297) točk.

B. J.

Pohod na Veliko Babo in Krn

Zadnji vikend v juniju smo se »Viharniki« iz Kopra zopet družno namenili v visokogorje: na Krn (2244 m) in Veliko Babo (2016 m). Po polletnem obiskovanju bližnjih primorskih hribov (Snežnik, Nanos, Slavnik čez Čičarijo, Kojnik itd.) se je že prav prilegel pohod na »višji ravni«. V soboto, 26. junija, se nas je v zatrepu Lepene zbralo doslej največ na kakšnem našem pohodu; kar 51 nas je bilo.

Med postankom pri Krnskih jezerih sem se zatekel v samoto na majhno gozdno jaso, nad katero se grmadi Velika Baba. Vedno rad izkoristim priložnost in se v kakšnem skritem kotičku »pogovarjam« z naravo in samim seboj. Krn je že moj dober znanec, zato me je tokrat bolj pritegnila še neznana Velika Baba, ki me je vsa mogočna in izzivalna prijazno vabila.

Popoldne smo jo »naskočili«. Sonce je še vedno pripekalo kot za stavo, segrela pa nas je tudi Baba, saj smo morali krepko zagristi v kolena po njenih oblinah in strminah. Med skalovjem in rušjem je brstela mlada rast in se je bohotilo planinsko cvetje; nižje v gozdu je komaj skopneli sneg nadomestilo snežnobelo kresničevje, pravi okras pobočja so bile kranjske lilije, sem ter tja je bilo videti tudi kakšno gorsko logarico, višje na ovršju je med planinskim pelinom in drugimi rožami kraljeval encijan, tik pred zdajci, pred razcvetom, pa so že bile tudi žlahtne planike.

Gora in mi žarimo v soncu. Razgreti gorski zrak iz »1000 in enega cveta« je dehtel kot čudežna čajna mešanica in deloval kot zdravilna inhalacija za dušo in telo; še kako pa so nam prijale tudi osvežilne sapice, ki nam jih je Baba z vrha prijazno pošiljala naproti in v pomoč pri vzponu. Tako smo bili na gori deležni pravega »kneippanja« – ne le telesnega, tudi duševnega, ko so se naše oči in duša odpočile na čudoviti panorami Julijcev s kraljevskim Triglavom v ospredju, ko smo doživljali in uživali blagodejen dih in duh gora.

Še zvečer v domu zlepa nismo mogli opraviti s to »super Babo«. Še in še smo jih razdirali na njen in naš račun. Pravo salvo smeha pa je požel prijatelj, ki je malo za šalo in malo zares dvoumno navrgel: »Že dolgo me ni kakšna tako zdelala, kot ta Velika Baba!«

Drugi dan nas je v prvem jutranjem svitu prebudil ptičji koncert, ki se je začel s forte, a se hitro povzpel v fortissimo. Vsenaokoli je bilo eno samo petje. Pot na Krn je bila manj naporna kot na Veliko Babo, posebno še, ker ni bilo nobene »prave« vročine kljub vzponu, saj sonca sploh ni bilo na spregled in po nebu in gorah so se divje podili deževni oblaki. Hvala Bogu, da so jih vrhovi kar uspešno cefrali, da se niso mogli zgostiti za dež. Ob jezeru nas je v mladem jutru glasno pozdravila kukavica, podobno kot maja pred štirimi leti na planinskem pohodu na Bogatin, ko nas je v pravem snežnem metežu vztrajno spremljalo kukanje.

Krn se je ta čas zavil v oblake, ki so pod Krnsko Škrbino zajeli tudi nas. Strnili smo svoje vrste oziroma kolono in morali zelo paziti, da v gosti in potuhnjeni megli ne bi spregledali markacij in poti – in zašli na kakšne kozje oziroma ovčje stezice, posebej še, ker nas je nekje iz megle vabilo blejanje ovčje črede. Malo pod kočo pa nas je presenetila »krnska konjenica«, ko so se iz megle nenadoma izlušćili štirje konji, ki so v koči že odložili svoj tovor in so se vračali v dolino. Pomislim: ali se ne bi kazalo tudi drugod v naših gorah vrniti k tovorjenju s konji, saj je ropot helikopterjev vse bolj neznosen in bi jih bilo nujno omejiti le na nujne vožnje (reševanje)?

Za razliko od prejšnjega dne, ko nas je na Babi pestila vročina, pa nas je na ovršju Krna presenetil pravi mraz. Nekaterim pozabljivim ali bolj lagodnim, ki niso imeli rokavic, se je pošteno zanohtalo – tudi kot opomin, da rokavice vedno sodijo v gornikov nahrbtnik.

Zaradi megle smo opustili pohod čez Batognico in se po Peskih spustili k jezeru. Na teh pobočjih še vedno na gosto »cvetijo« kosi granat iz prve svetovne vojne in marsikdo od nas je odnesel s seboj železni spominek na tiste hude dni. Ob jezeru se nam je končno le prikazalo sonce in prav prijalo nam je, ko smo se lahko malo »pomartinčkali«.

Pavel Pavolovec, Koper

Izpiti za alpinistične inštruktorje

Pripravljalni seminar z izpiti za alpinistične inštruktorje je bil letos od 13. do 16. maja v Frischaufovem domu na Okrešlju. Kandidati, ki so 21. aprila uspešno opravili teoretični preizkus znanja, so v dveh dneh s svojimi predavanji obdelali celoten praktični del alpinistične šole. Prvi dan so predstavili poletno plezalno tehniko z različnii vrvnimi manevri in si zvečer ogledali predavanje o odpravi na Daulagiri, kateremu je sledil zanimiv pogovor z **Dinkom Bertoncljem**, prvim Slovencem, ki je poskušal priplezati na to goro in je bil tega večera po naključju v koči. V soboto je bil izveden turni smuk s Savinjskega sedla, na katerem smo obdelali poglavja iz turnega smučanja, zimske, ledeniške in ledne plezalne tehnike ter prevoz ponesrečenca s pomočjo improviziranih vlak. Po predavanju o pedagogiki smo si zvečer ob diapozitivih ogledali življenjsko pot alpinističnega smučarja. V nedeljo so bili izpiti, po katerih je 15 alpinističnih kolektivov dobilo nove alpinistične inštruktorje.

To so **Janko Rebolj** in **Davo Karničar** iz AO Jezersko, **Iztok Arnol** iz AO Mojstrana, **Peter Ferk** in **Sandi Vavpotič** iz AO Kozjak, **Silvo Mauri** iz AO Cerkno, **Miha Marenče** in **Borut Čadež** iz AO Kranj, **Tadej Debevec** iz AO Rašica, **Gaber Bregant** iz AO Jesenice, **Iztok Šeme** iz AK Vertikala, **Borivoj Pečnik** iz AK Planika, **Blaž Navršnik** iz AO TAM Maribor, **Klemen Mali** in **Robert Poličnik** iz AO Kamnik, **Zlatko Koren** in **Simon Markočič** iz AO Nova Gorica, **Janez Robič** in **Gregor Brajnik** iz AO Radovljica in **Borut Naglič** iz AO Ljubljana Matica.

Tečaj so vodili **Bine Mlač, Klemen Volontar** in **Jani Bele**.

Jani Bele

Skupina planinskih pohodnikov na Kočevski poti

Pohod po kočevski poti

Datum 8. maj 1999 sem si na koledarju že zdavnaj prej rdeče podčrtala, kajti to je bil zame velik dogodek. Ko je prišel, je jutro naznanjalo lep sončen dan, vznemirjenje pa me je zbudilo že dve uri prej, kot naj bi vstala. Ob uri sem se po dolgem času spet oblekla po planinsko in si naložila nahrbtnik na rame, poveznila še kapo na glavo in se odpravila na zborno mesto, od koder smo se kočevski planinci podali na zanimivo planinsko potepanje.

Kako mi je bilo toplo pri srcu, ko sem spet zagledala stare planinske prijatelje in znance! Poklepetali smo, potem je točno ob sedmih poln avtobus odpeljal. Vodnik nas je po pozdravu seznanil s potjo in kmalu smo bili v Gotenici. Tam nam je domačin pripovedoval o tej nekoč strogo varovani vasi in o skrivnih bunkerjih, kjer je bilo njega dni shranjeno strogo zaupno arhivsko gradivo, pa tudi o tedanjih in sedanjih prebivalcih te vasi ter o sedanjem policijskem in vojaškem središču za usposabljanje.

Od tod smo krenili na svojo pešpot. Prava hoja se je začela skozi Kamnito steno, najprej z rahlim vzponom, potem z vedno večjo strmino. Dve uri ali tri je trajala ta hoja, saj ne vem natančno koliko, ker človek ob tako prijetni, čeprav strmi poti izgubi občutek za čas. Prvi v vrsti je hodil vodnik Tone, zadnji vodnik Dušan, oba izkušena in dobra poznavalca teh krajev, ki sta bila vseskozi povezana z radijsko postajo.

Pa smo tako prispeli na vrh Goteniškega Snežnika, 1286 metrov visoko! Razgled je bil prečudovit. Zdelo se mi je, kot da sem v oblakih. Vsi okoliški hribi so bili pod menoj, kotlinice in dolinice so čemele med hribovjem, vasice so bile kot makete, vaške poti in steze so se vile med njimi kot bele nitke. Vse je bilo tako majceno – vse razen hribov in mojega srca, ki mi ga je hotelo od veličine kar raznesti. Zavriskala sem in še drugi z menoj in si v svoj dnevnik pohoda pritisnila prvi žig.

Privoščili smo si malico iz nahrbtnikov in se začeli spuščati po Žurgarski steni. Hrib je porasel z divjim česnom – čemažem. Večina je vedela, da je zdrav, zato smo ga nabirali in kar med potjo žvečili. Tudi ozračje je dišalo po njem, zato se nam je zdelo, da kar laže dihamo.

Ko smo prispeli do Taborske stene, smo si najprej ogledali Taborsko jamo nedaleč od nje in obeležje, ki priča o pomrlih partizanih; zgoreli so zaradi domačega izdajstva. Tam se nam je pridružil starejši pohodnik, domačin iz vasi Žurge, ki je s seboj prinesel harmoniko, tako da je bil pohod od tod dalje ob zvokih glasbe in petja še lepši. Tako smo prispeli do njegove, Štamfljeve domačije, kjer smo bili lepo sprejeti in postreženi. Gospodinja Malka in njen mož Jože sta povedala, da vas šteje le trinajst hiš, od katerih pa so naseljene celo samo štiri. Ljudje so v mestih in se vračajo le ob koncih tedna, mladine v vasi ni, življenje je trdo, ljudje se preživljajo s tistim, kar sami pridelajo.

Vračali smo se skozi vasico Papeži, kjer teče čista rečica Belica. Naša zadnja postaja je bila vas Bezgovica, kjer nas je čakal šofer avtobusa in vodnik nas je odpeljal do svoje domačije, kjer še živi njegova mati. Na domačiji v vasici s komaj osmimi hišami, od katerih so nekatere zapuščene, nam je vodnikova mati postregla s čajem in še s čim. Še enkrat smo se potem ustavili na poti domov, v gostilni, kjer je zaigrala harmonika in kjer je ples končal naš pohodniški dan.

Sonce je že temnelo, a v naših srcih je še vedno sijalo, tudi še potem, ko smo že v temi prispeli domov v mestni utrip Kočevja.

Živka Komac

6. rod vodnikov SMDO

V Savinjskem meddruštvenem odboru (SMDO) planinskih društev smo šestič pričeli tečaj za prostovoljne vodnike kategorije A. Uvodna tura je bila 18. oktobra 1998 na Kamnik. Udeleženci so bili razdeljeni v štiri skupine in po turi smo se zbrali v planinskem domu na Homu z uvodnimi pojasnili za delo na tečaju. Predavanja so se pričela 21. novembra na osnovni šoli Žalec. Vse ni teklo po načrtu in marsikaj smo morali spremeniti. Obvezne ture smo opravili čez Nanos (Gradiška tura, 793 m), Raduho, bivakirali smo pod Rogacem, orientacijo smo opravili na Dobroveljski planoti in Konjiški gori, končna tura je bila čez Robanov kot na Veliki vrh (v slabih vremenskih razmerah).

Tečaj sta vodila **Roman Turk** in **mag. Tone Golnar**. Testne pole je pregledoval in ob upoštevanju vseh pedagoških načel ocenjeval **Božo Jordan**. Odbor za kategorizacijo pri KVIZ je imenoval tudi izpitno komisijo, ki je bila v sestavi **Jože Bobovnik, Ivan Cigale,** Tone Golnar in Božo Jordan – vsi člani izpitnega odbora – in Roman Turk.

Na tečaj se je prijavilo 35 planincev, pet jih je odstopilo, dva sta prenehala med tečajem, končalo ga je 28, le ena tečajnica ni mogla na

izpitno turo zaradi operacije. Tako smo dobili 27 novih kandidatov za VPZS kategorije A v 10 PD: Atomske Toplice **Ivan** in **Ksenja Šalamon**, Dobrovlje **Martin Slermenšek**, Grmada Celje **Dušan Krajec, Željko Lamut** in **Franc Šinko**, Liboje **Dušan Čretnik, Roman Toplak** in **Bogdan Železnik**, Ljubno **Martin Dušič, Jože Marovt** in **Srečko Uzar**, Rečica **Negro Kočar** in **Robert Teržan**, Slovenske Konjice **Vlado Gorenjak, Jože Kamenšek, Franc Šild** in **Uroš Vahter** (tura še čaka **Marijo Kračun**), Šentjur **Ivan Straže** in **Alenka Žolgar**, Zabukovica **Slavko Škrubej**, Žalec **Ivan Brežnik, Viktor Furman, Ivo Lindič, Ivan Podpečan, Igor Senič** in **Milan Vogrinc**.

Novi kandidati za vodnika kategorije A morajo v treh letih opraviti pripravniški staž, kot določa pravilnik. Upajmo, da bodo to opravili že prej. Za prvi del jim čestitamo in želimo veliko uspehov pri vodenju planinskih izletov.

B. J.

Razgledna pot po pobočju Trnovskega gozda

Vas Vitovlje leži ob cesti Ajdovščina–Nova Gorica, *ki se strmo vzpenja po prisojnem pobočju Trnovskega gozda do 250 metrov visoko. Je razložena vas v Spodnji Vipavski dolini z gručastimi in obcestnimi zaselki. V vasi je cerkev sv. Lucije, pa tudi Larin ranč s konjušnico. Po asfaltirani cesti se zapeljemo na konec vasi, kjer je pri zadnji vrtnarji manjši parkirni prostor. Na desni strani poiščemo markacijo, ki nas povede skozi listnat gozd (v jesenskem času tu najdemo kostanj) do romarske cerkve Marijinega vnebovzetja s taborskim obzidjem, ki stoji na Vitovskem hribu (604 m). Prvi zapis o cerkvi zasledimo v 13. stoletju. Služila je za obrambo pred Turki. Pozidana je bila v 15. in 17. stol.*, vodnjak pa izvira iz leta 1890. Cerkev je bila obnovljena v letih 1966 do 1976, je kulturni spomenik in spomeniško zaščitena.

Za cerkvico poiščemo smerno puščico, ki nas povede navzdol do jezera Užiče. To je hidrološka zanimivost.

Vračamo se po isti poti, vendar pri kapelici sv. Lucije zavijemo desno navzgor do kolovoza. Ta nas pripelje v kraško vrtačo, od tu pa gremo strmo navzgor na Sekulak. Tu dosežemo najvišjo točko na poti – smo 850 metrov visoko na lepi razgledni točki. *Ob jasnem vremenu* se vidi Furlanijo-Julijsko krajino, hribovje nad dolino reke Branice s Trsteljem, morje, na dlani imamo celotno Vipavsko dolino. Pozornim očem ne bo ušel srebrni trak reke Vipave.

Tu se konča markirana pot. Vzpon, ki traja z ogledom jezera dve uri, lahko tu končamo in se vrnemo po isti poti, lahko pa gremo naprej proti Predmeji.

Pot, ki pelje proti Predmeji, se imenuje Božnarjeva pot in je bila nadelana v času Avstroogrske. Vije se skozi gozd in kmalu preide na odprt svet, kjer prečkamo Široko grapo (melišče). Hodimo pod Čavnom (1183 m) in Kucljem (1237) in kmalu pridemo do križišča z markirano potjo Vrtovin–Kucelj.

Nadaljujemo v vodoravni liniji do bivaka Črna peč, mimo katerega pelje markirana pot Vrtovin–Mala gora (1034 m) do zavetišča A. Bavčerja na Čavnu. Nadaljujemo skozi gozd, kjer nam pot spet preseka markirana pot Stomaž–zavetišče A. Bavčerja na Čavnu. Skozi gozd kmalu pridemo na obsežno melišče s pogledom na Ajdovščino in Nanos.

Poti nikakor noče biti konec, še enkrat prekoračimo markirano pot Lokavec–zavetišče A. Bavčerja. Tu se začenja zadnji del te poti. Že po nekaj korakih zagledamo prve strehe na Predmeji. Sledi še rahel spust in že smo na cesti Ajdovščina–Predmeja. V Predmejo pridemo približno kilometer pred vasjo. Od Sekulaka do tu se hodi 4 do 5 ur. Med potjo najdemo nekaj rastlinstva: visokostebelni jeglič, jetrnik, vetrnice, pa tudi živali je tam precej. Tod živijo jeleni, mufloni, srne, gamsi, divji petelini in skalna jerebica (katorna).

Izlet v visokem poletju odsvetujemo zaradi vročine. Vode ni, razen pri bivaku, če je odprt.

Franc Koderman

Planinski tabor na Korošici

Kar 50 Viharnikov iz Kopra se nas je 1. avgusta zbralo na 4-dnevnem taboru na Korošici (1808 m). Glavnina nas je prišla iz Robanovega kota po kar zahtevni poti prek Jeruzel, Žvižgovca in Moličke planine, manjša *skupina z otroki pa po manj zahtevni* poti s Planine Podvežak.

Korošica, ta lepa ledeniška krnica, izjedena pod Ojstrico, je kot veličasten naravni amfiteater z velikim »parterjem« – lepo ravnico s pisano preprogo gorskega zelenja in cvetja. Ta verjetno največji slovenski »štadion« pride prav vsem, najbolj pa otrokom, saj je prostora za vse mogoče igre; otroci pa se hitro sprijateljijo tudi s telicami in *ovcami, ki pridno mulijo sočno planinsko travo*, semtertja pa zaigrajo tudi kakšno predstavo ali igro z otroki ali med seboj.

Za gornike je Korošica odlično izhodišče za lepe ture in mi smo to dodobra izkoristili.

Že prvi dan kmalu po prihodu in namestitvi v gostoljubnem Kocbekovem domu nas je zvabil bližnji sosed Lučki Dedec (2023 m), na katerem nas je nenadni dež pošteno okopal *in opral.*

Čim se je rodil nov dan, smo se zagrizli v strmino Ojstrice ter pod njo zavili na Škarje (2141 m) in pod slikovitimi čukljami zmotili trop gamsov pri »zajtrku«. In že smo se »vrgli« v objem Babe (2240 m), kot Savinjčani pravijo Lučki Brani, nato pa jadrno zakoračili na prostrano Planjavo (2394 m). Med počitkom so se v kristalno čistem dnevu pričeli na jugozahodnem obzorju *rojevati oblaki, ki so se množili in* množili in se pričeli v vse mogočnejših kompozicijah poditi proti planinam. Pod nami se je okoli Kamnika razdivjala nevihta in prav *veličastno je bilo gledati z višine* pod nami temnosvinčene oblačne gmote, iz katerih so se povesile težke deževne zavese, ki so jih parale in prepletale živahne ognjene kače. In že so tudi nas »požegnale« prve kaplje – debele in trde, da so kar bolele, a šele močan naliv nas je odvrnil od nadaljnje poti na Kamniško sedlo in Brano; pred Sukalnikom smo se »zasukali« nazaj proti Korošici. Nad Petkovimi

njivami smo presenetili živahen zbor svizcev, ki so zaradi nas hitro umolknili in se poskrili v svoje brloge.
Tretji dan je bil najtežji in obenem najlepši. Zelo zahteven vzpon in nazaj grede s Planine Dol še sestop v mogočni steni Konja je bil za marsikoga kar krepka preizkušnja, ki pa človeku vlije samozavest in ga napolni z energijo.
Zadnji dan je prišla na vrsto Ojstrica (2350 m) in pot domov.
Tako smo preživeli v Savinjskih Alpah štiri lepe polnokrvne dneve in v polnosti doživeli naravo, sami sebe in pristno gorniško tovarištvo in prijateljstvo. Dneve so nam izpolnili nadvse prijetni in posrečeni družabni večeri. Prvi večer nas je peterica predstavila tamkajšnje planine in okolje ter naravne in kulturne značilnosti in znamenitosti. Drugi večer nam je popestrila in nas razvnela družabna igra »čebula«, ki »kaznuje« lagodnost ali zaspanost, da moraš kaj zapeti, povedati ipd. Višek pa je bil tretji večer, ko so mladi v režiji Milice in ob asistenci Vere domiselno uprizorili lutkovno igrico »Pod medvedovim dežnikom«.
K pestrosti je po svoje pripomoglo tudi precej muhasto vreme, saj nas je nekajkrat krepko oprhal dež, sicer pa smo se pogosto kopali kar v svojem znoju tako, da preoblačenju ni bilo ne konca ne kraja – kot bi se šli maneken(k)e, kakor smo se radi pošalili.
Vsemu našemu bivanju in doživljanju pa je seveda dajal pečat veličastni gorski svet, ki so ga v milijonih letih oblikovali tektonski premiki in prelomi, ledeniki, erozija...

Pavel Pavlovec, Koper

Kolpingovi planinci na Mont Blancu in Triglavu

Prleki, znani po posebnostih, smo 9. junija 1999 pri Sv. Tomažu ustanovili petnajsto Kolpingovo družino (dalje K. D.) v Sloveniji. Nič posebnega, bi rekli, vendar so glavno težišče dejavnosti K. D. planinski izleti in druženje v gorah. Planinska skupina, ki deluje v okviru Kolping zveze Slovenije, pa ne povezuje samo Prlekov, ampak tudi druge

Kolpingovi planinci na vrhu Triglava

Foto: Kazimir Perko

ljudi dobre volje. Ime katoliško laiške organizacije imamo po ustanovitelju blaženem **Adolfu Kolpingu** (1813–1865), duhovniku in tudi velikem ljubitelju planin. Uči nas, da moramo biti pošteni kristjani, spoštovati zakon in aktivno sodelovati na vseh področjih življenja ter prisluhniti človeku in mu tudi pomagati. Pokopan je bil v Kölnu, kjer je tudi sedež močne mednarodne organizacije Kolpig International in deluje v več kot 50 državah, ima preko 400.000 članov in več kot 4000 K. D. Članom med drugim nudi prenočišča in drugo pomoč. Predsednik K. D. Sv. Tomaž je **Kazimir Perko**, duhovni vodja pa domači župnik **Stanko Matjašec**.
Sredi zime smo naredili prvi Kolpingov izlet na Donačko goro (883 m), sledile so Mrzlica (1122 m), Golica (1835 m), Peca (2125 m), Škrlatica (2740 m)... Kot višek sezone je vsekakor predsednikov julijski vzpon na Mont Blanc (4807 m), ko je na strehi Evrope ob plapolanju Kolpingove zastave z mobilnim telefonom pozdravljal prijatelje.
Omeniti še velja, da se nas je 24 somišljenikov zbralo avgusta v Trenti, kjer nas je velikodušno sprejel domačin **Edvin Kravanja**. Podali smo se na Triglav, kjer je duhovni vodja Kolping zveze Slovenije g. župnik (iz Kotelj) **Marjan Plohl** daroval mašo za vse ponesrečene planince in za rajnega **Jakoba Aljaža**.
Za naslednjo sezono načrtujemo tesnejše stike z zelo razvito švicarsko Kolping zvezo, spoznati hočemo njihovo delo in osvojiti tudi kakšen vršac.

Kazimir Perko

Izletništvo v PD Prevalje

Tudi v PD Prevalje je izletništvo pomembna dejavnost, čeprav so v njegovi 80-letni zgodovini odborniki prednost občasno pripisovali tudi drugim nalogam (npr. gradnji koče oziroma njenega prizidka). Škoda le, ker izletniška kronika ni urejena.
Štefan Keber, ki je v društvenem almanahu leta 1994 pisal o izletništvu, je namreč ugotavljal: »Razen vsakoletnih programov ni kaj vzeti v roke. Enotne evidence ni. Nekaj podatkov (vsak zase) imajo planinski vodniki.«
Ob analizi letnih programov pa je odkril naslednje značilnosti izletov: »V aprilu je tradicionalni izlet na Jankovec, ki pomeni nekakšno ogrevanje za prihajajočo planinsko sezono; maj je posvečen lažjim turam po sredogorju od Lisce do Golice, od Boča do Kuma; junij je rezerviran za domače koroške ture: Peca, Raduha, Olševa, Obir, julijski izleti so še bolj zahtevni: Ojstrica, Stol, Špik, Sonnblick itd.; avgust – planinska sezona je na vrhuncu, temu primerni so tudi cilji: Jalovec, Grintovec, Dolomiti; september je že bolj umirjen: Uršlja gora, Goldeck, Dobrač, Smrekovec; oktobrski izleti so jesensko obarvani in zaradi bližajoče se zime tudi manj zahtevni: Paški Kozjak, Košenjak.«
Kot piše Keber, je večina izletov enodnevnih, starejši planinci se

prijavljajo na lažje pohode, mlajše pritegnejo zahtevnejši izzivi, Prevaljčanom pa se včasih pridružijo tudi planinci iz sosednjih društev.

Lenka Sušnik, ki je v jubilejni publikaciji ob 80-letnici delovanja društva pisala o izletništvu v obdobju od leta 1994 do 1998, je naštela 64 izletov s 1674 udeleženci. »Podatki za zadnjih pet let kažejo, da so prevaljski vodniki organizirali izlete na bližnje hribe od Jankovca do Košenjaka, obredli grebene Karavank od Uršlje gore do Olševe, Obirja, Košute, Stola in Golice, lezli po Kamniških Alpah od Ojstrice do Turske gore, Skute, Babe in Grintovca. S pohodniki so obiskali tudi Julijce. Bili so na Špiku, na Kriških podih, na Triglavu, Jalovcu in Mangartu. Obiskali so velikonočnice na Boču, se

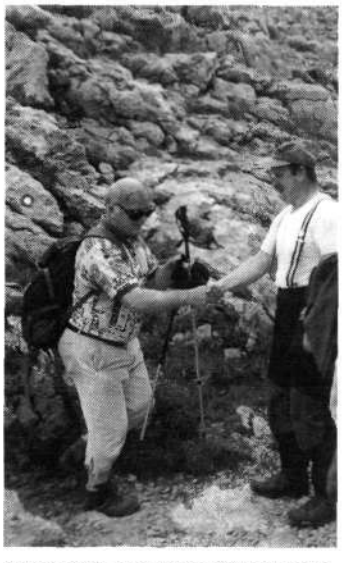

Vodnik Kristijan Krajger čestita planincem ob vzponu na Snežnik.

(Foto: A. Č.)

sprehajali po mehkih pohorskih tratah, šli v Snežno jamo pod Raduho, ob skrivnostnem jezercu pod smrekovškim pogorjem pa oprezali za povodnim možem. Šl iso na istrski Slavnik pomladi naproti. Vodili so izlete tudi v bližnje gore Avstrije in Italije.«

Sušnikova opozarja, da je treba upoštevati še množične nočne pohode na Uršljo goro, dobro obiskana Kulturna srečanja na isti gori in izlete drugih PD, kamor so prevaljski vodniki popeljali »svoje« pohodnike. Mladi planinci v vrtcih, osnovni šoli in mladinskem odseku pa se podajajo tudi na svoja pota.

V letošnji program izletov in prireditev so v PD Prevalje uvrstili Zimska kulturna srečanja na Uršlji gori, *Zimski pohod na Peco*, *Zimski* pohod po Šisernikovi poti, na Komno in Nanos, Srečanje planincev iz Ljubnega na Travniku, Snežnik, Zirbitskogel, Kulturna srečanja na Uršlji gori, Košuto in Kladivo, Pristovški Storžič, Montaž, Korošico nad Ljubeljem, Sonnblick, Grofičko, Razor, Srečanje koroških planincev na Uršlji gori, združeno s proslavo ob 80-letnici PD Prevalje, Kočno, Srečanje družin na Uršlji gori, Kum, Podzemlje Pece – ogled Rudnika Mežica, Raduho in pohod Čez goro k očetu.

V društvu deluje deset šolanih vodnikov različnih kategorij, pomagajo pa jim pripravniki in pomočniki. Izletniški odsek vodi **Kristijan Krajger**.

Mladinski odsek (na čelu je **Izidor Močilnik**) letos uresničuje naslednji načrt: Zimski tabor na Uršlji gori, Golica, Ribniška koča, Peca, Cmir, Triglav, Špik in Huda luknja.

Nekaj izletov je že bilo, približno polovica pa se jih bo še zvrstila.

Andreja Čibron-Kodrin

Na gori čarovnic

Planinci planinske skupine Pošte Kranj smo se odpeljali v deževnem jutru 13. junija 1999 proti Notranjski. Na Slivnici je bilo tega dne 32. srečanje planincev Pošte in Telekoma Slovenije, hkrati pa so obeležili tudi 30-letnico poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije.

Iz jutranjega pršenja in temnih oblakov je kasneje nastal čudovit poletni dan. Ob prihodu z avtoceste so avtobuse planincev, ki so prihajali iz vseh strani Slovenije, čakali vodniki. Nam se je pridružil vodnik Leon, sicer gozdar, doma iz Cerknice. Pospremil nas je v Rakov Škocjan in nas vodil po tem zanimivem narodnem parku. Rakov Škocjan je miniaturno kraško polje reke Raka med izvirnimi Zelškimi jamami in ponorno Tkalco jamo. Leon nam je vedel povedati še kaj več od tistega, kar lahko vsakdo prebere v turističnih vodnikih. Ogledali smo si tudi Veliki in Mali naravni most in ostanke gotske cerkve sv. Kancijana, ki je zaščitnik jamarjev.

Leon se je poslovil od nas, mi pa smo iz Grahovega, ki nam je znano *morda še najbolj po tem, da je bil tu* leta 1943 ubit pesnik **France Balantič**, odšli preko travnikov, polnih *svetloplamenastega cvetja*, *in se* vzpeli skozi senčnat gozd na pobočja Slivnice. Nad vsemi vonjavami, ki plavajo v gozdu, je prevladoval močan duh čemaža, divjega česna. Čarovnice, coprnice in vseh vrst grdobe, ki baje domujejo na Slivnici, kakor je napisal **Valvasor**, tega vonja prav gotovo ne marajo, v ljudskem zdravilstvu pa je to zelo cenjena rastlina, saj odlično čisti kri, črevesje, želodec in pljuča, pomaga proti poapnenju žil, niža visok krvni tlak, zdravi bolna jetra, pljuča in žolč. Uporabljali so ga že stari *Rimljani in mu dajali prednost celo* pred česnom.

Stezica je speljana navkreber, vzpenjamo se vedno bolj počasi, hropemo, vsak las dobi svojo kapljico. Stezica je prekrita z mokrim bukovim listjem, diši po vlagi, predvsem pa po čemažu. Proti vrhu bukov gozd zamenja smreka, med potjo smo občudovali kranjsko lilijo in zlati koren.

Kraški svet Slivnice s skrivnostnimi podzemeljskimi jamami je že od nekdaj spodbujal domišljijo ljudi. Malo pod vrhom je »Coprniška *jama«, o kateri pripoveduje že* Valvasor v svoji »Slavi vojvodine Kranjske«. Še danes je simbol Slivnice čarovnica, ki jezdi na metli. Ljudje so bili prepričani, da nevihte prihajajo z visokih gora, iz jam in preduhov.

Nekaj metrov pod najvišjim vrhom (1114 m) stoji Dom na Slivnici, ki ga je leta 1964 zgradilo Planinsko društvo Cerknica. Zdaj je v lasti *občine Cerknica, ki ga je dala v dolgo*ročni najem **Franciju Frasu**. Ta je dom temeljito obnovil. Dom je odprt od 1. marca do 31. oktobra vsak dan, sicer pa ob sobotah, nedeljah in praznikih.

Tu je bilo 13. junija letos 32. srečanje planincev Pošte in Teleko-

ma Slovenije, hkrati pa so obeležili 30-letnico poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Ob prihodu nas je pozdravila godba na pihala iz Cerknice, pričakali so nas s šilcem močnega, z leseno kuhalnico in tiskovino o tem srečanju. Uradni del je bil sestavljen iz govorov predsednikov PD PT Ljubljana, Odbora Poti kurirjev in vezistov in župana občine Cerknica, slavnostni govornik pa je bil **Ciril Zlobec**. Poleg cerkniške godbe je nastopal tudi oktet iz Maribora. Postregli so nam z okusnim golažem, preizkusili pa smo tudi srečo v srečelovu. Kasneje je za zabavo igral ansambel Veseli ventilčki.

Slivnica nudi zaradi osamljene lege imeniten razgled, zlasti še na presihajoče Cerkniško jezero, Cerkniško polje in na Cerknico ob vznožju gore. Na južni strani se vidijo Javorniki, levo od njih pa se kaže vrh Snežnika. Poleti je jezero suho.

Vračali smo se po drugi poti, čez planino z živino, in lezli preko lesenih stopnic pri ogradah pašnikov, čez cvetoče travnike navzdol v Cerknico.

Ostal bo spomin, prežet s soncem, prekaljen z živžavom tega srečanja in začinjen s slivniško coprnijo. Kajti coprnija na Slivnici zagotovo je. Človeka uroči, tako da ga z vso močjo vleče in priteguje k sebi; marsikdo od nas se bo zagotovo še vrnil tja.

Ivanka Korošec

27. tabor mladih planincev PD Lisca Sevnica

Tabor mladih planincev PD Lisca Sevnica je letos zaradi skromnega števila udeležencev trajal le sedem dni. Od 3. do 10. julija smo prebivali v Planinskem domu Klementa Juga v Lepeni.

Planinski svet smo spoznavali tako na turah kot na sprehodu po Lepeni. Pripravljalna tura nas je popeljala po dolini Možnice, za Jerebico pa je bil dan prevroč in mladi planinci še neutrjeni. Toda lepote gorá so nas že naslednji dan zvabile na Mangart. Mladi so kljub strmim skalam in hudemu vetru osvojili vrh. Navdušenje se je naselilo v njih in hrepeneče so spraševali za sosednje vrhove.

Najpomembnejša tura nas je v meglenem in oblačnem jutru popeljala do Krnskega jezera. Tam so nekateri vozlali, preizkušali vrvno ograjo ter hranili požrešne ribe, drugi pa so pohiteli proti vrhu. Toda temni oblaki nad Krnom so nam prišli nasproti in nas z dežjem napodili v dolino.

Gorski reševalec **Iztok Mlekuž** nam je na triurnem sprehodu po dolini Lepene pokazal, kaj vse je naredil lanski potres. Pri koči je predstavil še gorsko reševalno opremo in opisal nekaj reševalnih akcij. Vsaj pet fantov se je odločilo postati gorski reševalec.

Svet ob Soči skriva v sebi ogromno spominov na preteklost. Tako smo se skupaj s starši odpravili v muzej prve svetovne vojne v Kobaridu. Topovi, granate, fotografije, kaverna, makete – srhljivo opozorilo, naj človek neha ubijati človeka. Zaradi dežja nismo obiskali slapa Boka in tudi piknik za starše smo prestavili na septembrski čas.

V Trenti smo z multivizijo spoznali pravljico o Zlatorogu, potovali smo pod gladino Soče, občudovali medveda in lovca **Tožbarja** ter staro planšarijo. Dom Trenta je vreden ogleda. Pred Bovcem smo si ogledali rove, ki jih Društvo 1313 skuša ohraniti pri življenju. Pretreseni smo opazovali razpokane hiše v Bovcu. Tukaj je narava zelo lepa, a kruta.

Veliko smo spoznali in še veliko nam je ostalo za kdaj drugič. Prostega časa je bilo kar premalo, saj nam je pot, pa čeprav s kombijem, vzela več časa, kot smo načrtovali. V nedeljo se nam je uspelo okopati v mrzli Soči. Za igre z žogo ni bilo niti časa niti prostora, v visoki travi pa smo izgubljali žogice za badminton in obroče. Igra Skrivni prijatelj je bila zelo naporna, saj smo bili samo v dveh sobah in si moral imeti srečo, da si lahko bil sam v sobi in kaj pripravil za prijatelja. Nekaj malega smo tudi napisali, npr. poročila o turah, in narisali. Ognja in rimžimžima ni bilo – prvi je v Triglavskem narodnem parku prepovedan, drugega pa je onemogočil dež.

Krst na vrhu Mangarta

Udeleženci 27. tabora so se dobro razumeli med seboj. Tisti planinci, ki so že kdaj bili na taboru, so pogrešali šotore. Čeprav mladi planinci ne bi priznali, da so pogrešali pomivanje posode, pa je to vendarle opravilo, pri katerem sodeluje celotna skupina in se tako oblikujejo novi odnosi. Zaključni večer je pokazal nekaj nadarjenih igralcev, peli smo pa vsi malo narobe, a vendar lepo.

Za konec še tale misel: od 17 udeležencev tabora v Lepeni je 12 otrok resnih in vztrajnih planincev. Predsednik Jože se je pravilno odločil, ker je tem mladim ljubiteljem planinstva omogočil preživeti nekaj počitniških dni v naravi.

Jelka Slukan

Cicitabor Koprivna '99

Tako kot že lansko leto se je tudi letos od 31. julija do 6. avgusta nekaj družin iz Sevnice z majhnimi otroki, starimi od pet mesecev do dvanajst let, odločilo, da bo teden dni preživelo v gorah. V organizaciji Planinskega društva Sevnica je dvanajst družin nekdanjih obiskovalcev mladinskih taborov, povečini tudi mladinskih vodnikov, za letošnji bazni tabor izbralo Koprivno, eno izmed petih dolin, ki se stekajo proti Črni na Koroškem. Umestili smo ga k šoli v Koprivni, ki jo sedaj obiskuje le še pet ali šest učencev, še pred

Mladi udeleženci tabora pri najevski lipi

petdesetimi leti pa se je v njej gnetlo tudi šestdeset in več otrok. Že na prvi pogled smo bili navdušeni nad okolico šole, saj ima razen prostora za šotore še nogometno igrišče, mize in klopi, kjer smo lahko jedli, hiško z žarom, igrala in veliko prostora za tekanje, rolanje in kolesarjenje.

Očki so postavljali šotore, mamice so naši kuharici Marički pomagale pripraviti kosilo, mi otroci pa smo se igrali prave male detektive in pretaknili vsako ped šole in njene okolice.

Naslednji dan po zajtrku in pomivanju posode smo si oprtali nahrbtnike in si obuli gojzarje. Po prašni cesti smo se začeli vzpenjati proti našemu prvemu cilju. To je bila cerkev sv. Ane, dobro urico oddaljena od našega tabora. Če nam ne bi župnik iz Črne povedal za bližnjico po gozdu, bi verjetno hodili dosti dalj časa. Tako smo navsezadnje le prilezli na vrh. Po manjši malici smo si nekateri odšli ogledat cerkev še od znotraj. Je zelo lepa in urejena, še posebno mi je bil všeč kipec črne Marije. Ko smo se vračali, smo po poti naleteli na kar nekaj »nasadov« gob lisičk.

Tudi naslednji dnevi so potekali podobno. Zjutraj so člani dveh »dežurnih« družin pripravili zajtrk in malico za na pot, okrog devetih pa smo krenili na naše ture. Vračali smo se za kosilo, ob treh ali štirih popoldne.

Dopoldneve smo tako zapolnili s kratkimi pohodi. Povzpeli smo se do Potočke zijalke, bili smo v Grohotu, pod Peco pa smo si ogledali luknjo kralja Matjaža. Ob popoldnevih pa smo z Eriko (našo »animatorko« in drugo mamo) delali čudeže iz papirja: majhne pajacke, žabice, balončke, se igrali štafetne igre in poslušali pravljice, ki nam jih je brala Erika.

Eno popoldne je deževalo, zato smo si šli v Mežico ogledat rudnik svinca in cinka v zapiranju. Opremili so nas s pelerinami, čeladami in svetilkami, nato pa nas s pravim rudarskim vlakcem odpeljali v podzemlje.

Preostanek poti smo prehodili peš in vodič nam je spotoma razkazoval rove in povedal marsikaj iz zgodovine rudnika. Rude in druge zanimivosti smo si ogledali pozneje, v muzeju.

Zadnji dan je bil najbolj pester in zanimiv. Najprej smo se povzpeli na greben nad Žerjavom. Od tam smo lahko videli Dolino smrti, kjer so zaradi zemlje, ki jo je uničilo topljenje svinčeve in cinkove rude, propadla vsa drevesa in drugo rastlinje. Opazili smo tudi nekaj gamsov, ko so se podili sem in tja.

Nato smo si ogledali in fotografirali najevsko lipo, najdebelejše drevo v Sloveniji. Z avtomobili smo se odpeljali do koče na Smrekovcu, nekateri pa smo odšli še peš na vrh. Vso pot smo opazovali, kako mnogi sklonjeni in z vrečico v roki nabirajo borovnice.

V soboto smo tabor podrli, posušene šotore lepo zložili in vse skupaj spravili na tovornjak. Šolo in okolico smo spet uredili, kot je bilo pred našim prihodom. Ko smo se vračali v Sevnico, nihče ni znal skriti želje, da bi še ostal v tej prijazni dolinici na Koroškem, kjer smo doživeli toliko lepega.

Ajda Senica, 11 let in pol

Severni tečaj Vikija Grošlja

Poleg predavanj K2, 10 x 8000, Najvišji vrhovi kontinentov, Antarktika in Manaslu – gora smrti, zmagoslavja in spomina je **Viki Grošelj** za letošnjo sezono pripravil še novo predavanje z naslovom Severni tečaj. V njem predstavi pot, ki ga je letošnjo pomlad preko Moskve, prostranstev Sibirije, otokov Nove zemlje in arktičnega ledu pripeljala na najsevernejšo točko našega planeta.

Predavanja, opremljena z diapozitivi in glasbo, lahko naročite na naslov: Viki Grošelj, Justinova 8, 1210 Šentvid, tel. 061/1521293 ali 041 777 189.

beti

BETI priznana proizvajalka tekstilnih izdelkov z več kot 40 let zaupanja vredno tradicijo, vam je pripravila spodnje perilo **BETI THERM,** ki ima naslednje lastnosti:

- zadržuje telesno temperaturo in varuje pred mrazom,
- je antibakterijsko,
- ima mehak otip in se prilagaja telesu,
- je prijetno in udobno za nošenje,
- je pralno obstojno (preprosto vzdrževanje),
- se hitro suši,
- **OHRANJA ZDRAVJE.**

BETI THERM, perilo z že preizkušenimi lastnostmi, **priporočamo pri delu na polju, v gozdu, vinogradu** in tudi pri vsakdanjem nošenju. Zlasti nepogrešljive so spodnje majice in puliji v beli, marelični, temno zeleni in temno modri barvi.

POIZKUSITE, ZADOVOLJNI BOSTE!

Perilo **BETI THERM** pošiljamo po povzetju. **Cene so od 2.695 SIT naprej za majico s kratkimi rokavi, pa od 4.262 SIT naprej za puli z dolgimi rokavi.**

Beti therm polipropilensko pletivo zadržuje telesno temperaturo in prenaša vlago navzven.

Beti therm 100% bombaž pospeši prenos vlage.

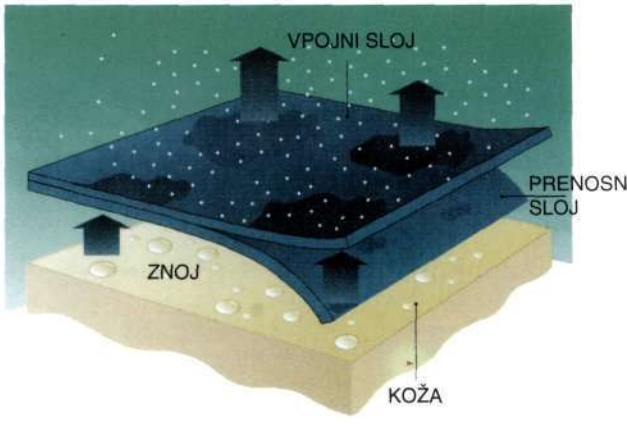

beti

BETI MODNA OBLAČILA d.o.o.
Tovarniška 2
8330 Metlika
Prodajna služba:
tel.: 068/638-175, 638-144
fax: 068/638-190
Industrijska prodajalna:
tel.: 068/638-170

BETI THERM®

VSE ZA POHODNIŠTVO PROSTO PLEZANJE ALPINIZEM

BOREAL

Rohner
Mach dich auf die Rohner Socken.

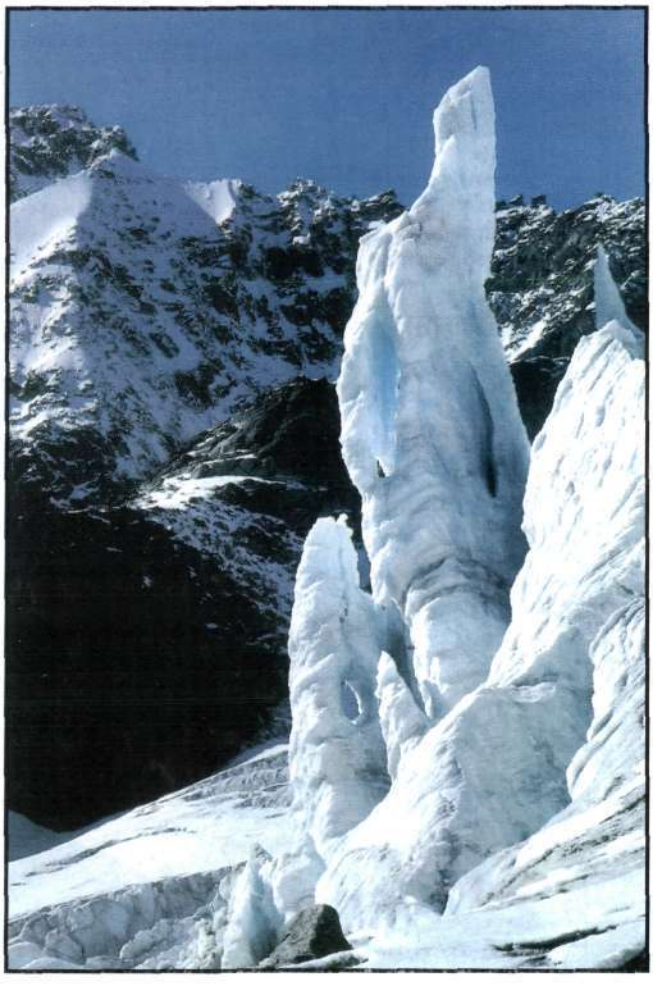

CASCADE DESIGNS
THERM-A-REST
ENGLISH

FJÄLL RÄVEN

LEKI SPORT

karrimor

GRIVEL
MONT BLANC

GENTIC

TELESCOPIC POLES
MADE IN ITALY

HORIZONT
športi na prostem

EDELRID

GOSPOSVETSKA 3, 1000 LJUBLJANA, TELEFON: 061 1257 126